

Møte for lukkede dører
fredag den 18. juni 1965 kl. 9.

President: Langhelle.

Dagsorden:

1. Innstilling fra den forsterkede skog-, vassdrags- og industrikomite om ikke-behandling av St.prp. nr. 37 for 1962-63 av aksjer i Norsk Hydro-Elektrisk Kvælstofaktieselskab (innst. S.B.)
2. Innstilling fra skog-, vassdrags- og industrikomiteen om utmål på Svalbard m.v. (innst. S.C., jfr. St.meld. nr. 43).

Dessuten forelå følgende

t il l e g g s d a g s o r d e n :

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om fortrolige overenskomster med fremmede stater inngått i 1964 (innst. S.D.).

Etter forslag av presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Møtet holdes for lukkede dører.
2. Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet.
3. Underdirektør Egil Amlie, Utenriksdepartementet, ekspedisjonssjef Knut Dæhlin, Industridepartementet, byråsjef Eilif Andersen, Industridepartementet, og byråsjef Thorgrim Haga, Industridepartementet, gis adgang til møtet.

Sak nr. 2 (melding, innstilling og debatt) delvis offentliggjort i Dok. nr. 13 for 1964-65.

Man behandlet først saken på
t i l l e g g s d a g s o r d e n e n :

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om fortrolige overenskomster med fremmede stater inngått i 1964 (innst. S.D.).

Braadland (ordfører for saken): I samsvar med gjeldende regler har Utenriksdepartementet sendt Stortinget en oppgave over de avtaler av fortrolig karakter som er inngått i 1964. Tilsvarende åpne avtaler har vært behandlet i Stortinget

allerede. Disse fem avtalene som er forelagt her, har vært forelagt også for protokollkomiteens spesielle utvalg som ikke har hatt noe å innvende. I utenrikskomiteen har jeg fått anledning til å sette meg inn i avtalene, og jeg kan si at de fire første avtalene som er nevnt i innstillingen, er av helt ordinær handelspolitisk karakter. Den siste avtalen er litt utenfor det vanlige. Den er et supplement til en avtale som ble inngått i 1955, som gjorde det mulig for oss å få et visst innblikk i atomvåpen, selvfølgelig uten dermed å få adgang til atomvåpen. Dette supplementet går ut på at vi får anledning til å få disse opplysningene også direkte fra USA, og ikke bare via NATO-organisasjonen. Dessuten er det et tillegg som fastsetter nærmere sikkerhetsbestemmelser for mottakerne av disse opplysningene. Som rimelig er, har De forente stater funnet det nødvendig å være meget omhyggelig med fordelingen av disse opplysningene, og må, som naturlig er, sikre seg mot at det kan oppstå lekkasje. Jeg har gått gjennom de hemmelige vedleggene til denne avtalen, og har ikke funnet noen innvendinger å gjøre.

Jeg vil derfor anbefale innstillingen vedtatt.

Komiteen hadde innstillet:

Forelegget med oversikt over de hemmelige og fortrolige overenskomster som Norge har inngått med fremmede stater i 1964 - vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Man gikk så over til hoveddagsordenen.

S a k n r . 1 .

Innstilling fra den forsterkede skog-, vassdrags- og industrikomite om ikke-behandling av St.prp. nr. 37 for 1962-63 om kjøp av aksjer i Norsk Hydro-Elektrisk Kvælstofaktieselskab (innst. S.B.)

Komiteen hadde innstillet:

St.prp. nr. 37 for 1962-63 - om kjøp av aksjer i Norsk Hydro-Elektrisk Kvælstofaktieselskab - tas ikke under behandling av dette Storting.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 2.

Innstilling fra skog-, vassdrags- og industrikomiteen om utmål på Svalbard m.v. (innst. S.C., jfr. St.meld. nr. 43).

Presidenten: Presidenten foreslår at sakens ordfører, mindretallets ordfører og statsråden ikke får annen begrensning i taletiden enn den som reglementet bestemmer, mens alle øvrige - inntil videre iallfall - får inntil 15 minutter. - Det anses bifalt.

Presidenten foreslår videre at det bare blir replikkordskifte etter innleggene til de tre talere hvis taletid bare er begrenset etter reglementet. - Også det anses bifalt.

Offerdal (ordfører for saka): Eg må først få rette eit feiltrykk i innstillinga på side 2, andre spalte, øverst. Der er det falle ut eit namn på ein komitemedlem, nemleg hr. Løbak, slik at det skal stå:

«Komiteens flertall, formannen, Berntsen, Engelstad, Gunnar Alf Larsen, Løbak, Offerdal og Selås ...»

St.meld. nr. 43 inneheld den fortrulege særinnstilling som er nemnd i St.meld. nr. 36, og vedkjem spørsmål om tildeling av utmål på Svalbard og Industridepartementet si handsaming av dette i samband med leiting etter olje. Meldinga har såleis også samanheng med St.meld. nr. 37 som også er hemmeleg, og som mellom anna gjeld avtalen med Caltex og tilhøvet til Norsk Polar Navigasjon AS og det sovjetiske selskap Arktikugol.

Særinnstillinga frå Fleischer-utvalet, som her er kalla Innstilling om utmål på Svalbard, er såleis ein del av Fleischer-utvalet si hovudinnstilling. Av utanrikspolitiske grunnar er særinnstillinga hemmeleg.

I særinnstillinga vert det under punkt I gjort greie for dei rettar som signatarmaktene har etter bergverksordninga på Svalbard. I punkt II vert det gjeve ei framstilling av Industridepartementet si handsaming av dei saker som førte til at Caltex fekk sine utmål. Under punkt III kjem så utvalet inn på deltakarretten ved utmål på Svalbard, og under punkt IV og V er forholdet til det sovjetiske selskapet Arktikugol handama.

Når det gjeld deltakarretten, vart den diskutert i samanheng med St.meld. nr. 37.

Under punkt VI i innstillinga rettar utvalet ikkje så lite kritikk mot framgangsmåten ved handsaminga av desse sakene i Industridepartementet. Særleg gjeld kritikken det forhold at saka ikkje vart lagd fram for Utanriksdepartementet når det galdt å fråvike bergverksordninga sine føresegner om prøvestuff, noko som

etter utvalet si meining kunne få utanrikspolitiske følgjer. Utvalet peikar også på at når det galdt dei geologiske indikasjonar som vart godtekne i staden for prøvestuff, burde dette ha vore lagt fram for den institusjon som var verkeleg sakkunnig på området, og som låg under Bergverkskontoret, nemleg Norsk Polarinstitut.

Særinnstillinga har vore lagd fram for Koordineringsutvalget for Svalbardsaker, som stort sett er samd med granskingsutvalet i deira synsmåtar.

Regjeringa er samd i utsegna frå granskingsutvalet og Svalbard-utvalet om at det var uheldig at spørsmålet om i kva utstrekning geologiske indikasjonar skal kunne erstatte kravet til prøvestuff, ikkje vart nærare etterrøkt då dette spørsmålet melde seg første gong. Regjeringa seier òg at saka burde vore lagd fram for Utanriksdepartementet og Norsk Polarinstitut.

Industrikomiteen har i si innstilling i denne saka delt seg i eit fleirtal og eit mindretal, likeins som det vart gjort i innst. S.A. til St.meld. nr. 37. Fleirtalet er då Arbeidarpartiet, og mindretalet samtlege borgarlege representantar i komiteen. Eg skal i det følgjande gjere greie for fleirtalet sine merknader.

Fleirtalet har i si innstilling ikkje kome inn på konstitusjonelle og utanrikspolitiske spørsmål av di vi meinte at desse høyrde naturleg inn under utanrikskomiteen. I og med at Fleischer-rapporten har vore til handsaming i utanrikskomiteen, og særinnstillinga er ein del av denne rapporten, var det også av den grunn naturleg at utanrikskomiteen såg på den side av saka. Fleirtalet har difor stort sett halde seg til det faglege spørsmål.

Etter Svalbard-traktaten er Norge forplikta til å utferde ei bergverksordning for Svalbard. Bergverksordninga er såleis eit viktig supplement til Svalbard-traktaten, og eventuelle endringar i denne må godkjennast av samtlege 41 traktamakter.

Ein må sjå det slik at Norge har både rett og plikt til å tolke og bruke bergverksordninga på ein rimeleg måte. Det må likevel takast omsyn til at bergverksordninga er eit supplement til ein internasjonal avtale om Svalbard. Etter § 9 i bergverksordninga må den som melder frå om funn, samstundes levere inn prøve på det som er funne for at meldinga kan fylle krava, og kan då innan fem år krevje utmål over funnpunktet. Lat meg med ein gong slå fast at ordlyden i § 9 er klår på dette punkt også når det gjeld funn av olje. Det er mogleg det kan reisast tvil om det ved utforminga av § 9 var tenkt på dei vanskar som ville kunne oppstå med eit kategorisk krav om prøve av oljefunn i likheit med andre funn. Det ville kanskje vore naturleg at det då med omsyn til oljefunn hadde vorte utforma særlege reglar for dette. No vel, eg skal ikkje gje meg til å filosofere over dette spørsmålet, men berre konstatere at i og med at jordolje er medteken i § 9, er krav om prøve fastlagt etter bergverksordninga også når det gjeld olje. I tildeling av

utmål til Caltex er såkalla «geologiske indikasjonar» godtekne i staden for prøve ved påmelding og krav om utmål. Det vil seie at dei geologiske tilhøva i utmålet kan tyde på at det kanskje finst olje der utan at dette kan konstaterast før etter at kompliserte og kostbare boringar er føretekte. Det er utan tvil rett at bergmeisteren har fråvike bergverksordninga ved å gje Caltex utmål på geologiske indikasjonar.

På den andre sida meiner fleirtalet på same måte som Svalbard-utvalet at det ville ha vore urimeleg å krevje prøve som grunnlag for å gje utmål for leiting etter olje. Med den betydelege kapital og store risiko som følgjer med leiting etter olje, og då ikkje minst i eit område som Svalbard med dei klimatiske tilhøva som der er, ville det truleg verte sett på som eit utakseptabelt krav av ein utmålssøkjjar at prøve av olje måtte liggje føre for å få utmål. Følgjene kunne då verte at etterrøkingane ikkje vart sette i verk. Ein kan sjølv sagt hevde at ein i tilfelle kunne gjere framlegg om å endre bergverksordninga på det punkt, men det ville truleg trekkje ut i årevis og kunne føre til at eventuelle søkjarar i mellomtida ikkje var interesserte. Som sagt tidlegare, må ei endring i bergverksordninga godkjennast av samtlege 41 traktatmakter.

Mindretalet har i si innstilling òg gjeve uttrykk for at ein til ein viss grad må kunne fråvike føresegna i § 9 for å førebu ein teknisk modifikasjon.

Granskingsutvalet og Svalbard-utvalet uttaler at det ser ut som om krava til dei geologiske indikasjonar som skulle erstatte prøva, likevel har vore beskjedne i dei tilfelle som ligg føre. Begge dei nemnde utval har også uttalt at det i framtida bør stillast strenge krav til dei geologiske indikasjonane for oljeutmål. Fleirtalet har sagt seg samd i dette synet. Men dette reiser då spørsmålet om det er høve til i framtida å skjerpe dette kravet overfor eventuelle søkjarar på oljeutmål. Spørsmålet har vore lagt fram for Svalbard-utvalet, som i skriv til komiteen av 28. april 1965 uttaler følgjande:

«Utvalget antar at Bergverksordningens regler om vilkår for utmål må fortolkes likt overfor forskjellige søknader om utmål som foreligger på omtrent samme tid. Dette betyr at vilkårene for utmål må bedømmes på samme måte for de 71 oljefunn som det sovjetiske selskap Arktikugol anmeldte i januar 1963 som for de utmål som ble gitt det amerikanske selskap Caltex i 1961 og 1962. Konsekvensen av den praksis som således er etablert, må trolig være at man også fremtidig må godta geologiske indikasjoner som grunnlag for utmål. Men fra norsk side kan man for fremtidige utmålskrav på dette grunnlag ikke være bundet til den tidligere vurdering av de krav som må stilles til de geologiske indikasjoner. Det vil være adgang til å skjerpe kravene, men dette må i tilfelle gjøres overfor alle som fremtidig krever utmål. - Et ekspertutvalg arbeider for øvrig med forslag til

retningslinjer som her bør følges. Blir de nye retningslinjer vesentlig strengere, antar utvalget at det bør overveies om traktatpartene bør notifiseres.»

Industridepartementet sluttar seg til denne utsegna. Etter det som her er uttalt, skulle det difor vere høve til å skjerpe krava når dette vert gjort overfor alle som krev utmål. Eg vil i denne samanheng gjerne få skyte inn at det må vere ein sjølvsgd ting at det sovjetiske selskap Arktikugol for dei 71 utmål som det har kravt, vert stilt likt med Caltex når det gjeld krava til dei geologiske indikasjonar, av di dei låg føre om lag på same tid.

Fleirtalet er elles samd med departementet i at det vert oppnemnt ein ekspertkomite som skal trekkje opp dei turvande retningslinjer for dei krav som bør stettast i framtida.

I innst. S.A. for 1964-65 uttaler mindretalet om tildeling av utmåla til Caltex på side 6, første spalte:

«... det burde ikke vært gitt utmål i den utstrekning som er skjedd når det var klart at lovens bestemmelser ikke var oppfylt. Etter hva som er opplyst, dekker Caltex-utmålene 2 500 km² eller 1/16 av det nyttbare areal på Svalbard.»

Fleirtalet har òg merka seg at det ved tildeling av utmål alltid har vore gjeve maksimalt areal på 1 000 ha pr. utmål.

Fleirtalet har ikkje vilja kritisere dette, men meiner at det kan vere grunn til å vere særleg påpasseleg når det gjeld slike masseutmål. Eg vil likevel få halde fram følgjande:

Bergverksordninga inneheld detaljerte reglar om kva slag vilkår som må oppfyllast for å få utmål. Dersom vilkåra er oppfylte, har ein utmålssøkjjar rett til å få utmål - jamfør bergverksordningas § 12, punkt 1. Det er såleis ikkje høve for bergmeisteren til etter skjøn å avgjere om det skal gjevast utmål dersom vilkåra er oppfylte. I tifellet med Caltex var geologiske indikasjonar godtekne som vilkår - anten det no var rett eller ikkje rett - og dermed var bergmeisteren pliktig til å imøtekome alle søknader på utmål når krava til geologiske indikasjonar var oppfylte. Dette vil også kome til å gjere seg gjeldande i framtida, uansett om kravet til geologiske indikasjonar vert skjerpa. For dersom ein først godtek at det materialet som vert lagt fram, fyller krava, kan snautt bergmeisteren i medhald av bergverksordninga nekte å gje utmål eller redusere mengda som det vert søkt om.

Det er naturleg etter denne saka si art at bergmeisteren på Svalbard si stode i biletet har kome sterkt fram. Etter bergverksordninga er det bergmeisteren - og berre han - som har avgjerda i utmålssaker. Den avgjerd han tek under ei utmålsforretning, kan berre verte påklaga ved vanleg søksmål innan 6 månader i samsvar med bergverksordningas § 13, punkt 1. Vert ikkje dette gjort, vert utmåla endelege og kan ikkje kallast attende.

Bergmeisteren er underlagd Industridepartementet, og departementet kan sjølvsagt gje generelle instruksar om verksemda hans, men Industridepartementet har likevel ikkje høve til å instruere bergmeisteren om korleis han skal stille seg til den einskilde utmålssøknaden. Det må vere klårt at det i saker som vedkjem Svalbard, bør vere nær kontakt mellom bergmeisteren og Industridepartementet, men eg vil gjerne presisere at denne kontakten ikkje på nokon måte må få form av pålegg når det gjeld bergmeisteren sitt forhold til bergverksordninga.

Fleirtalet sluttar seg elles til den kritikk som granskingsutvalet og Koordineringsutvalet for Svalbardsaker har kome med. Særleg uheldig var det at ikkje Utanriksdepartementet vart konsulert i ei sak av denne art. Eg skal ikkje gå nærare inn på dette, men viser til utsegnene frå dei nemnda utvala.

Når det gjeld saka si konstitusjonelle og utanrikspolitiske side, skal eg som sagt ikkje gå inn på ho. Eg går ut frå at det er andre som vil gjere det. Eg viser då her berre til utanrikskomiteen si utsegn, som er attgjeven i tilrådinga.

Når det så gjeld mindretallet sine merknader, skal eg førebels halde meg frå å kommentere dei. Merknadene er mykje ei oppattaking av det som står i særtilrådinga frå granskingsutvalet. Men på slutten av merknadene er språkbruken ganske sterk, med uttrykk som handsaming «på en så lettvinnt måte», «fullstendig tilsidesettelse av det begrunnede syn», «må karakteriseres som ansvarsløst», «mindretallet beklager» og liknande. Dette er sjølvsagt ganske harde ord i parlamentarisk språkbruk. No kan eg for så vidt forstå dei, for eg må jo vedgå at saka slett ikkje er så bra. Ein må vel seie at handsamingsmåten i Industridepartementet er verd den kritikken som er komen fram. Det som er komplett uforståeleg for meg, er at enkelte kan ha mist vurderingsevna i den grad som tilfelle har vore i denne saka.

Til slutt vil eg gjerne ha sagt at trass i dei feilgrep som er gjorde, er det ikkje umogleg at dei resultata ein har nådd, likevel kan syne seg å verte til bate for landet.

Presidenten: Det har meldt seg 25 talere til debatten, og presidenten foreslår at de talere som heretter tegner seg, får en taletid på inntil 2 minutter. - Det anses bifalt.

Det blir replikkordskifte.

Frithjov Vik: Sakens ordfører hadde, så vidt jeg kunne forstå, vanskeligheter med å forsvare denne sak. Hans betenkeligheter med å etterkomme bergverkslovgivningen på Svalbard, begrunnet bl.a. i de vanskelige klimatiske forhold og lignende, kan jeg langt på vei være enig i, men han sluttet også med å si at saken slett ikke var bra. Nei, det er den langt fra - den er slett ikke bra. Men når ordføreren kunne være så vidt ærlig at han sa det på den måten, vil jeg

jo si at da burde kanskje også flertallet ha skrevet sin innstilling på en litt annen måte. Men jeg vil spørre ordføreren: Mener han at vi kan forsvare å fravike bergverksordningen på Svalbard overfor de andre signatarmaktene?

Offerdal: Ja, eg må jo seie at hr. Frithjov Vik må ha mistydd meg totalt. Han sa at eg hadde «betenkeligheter med å etterkomme bergverkslovgivningen på Svalbard». Tvert imot, eg sa at det ikkje kan bortforklarast at bergmeisteren har fråvike bergverksordninga i dette høvet.

Når det så gjeld spørsmålet om vi kan forsvare å fravike bergverksordninga overfor dei andre signatarmaktene, vil eg seie at eg går ut frå som sjølv sagt at eventuelle søkjarar frå desse maktene vil verte handsama på same måten som i dette tilfellet.

Gustavsen: Jeg vil i grunnen bare uteske saksordførerens mening om det forhold at denne saken behandles i lukket møte, og at den ikke er kjent for offentligheten. Så vidt jeg forstod, kom han til den konklusjon at det er svært betenkelige og alvorlige ting som her har forekommet, også i forholdet til signatarmaktene, og da vil jeg spørre om han ikke er av den oppfatning at vondt blir verre, hvis vi i tillegg til en mildest talt ukorrekt opptreden - iallfall overfor én av de viktige signatarmaktene - skal hemmeligholde dette. Dessuten vil jeg jo legge til - når dette er sagt - at er det ikke helt tindrende klart at den makt det her særlig dreier seg om, Sovjetunionen, er fullstendig klar over dette?

Jeg vil gjerne høre saksordførerens syn på spørsmålet om nødvendigheten av hemmeligholdelse. Har det utenrikspolitiske eller har det innenrikspolitiske årsaker?

Offerdal: Det er etter måten enkelt for meg å svare på dette. Det er etter mi mening utanrikspolitiske årsaker som gjer at denne saka må haldast hemmeleg. At saka har ei viss samanheng med innanrikspolitiske spørsmål, er ikkje grunn nok til at ho vert offentleggjord. Dessutan går eg ut frå at dette spørsmålet vert debattert ved slutten av dette møtet.

Braadland: Jeg går ut fra at når man overveier å gi fremmede lands selskaper utmål på Svalbard, må det tas et visst hensyn til vedkommende selskaps bakgrunn - om det har muligheter for å gjennomføre f.eks. oljeleting, som krever et meget stort teknisk apparat. Jeg vil derfor spørre saksordføreren om han har undersøkt eller forsøkt å undersøke hvorvidt Arktikugol - det er jo russisk og står for arktisk kull søking - hvorvidt dette firma, som beskjeftiger seg med kull søking, i grunnen har forutsetninger for å drive med oljeleting.

Offerdal: Eg må jo spørje hr. Braadland om han meiner at eg har føresetnader for å kunne svare på dette. Det må då vere departementet - i dette tilfellet Utanriksdepartementet - som kan kome fram med slike opplysningar.

Braadland: Jeg lar da spørsmålet gå vidare til de herværende statsråder.

Presidenten: Etter reglementet kan statsrådene ikke svare ved denne anledning.

Ingvaldsen: § 9 i bergverksordningen fastslår at den som ved lovlig søkning oppdager «en naturlig forekomst som inneholder eller kan antas å inneholde et mineral eller en begart som nevnt i § 2, erhverver» osv. På side 3 i innst. S.C står det:

«På grunnlag av dette kan det så av bergmesteren gis utmål som gir innehaveren enerett til å utvinne alle de mineraler og bergarter som finnes i området.»

Det sies ikke at olje kommer inn under disse mineraler og bergarter som det gjelder. Men hva er da egentlig begrunnelsen for at bergmesteren måtte gi utmål på det området med en gang? Det er ikke noe sikrere at det er olje der om man har gitt utmålet. Jeg kunne tenke meg at hvis flere kom med ansøkninger som gjaldt samme område, hadde fremdeles bergmesteren i behold muligheten for å vurdere hvem som skulle få rettigheter til slutt. Det ville vel da være naturlig at det ble dem som først gjennomførte boringer og eventuelt fant forekomster.

Jeg vil gjerne høre om det foreligger noen begrunnelse for at bergmesteren så å si med en gang fant å måtte gi utmål på de områdene, og hva som i tilfelle var begrunnelsen.

Offerdal: Eg trur eg sa i innlegget mitt òg at i og med at bergmeisteren i dette tilfellet godtok geologiske indikasjonar i staden for prøver, hadde vedkomande utmålssøkjar oppfylt dei krava som bergverksordninga stiller, og bergmeisteren kunne etter mitt skjøn neppe nekte å gje utmål.

Presidenten: Det gjenstår 1 minutt av tiden for replikkordskiftet.

Gustavsen: Da får jeg begrense meg. Jeg vil bare spørre: Hvilke utenrikspolitiske grunner kan det være for hemmeligholdelse? Hvilke utenrikspolitiske følger og eventuelt skadevirkninger kan det få at norsk offentlighet blir kjent med det som vedkommende fremmede makter forlengst er usedvanlig godt kjent med?

Offerdal: Eg trur at dette er eit spørsmål som utanriks- og konstitusjonskomiteen får ta seg av i løpet av debatten.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed avsluttet.

Leirfall: Som sakens ordfører sa, er bergverksordningen for Svalbard et supplement til Svalbard-traktaten, og den er forpliktende for Norge overfor de 41 signatarmaktene. Den norske stat har et internasjonalt ansvar for at bergverksordningens bestemmelser blir fulgt, og den har plikt til å kontrollere det. Vi kan ikke overlate denne plikten til bergmesteren på Svalbard, slik som det på enkelte hold har vært gjort forsøk på å fremstille det. Det han bestemmer, kan ikke være bindende for oss internasjonalt sett. Han kan ikke fravike bestemmelsene i bergverksordningen, og betraktes som suveren når det gjelder fortolkningen av dem. Det ville føre oss opp i de merkeligste forhold.

Jeg vil ellers ha sagt at jeg også er i tvil om det er nødvendig å behandle denne saken hemmelig. Som hr. Gustavsen sa, må vi gå ut fra at saken er kjent internasjonalt, at den for lengst er kjent av oljeselskapene og av de makter som er interessert når det gjelder olje. Det fremgår jo også av dokumentene at russerne var kjent med det som hadde passert, på et svært tidlig tidspunkt.

Jeg er også i tvil om hvorvidt det er forsvarlig eller om vi har høve til å behandle en slik sak hemmelig av omsyn til de andre signatarmaktene. Det er jo en viss fare med det. Sett at det finnes olje på Svalbard og interessen for å delta i oljeutvinning på Svalbard blir større hos flere makter - det er jo da et spørsmål om det ikke kan skape vanskeligheter for oss at vi forsøker å holde saken hemmelig for signatarmaktene.

Jeg vil også innledningsvis peke på det som hr. Braadland var inne på, det at vi slapper for mye av på kravene for å få utmål. Det kan jo gi selskaper uten virkemidler - jeg vil ikke si at det har vært tilfellet her - anledning til å beslaglegge store deler av Svalbard, og det ville naturligvis av større, alvorlige oljeselskaper kunne bli utnyttet mot oss på det grunnlag at vi har brutt Svalbard-traktaten ved å gi slike utmål. Vel, dette kom lite fram under komitedrøftingene, men det er etter min mening en alvorlig sak.

Etter § 2 i bergverksordningen har altså alle undersätter av signatarmaktene «rett til å søke efter og til å erhverve og utnytte naturlige forekomster av kull, jordoljer og andre mineraler og bergarter».

Det er blitt hevdet, bl.a. av byråsjef Lindstrøm i Industridepartementet, at ved avfattelsen av bergverksordningen var det ikke tenkt på jordolje, og derfor kan vi nå nærmest betrakte dette kravet om prøvestuff som avskrevet fordi det ikke kan omsettes i praksis. Bergverksordningen skulle være avfattet uten tanke på det.

Mindretallet mener derimot at ordlyden i § 2 må gjøre det klart at man ved utferdigelse av bergverksordningen

regnet med den mulighet at det fantes jordolje på Svalbard, og at de andre bestemmelser i bergverksordningen er utformet under hensyntagen til det. Det kan ikke med noen som helst rett hevdes at man, da det ble spørsmål om å sette i gang oljeleting på Svalbard, stod overfor en situasjon som ikke var forutsett ved utformingen av bergverksordningen. I denne sammenheng vil jeg vise til en annen lov om Svalbard, av 17. juli 1925, det er lov om avgifter på eksport fra Svalbard, hvor uttrykket «kull, jordoljer og andre mineraler og bergarter» er benyttet konsekvent både i lovens overskrift og i teksten.

§ 9 i bergverksordningen fastslår at den som ved lovlig søkning oppdager «en naturlig forekomst som inneholder eller kan antas å inneholde et mineral eller en bergart som nevnt i § 2», , erverver en rett til funnet framfor senere finnere dersom han avmerker et funnpunkt i marken. Men forutsetningen er da at det gis opplysninger om funnets art, og at det innleveres en prøve av det som er funnet. Og så på grunnlag av dette kan bergmesteren gi utmål som gir innehaveren enerett til å utvinne alle de mineraler og bergarter som finnes i området, selv om han finner de mest uventede ting.

Mindretallet kan ikke si seg enig i at det skal kunne finnes noe grunnlag for å fravike bergverksordningens krav om funnpunkt og prøvestuff ut fra det at man ikke hadde tenkt seg i 1925 at det kunne finnes olje på Svalbard. Jeg tror at det vil bli uhyre vanskelig å få et slikt syn godkjent internasjonalt. Derimot må det vel kunne hevdes at det er plass for en viss liberal tolkning på det grunnlaget at kravene om angivelse av et bestemt funnpunkt og innlevering av prøve nå kan synes lite hensiktsmessige og unødige strenge når det gjelder oljesøking og rett til å få utmål på olje, og en kan henviser til utviklingen av teknikken når det gjelder oljesøking. Jeg tror det er et bedre grunnlag å forsvare det som er gjort på.

Men i alle tilfelle burde saker av en slik karakter straks ha vært forelagt Utenriksdepartementet. Men i denne saken har Industridepartementet på egen hånd, med tilsidesetting av de råd de har fått både innenfor departementet og utenfor, foretrukket å behandle saken uten å forelegge den for Utenriksdepartementet. Jeg vil si at det er jo nesten utrolig at industriministeren ikke har forstått at dette først og fremst var en utenrikspolitisk sak, men på egen hånd, uten å forelegge saken for Utenriksdepartementet, går ifra en internasjonal avtale.

Vel, det er ikke første gang det har hendt i Industridepartementet. Vi hadde en affære for noen år siden da det gjaldt å gi reguleringstillatelse til svenskene i Øvre Namsen, hvor også Industridepartementet gikk utenom sitt mandag og kom inn på overenskomster av internasjonal karakter og fikk kritikk for det.

Sommeren 1960 begynte det altså å bli satt i gang oljeleting på Svalbard. Departementet burde da straks ha

forstått at her var det en situasjon som krevde oppmerksomhet. Og jeg vil legge til: Det kunne vel heller ikke være ukjent for Utenriksdepartementet og for Regjeringen at nå tok det til å hende saker og ting oppe på Svalbard. Men av dokumentene ser det ut som at det var først i desember konsulent Haga ved Bergverkskontoret i Industridepartementet tok opp spørsmålet om hvorledes bergverksordningen skulle anvendes. Han kom da til at innlevering av prøvestuff var et ubetinget vilkår for en gyldig anmeldelse av funn, og at påvisning av antiklinaler med en slik lagdeling at det ikke var *utelukket* at det kunne være olje, ikke var tilstrekkelig. Han foreslo da en enkel og grei ordning: Saken kunne løses ved at det ble gitt utsettelse med innlevering av prøvestuff, og at utmål ble gitt når det innenfor denne frist ble dokumentert et virkelig funn. Han hevdet bestemt at ellers var det ikke grunnlag for noen anmeldelse. Han mente videre at det hadde ingen hjemmel i bergverksordningen å gi utmål før prøvestuff ble skaffet, og foreslo at det ble satt en frist for innlevering av en slik. Haga pekte på de utenrikspolitiske sider av saken, og understreket at en måtte være sikker på at den ordning som ble truffet, hadde sikker hjemmel i bergverksordningen, og at bergmesteren straks burde underrettes om departementets syn.

Nå skulle det iallfall ha vært all grunn til å underrette Utenriksdepartementet om saken og å orientere bergmesteren. Men Industridepartementet overlot fremdeles til bergmesteren å skjøtte denne uhyre vanskelige sak på egen hånd.

Hagas notat ble liggende til januar 1961. Da ble Industridepartementet oppmerksom på at bergmesteren hadde kunngjort utmålsforretning for 201 anmeldelser av maksimal størrelse fra Caltex med tilsidesettelse av bergverksordningens krav.

Først nå synes departementet å ha forstått at dette var en sak som krevde oppmerksomhet. De sendte så telegrammer til bergmesteren den 27. januar og 14. februar, hvor de sa seg enig i den fortolking som Haga hadde gitt, og gav beskjed om at det ikke skulle gis utmål før det var innlevert prøvestuff. Men heller ikke på det tidspunktet ble Utenriksdepartementet orientert eller rådspurt om saken.

Utmålsforretningene ble nå tilbakekalt av bergmesteren, og så tok Caltex saken opp direkte med Industridepartementet, bl.a. i møte med statsråd Holler den 27. mars.

Nå gikk byråsjef Lindstrøm, etter hva det er opplyst av Fleischer-utvalget, sterkt inn for at utmål ble gitt med tilsidesetting av bergverksordningens bestemmelser om innlevering av funnprøver. Han mente at en tolking som godtok geologiske indikasjoner istedenfor prøver, kunne forsvares. Han mente at dette var så greit at det var unødvendig å forelegge saken for Justisdepartementets lovavdeling, og at det var tilstrekkelig å orientere Utenriksdepartementet når saken var i orden. Dette er jo

ganske fantastisk! Men enda mer fantastisk er det at sjefen i departementet kunne godta denne ordningen.

Ekspedisjonssjef Hammel holdt på det han hadde sagt i notatet av 2. desember 1960. Han mente det burde bli konferert med Norsk Polarinstitutt om saken, og sa at bestemmelsene om prøvestuff ikke måtte fravikes uten at saken var forelagt Utenriksdepartementet. Han understreket sakens utenrikspolitiske side.

En må si at ekspedisjonssjef Hammel hele tiden har opptrådt korrekt og fast mot de mektige herrer i departementet og mot statsråden. Han har sett helt rett på saken fra første stund, og gjort sitt beste for at den skulle bli behandlet korrekt. Jeg vil ha sagt at når en ser på hele dette komplekset av saker i Industridepartementet, sitter en med det inntrykk at han har blitt noe av et uskyldig offer for de jordskjelv som har gått over departementet. Og det er urettferdig at han iallfall ikke kan få oppreisning for sitt standpunkt i denne saken, ved at den blir holdt hemmelig.

Først nå ble Polarinstituttet koblet inn, og saken ble forelagt for Justisdepartementets lovavdeling, som erklarte at den kunne ikke løses på den måten som var antydnet av departementsråd Skjerdal, som altså mente at bergmesterens avgjørelse var bindende for departementet.

Lovavdelingen fremholdt at det ikke kunne oppstilles noen alminnelig regel for at en offentlig tjenestemann var legitimert til å stifte rett for private i strid med lovbestemte vilkår. Det sier seg sjøl at aller minst kan det være tilfellet når det gjelder internasjonale forpliktelser, at en underordnet tjenestemann skulle kunne bringe oss opp i konflikter med andre makter uten at vi hadde anledning til å hindre det. Det er også klart av de telegrammer som har gått, at Industridepartementet også har vært av den oppfatning at de kunne gi ordrer til bergmesteren på Svalbard. Justisdepartementet understreket at selv om man har gått ganske langt med å lempe på bestemmelsene i bergverksordningen, måtte det ikke gå ut over styrken av de bevis som kreves, og det pekte på omsynet til signatarmaktene og tilrådde bestemt at Utenriksdepartementet straks ble koblet inn.

Men statsråd Holler tok ikke noe hensyn til de råd han hadde fått av konsulent Haga, ekspedisjonssjef Hammel og Justisdepartementets lovavdeling, men foretrakk å løse saken på egen hånd, uten å forelegge den for Utenriksdepartementet. Umiddelbart etter at han hadde fått lovavdelingens betenkning, ble det sendt telegram til bergmesteren om at utmålsforretninger kunne holdes på de felter som var anmeldt av Caltex - altså stikk i strid med alle råd han hadde fått fra sakkyndige og fra Justisdepartementets lovavdeling.

Det må sies å være et ganske alvorlig konstitusjonelt ansvar tidligere industriminister Holler her har tatt, og hadde det ikke vært for det at han forlengst er gått av, ville et mistillitsforslag vært uunngåelig. Nå har Holler overfor Fleischer-utvalget uttalt at saken antakelig har vært

behandlet i regjeringskonferanse eller av Regjeringens økonomiske utvalg. Det ville jo i og for seg vært rimelig og naturlig at en sak av en slik rekkevidde var blitt forelagt der, men det har altså ikke lyktes Fleischer-utvalget å få det bekreftet, og Holler må da her ha kommet med en feil opplysning. Men jeg vil jo si at det er merkelige forhold når en ikke uten videre kan få dette dokumentert konkret. Føres det ikke noen protokoll, og kan det ikke i en så stor sak ettervises om saken har vært lagt fram for Regjeringen eller i en regjeringskonferanse eller i det økonomiske utvalg? Det røper iallfall en løshet i behandlingen av sakene som ikke synes bra.

Og så begynte altså vanskelighetene. I januar 1963 ble det innsendt 71 oljeanmeldelser fra det russiske selskap Arktikugol, også basert på geologiske indikasjoner. Så ble det berammet utmålsforretning til 25. august 1963. Først nå ble Polarinstittuttet - det mest sakkyndige organ - koblet inn. Materialet fra russerne ble forelagt for Norsk Polarinstittutt, som hevdet at det var ikke tilstrekkelig som indikasjoner på at olje var til stede. Industridepartementet tok dette til følge og underrettet bergmesteren om at utmål skulle nektes, og det ble gjort. Jeg vil peke på at Industridepartementets opptreden her dokumenterer klart at Utenriksdepartementet er av den oppfatning at bergmesteren ikke er suveren når det gjelder å gi eller nekte utmål.

Russerne godtok naturligvis ikke avslaget. De henviste til at Caltex hadde fått utmål på geologiske indikasjoner, og at et avslag til dem ville bety at Svalbard-traktatens bestemmelser om like rett for alle signatarmaker var brutt.

Nå først kom spørsmålet om geologiske indikasjoner skulle godtas som grunnlag for utmål i det hele tatt, opp i et møte i Industridepartementet - høsten 1963. Her hevdet representantene for Utenriksdepartementet og Norsk Polarinstittutt at ved å godta slike indikasjoner kunne en lett komme opp i et uføre, og de anbefalte at en gikk fram etter de retningslinjer som var trukket opp i konsulent Hagas notat av 2. desember 1960. Men nå var det naturligvis for sent. En stod der med en masse utmål gitt på sviktende grunnlag til én signatarmakt, og med en annen signatarmakt som i kraft av likebehandlingsklausulen forlangte at den skulle behandles på samme måte med fravikelse av traktaten.

Senere har russerne fornyet sine krav om at utmål skulle gis på grunnlag av det innsendte materiale, og påberopt seg brudd mot Svalbard-traktaten dersom russerne ikke fikk utmål når amerikanerne hadde fått det.

Så vidt jeg forstår, ligger saken også slik an at det er uhyre vanskelig å vurdere om de geologiske indikasjoner som legges fram, er like mye å bygge på i det ene som i det andre tilfellet. Polarinstittuttet mener at russernes materiale er svakere enn amerikaneres, og det peker også på at det er gitt maksimale utmål over strekninger hvor det er utelukket at det kan finnes olje.

Fleischer-utvalget retter altså en meget sterk kritikk mot Industridepartementet for behandlingen av denne sak, og det nyttes svært sterke uttrykk - og med rette, etter mindretallets oppfatning. Det har vært praksis at alle Svalbard-saker som har en utenrikspolitisk side, skal bli forelagt Utenriksdepartementet. Vi må si oss helt enige med Fleischer-utvalget når det sier at bergverksordningens bestemmelser om prøvestuff ikke burde ha vært fraveket uten at Utenriksdepartementet hadde sett på saken. Og når dette departement, tross lovavdelingens bestemte tilråding, ikke ble koblet inn, tyder det på en alvorlig svikt i vurderingen av sakens utenrikspolitiske betydning. Utvalget kritiserer også at det ikke ble konferert med Utenriksdepartementet og sørget for at en virkelig sakkyndig vurdering av det materiale som skulle erstatte funnprøvene, og at det ikke ble konferert med Norsk Polarinstitut om det.

Det koordineringsutvalg for Svalbard-saker som ble nedsatt i 1963 med representanter for flere departementer, slutter seg til Fleischer-utvalgets kritikk, og erklærer seg enig i konsulent Hagas syn på hvordan saken kunne vært løst.

Det er nå hevdet at vi for framtiden må stille strengere krav til utmål enn det er gjort når det gjelder Caltex, men at vi når det gjelder Arktikugol, ikke kan stille andre krav enn dem som ble stilt overfor Caltex. I det siste er jeg helt enig, men jeg betviler meget sterkt at vi kan skjerpe kravene noe vesentlig når det gjelder framtidige søknader om å få utmål, for da kommer vi jo betenkelig nær et brudd på likebehandlingsprinsippet.

Regjeringen har altså sluttet seg til Fleischer-utvalgets kritikk i denne saken, og flertallet i industrikomiteen likeså. Mindretallet har brukt noe sterkere ord enn flertallet, men vi mener at i denne saken er det også nødvendig å bruke ord som ikke kan misforstås eller har tendens til å dekke over.

Det vitner om høyst merkelige forhold i Industridepartementet når en sak med så store utenrikspolitiske perspektiver kan behandles på en så lettvent måte og med fullstendig tilsidesettelse av det begrunnede syn og de merknadene som ble gitt så vel av flere av departementets egne embetsmenn som av Justisdepartementets lovavdeling. Det kan ikke betegnes som annet enn i høyeste grad ansvarsløst når Utenriksdepartementet ikke ble konsultert under sakens behandling. En må vel også kunne si at det var uheldig at en i denne sak, hvor en var på så usikker grunn, har gitt slike masseutmål, og at en har gitt utmålene maksimal størrelse uten omsyn til om de geologiske indikasjoner gav grunnlag for det.

I forbindelse med dette vil jeg forresten komme inn på et sidespørsmål. Det skal svares en avgift på maksimum 500 kroner pr. år pr. utmål. Det er fastsatt i bergverksordningen, og det bygger vel på at vi skal ha erstatning for de omkostninger vi har med håndhevingen av bergverksordningen. Men bergverksordningen ble avfattet på

en tid da pengene hadde en ganske annen verdi enn i dag. I dag er det vel meget tvilsomt - jeg anser det helt usannsynlig - at den avgiften som er stipulert, gir dekning for våre virkelige utgifter i forbindelse med slike saker. Det ville neppe ha møtt noen motstand fra signatarmaktene om vi hadde gitt beskjed om at vi av hensyn til stigning i prisnivået og fall i pengeverdien så oss nødt til å heve avgiften. Men det er altså en ting en ikke har tenkt på.

Vi har ennå ikke oversikt over de konsekvenser som denne saken kan få. Vi får håpe det beste, men vi vet ikke noe. Utfallet vil jo først og fremst bero på om det virkelig finnes olje på Svalbard. Men det er iallfall klart at vi her har innført en praksis som vi i dag ikke har noen oversikt over konsekvensene av.

Det er også grunn til å kritisere at det tok så lang tid før Stortinget ble gjort kjent med denne saken. Jeg vil understreke at den ikke er kommet fram etter initiativ fra Regjeringen, men er foranlediget av Fleischer-utvalgets innstilling.

Både i Fleischer-utvalgets hovedinnstilling og i særinnstillingen er byråsjef Lindstrøms notater nevnt. Det er pekt på at han har kommet med voldsomme angrep mot Utenriksdepartementet og nyttet en merkelig språkbruk. Jeg vil også si at det er høyst merkelig at en statsråd år etter år kan sitte og motta slike notater som byråsjef Lindstrøm har sendt statsråd Holler, uten å reagere og uten å begynne å spekulere over om vedkommende sjelelige tilstand er slik at det er forsvarlig å betro ham slike store og alvorlige saker. Jeg refererer fra et notat - det var en voldsom strid mellom Industridepartementet og Utenriksdepartementet:

«Det er nå et spørsmål om ikke tiden er inne for norsk utenriksledelse å konsentrere seg om Norge og de problem som knytter seg til vårt eget land, og så får man la veggelus og DDT i Afrika, befolkningsspørsmål og analfabetisme i Asia og Syd-Amerika ordnes av andre.»

Han gir Utenriksdepartementet det råd at vi ikke må geberde oss «som om vi var en nasjon på 100 mill. mennesker og ikke 3,5 millioner», og at vi ikke må tro oss «meningsberettiget» til å ordne opp med alt mulig i verden.

I går var det mye snakk om at bemanningen i Industridepartementet har vært for dårlig. Lindstrøm er i sine notater gang på gang opptatt av og dypt bekymret over bemanningen i Utenriksdepartementet. Han gir Utenriksdepartementet gjentatte ganger råd om at nå må det bekymre seg mer om Svalbard og mindre om «svartsmuskede sigøynere, underernærte indier og undertrykte hvite» og om «kongonegrer, plattfotede bladnegrer» osv. og «løse sine egne problemer. Det har et latterlighetens skjær når man leser om vår utenriksledelses velmenende ord til «de nye frie folk» i verden».

Slike uttalelser, som går igjen fra notat til notat, skulle jo ha vakt industriministerens mistanke. Men iallfall i denne saken ser det ikke ut som om det har affisert ham det

plukk. Han har fremdeles stolt mer på meninger som er kommet fra det hold, enn på de råd han har fått fra Justisdepartementet, Polarinstituttet og andre presumptivt sakkyndige.

Kjøs hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Selvik: Hr. Leirfall hevdet - hvis jeg ikke misforstod ham - i begynnelsen av sitt innlegg at en avgjørelse som bergmesteren har truffet, og som ikke helt ut samsvarer med bergverksordningen, ikke kan være bindende for den norske stat og følgelig kan omgjøres. Jeg er ikke jurist eller folkerettslærd, så jeg kan ikke ha noen helt avgjort mening om det, men jeg skulle være tilbøyelig til å være enig med hr. Leirfall i denne påstand. Den synes fornuftsmessig vel begrunnet. Men forholdet er jo at Industridepartementet valgte ikke å desavuere bergmesteren, det fulgte ham isteden opp. Og da måtte det følgelig ha vært Regjeringen som måtte ha grepet inn og besluttet at bergmesterens avgjørelse skulle omgjøres. Det jeg gjerne ville høre mindretallsordførers vurdering av, er om det var mulig for Regjeringen å treffe vedtak om å omgjøre beslutningen da man drøftet opplegget til forhandlinger med Caltex sommeren 1963. Det var kanskje noe sent å gripe inn da.

Et annet spørsmål er at jeg er ikke riktig klar over om Regjeringen da var på det rene med at bergmesterens avgjørelse ikke helt ut var i samsvar med bergverksordningen, det synes som om man først fikk vite det i og med Fleischer-utvalgets innstilling. Mener hr. Leirfall at det da forholdet ble helt kjent, fremdeles var anledning for Regjeringen til å desavuere bergmesteren og til hevde det syn at utmålene ikke var bindende og ikke var lovlige? Det er helt klart at kunne man ha valgt denne utvei, ville man ha spart seg de problemer man nå har skaffet seg på halsen.

Leirfall: Det går fram av dokumentene i saken at Industridepartementet mente at det var berettiget til å gi bergmesteren på Svalbard ordre om hvordan det skulle forholdes ved anmeldelse av utmål. Jeg viser til et telegram som ble sendt den 27. januar 1961, hvor det heter:

«Departementet går ut fra at bergmesteren legger denne fortolkning til grunn ved behandlingen av de innkomne anmeldelser på olje.»

Det var altså en ordre til bergmesteren. Men så har vi et telegram av 19. april 1961, hvor departementet gikk med på at en kunne gi Caltex utmål på de vilkår som forelå, og etter at departementet hadde samtykket i at disse utmål ble gitt i 1961, kunne det naturligvis i 1963 omgjøre det.

Presidenten: Replikkdebatten er avsluttet. Taletiden er nå 15 minutter.

Finn Moe (formann i utenriks- og konstitusjonskomiteen): Uttalelsen fra utenriks- og konstitusjonskomiteen er jo kort. Det heter her:

«Utenriks- og konstitusjonskomiteen er enig med Granskningsutvalget, Koordineringsutvalget for Svalbard og Regjeringen i at det er grunn til å kritisere den måte denne sak ble behandlet på i Industridepartementet.»

Videre sier komiteen at den «finner ikke grunn til å gå nærmere inn på de enkelte spørsmål som melder seg i denne forbindelse, men nøyer seg med å vise til den problemstilling som er markert ved flertalls- og mindretallsinnstillingen fra Industrikomiteen.»

Jeg må si, uten at jeg røper noen stor hemmelighet fra komiteens forhandlinger, at det først ble fremlagt utkast til en noe lengre uttalelse, men at komiteen etter å ha drøftet saken fant at det var best å si minst mulig. Men jeg vil gjerne få lov til å knytte noen merknader til denne saken mer for personlig regning. Jeg kan ikke si at jeg her taler på komiteens vegne.

Jeg sa i den debatten vi hadde om Fleischer-utvalgets innstilling, at jeg syntes mindretallet skjøt over målet. Jeg tror at i denne saken er det berettiget å øve en meget sterk kritikk over Industridepartementets behandling av saken, og skulle det være noe sted det var på sin plass å si at saken ikke har vært samvittighetsfullt behandlet, så måtte det være her.

Men jeg tror også man skal ta med i betraktningen, når det for eksempel er spørsmål om hemmeligholdelse og offentliggjørelse, at man nå har nådd fram til en ordning som må karakteriseres som tilfredsstillende. Nå er det så at både Svalbard-avtalen og bergverksordningen kan være gjenstand for fortolkninger. Jeg skal bare peke på en del problemer i den forbindelse.

Det ble på et tidlig tidspunkt i debatten her reist spørsmålet om et kullselvskap som Arktikugol var berettiget til å kreve utmål for oljeutvinning. Til det er det vel bare å svare at de norske myndigheter er forpliktet til å gi utmål når vilkårene som stilles i traktaten og bergverksordningen, er oppfylt. Om vedkommende som krever utmål, er et kullselvskap eller et oljeselskap, spiller ingen rolle. Om vedkommende er en privatperson eller et privat eller offentlig selskap spiller heller ingen rolle. Hvis vilkårene er oppfylt, må utmål gis.

Hr. Leirfall nevnte at man kunne ha hevet avgiften. Vel, jeg tror ikke at man bare kunne gi beskjed til Svalbard-traktatens signatarmakter om at avgiften var hevet. Det måtte nok da ha vært ført forhandlinger.

Så noen ord om spørsmålet om geologiske indikasjoner, som her er godtatt som prøve. Koordineringsutvalget sier om dette:

«Det ville etter utvalgets syn kunne føre til atskillige komplikasjoner ifall man nå skulle forlate denne praksis og stille krav om innlevering av oljeprøver etter § 9 post 2 d. Man måtte i så fall være forberedt på et enkelte traktatparter ville hevde at Norge hadde brutt likebehandlingsprinsippet.»

Jeg tror for mitt vedkommende at denne avtale, som tilfellet er med så mange andre internasjonale avtaler og traktater, må fortolkes i lys av utviklingen, og utviklingen er jo den at oljeselskapene i dag arbeider praktisk talt bare på grunnlag av geologiske indikasjoner. Derimot kan nok kravene til geologiske indikasjoner skjerpes uten at det skulle skape noen folkerettslige komplikasjoner. Men jeg vil gjerne peke på noe som Koordineringsutvalget her sier, og som man stadig må ha for øye. Det er at skulle vi skjerpe kravene og for eksempel forlange oljeprøver, foreligger det i henhold til selve traktaten og bergverksordningen den mulighet at personer eller selskaper som har funnet geologiske indikasjoner på at det er olje til stede, vil foreta anmeldelse og senere kreve utmål på basis av for eksempel kullprøver. Og har de først fått utmål, er de berettiget til å utvinne alle de råstoffer som finnes på utmålet.

Det har vært sagt at når man var på så usikker grunn, skulle det ikke ha vært gitt slike masseutmål. Det har vært kritisert at det ble gjort. Der må man være oppmerksom på at de utmål som er gitt, har vært - som flertallet i industrikomiteen sier - maksimale. Selvsagt skulle dette ha skjerpet aktpågivenheten med hensyn til grunnlaget for kravene, men i tilfelle betingelsene ellers er oppfylt, kan ikke selve den omstendighet at det gjelder tallrike krav, i seg selv gi anledning til å nekte utmål. - Så mye om det som er kritisert.

Men jeg vil gjerne peke på at vi har ved den senere behandling av saken, etter at Utenriksdepartementet kom inn i bildet, virkelig oppnådd ganske store fordeler. For det første har vi oppnådd denne ordningen med royalty. Deltakerretten gir ikke grunneieren noen alternativ rett til å kreve royalty, men det er altså noe som vi har oppnådd. Dermed tror jeg det er skapt en presedens, slik at vi får royaltyordningen også senere, og det må betraktes som en stor fordel. Videre betyr denne royaltyordningen at oljeselskapene ikke opprettholder påstanden om at deltakerretten bare gjelder de såkalte traktateiendommer, et spørsmål som jo har vært gjenstand for ulike juridiske fortolkninger også av norske jurister. Dette tror jeg har stor betydning, for hvis påstanden blir opprettholdt og anerkjent, vil det bety at størstedelen av grunnen på Svalbard faller utenfor bergverksordningens bestemmelse om deltakerrett.

Jeg skal ikke si så mye mer om denne saken. Jeg tror som sagt at trass i at saken begynte meget uheldig og kunne

ha ført til farlige konsekvenser, har den faktisk nå ført til en for Norge tilfredsstillende ordning.

Men siden dette er et hemmelig møte, vil jeg gjerne fremkaste noen tanker til overveielse når det gjelder Svalbard og vårt forhold til Svalbard i det hele tatt. Jeg tror at vi nå må gjøre slutt på den nasjonalromantikken som vi har prestert når det gjelder Svalbard - at Svalbard er et gammelt norsk land, og det ene med det annet. Jeg tror vi må erkjenne at i økonomisk og utenrikspolitisk henseende er Svalbard, om ikke en belastning, så iallfall et meget tungt ansvar. I og for seg kan jeg peke på hvor vanskelig dette ansvaret er, ved å nevne en bemerkning som hr. Leirfall kom med, om at russernes geologiske indikasjoner kanskje ikke var så sterke som amerikaneres. Man kan jo straks se de vanskeligheter vi ville hatt om denne forskjellen mellom de geologiske indikasjoner ikke var helt åpenbar; da ville man kommet opp i politiske vanskeligheter. Hvis man virkelig finner olje i større utstrekning på Svalbard, kan det kanskje bli en endring i økonomisk henseende hvis vi får royalty. Men man skal jo være klar over at hvis det finnes mye olje på Svalbard, blir det også vanskeligere å administrere området. Jeg tror at vi må innskrenke oss til en del forskning på Svalbard og ellers administrere området så godt vi kan i samsvar med avtalen. Det er utelukket at vi kan bli kvitt ansvaret på Svalbard, det vil stormaktene ikke gå med på. Det vil altså si at vi fortsatt skal passe på et strategisk og ømtålig område, og jeg tror vi må innstille vår politikk når det gjelder Svalbard etter det.

Jeg skal ikke her komme inn på spørsmålet om denne saken bør holdes hemmelig eller ikke, for det går jeg ut fra blir tatt opp ved slutten av dette møtet.

Asdahl: Det saksforhold som i dag er gjenstand for debatt, reiser flere spørsmål av til dels vidt forskjellig karakter, og det er umulig i løpet av få minutter å utdype dem slik hvert enkelt problemområde kunne gjøre krav på. Når det gjelder det rent tekniske, spørsmålet om hvilke kriterier man bør kreve for å gi utmål for oljeleting på Svalbard, viser hele det fremlagte materiale at det ikke er lett innenfor bergverksordningens ramme å sette opp, og følge, en praksis som vil gi lik behandling for alle utmålssøkere, og samtidig sikrer oss at vi ivaretar våre suverenitetsinteresser som vi er pålagt av de 41 signatarmakter.

Men visse kjensgjerninger er udiskutable. Selv så tidlig som i 1925, da bergverksordningen ble utferdiget, regnet man med den mulighet at der kunne være olje på Svalbard. I lovens § 2 og § 9 fastsatte man derfor at der skulle leveres funnprøver, også når det gjaldt utmål som tok sikte på olje. Å fravike bergverksordningens ordlyd ble ikke aktuelt før Caltex kom med sine utmålskrav etter olje i 1960-61. På det tidspunkt måtte man også vente at utmålskrav ville komme fra det russiske oljeselskap Arktikugol.

At Industridepartementets ledelse, når oljeproblemet meldte seg med tyngde, fravek bergverksordningens ordlyd i forholdet til Caltex og gav beskjed om at utmål kunne tilstedes på geologiske indikasjoner, uten at man konsulterte andre instanser, lyder nesten ufattelig når en tar i betraktning de innvendinger som kom, bl.a. fra departementets egne embetsmenn, som ekspedisjonssjef Hammel og byråsjef Haga. At man også ignorerte Justisdepartementets lovavdeling, som gav anvisning på at man burde rådføre seg med Utenriksdepartementet, hører også med i dette utrolige bilde. Men slik er det handlet, og ansvaret for dette har den daværende industriminister, som ble godt støttet av departementsråd Skjerdal og byråsjef Lindstrøm.

Jeg vil her skyte inn før jeg går videre, at jeg mener denne sak bør offentliggjøres. Slik situasjonen er nå, kan jeg ikke se noen grunn til at så ikke skulle skje. Vi vet at Sovjet kjenner saken, og det er vel ingen grunn til å anta at ikke også de øvrige signatarmakter kjenner det som har passert. Jeg kan derfor ikke se at utenrikspolitiske grunner skulle være til hinder for offentliggjørelse av saken.

En av grunnene til at jeg mener materialet bør gjøres offentlig kjent, er for øvrig også følgende:

Ekspedisjonssjef Hammel fikk da Fleischer-komiteens rapport ble offentliggjort, en tung belastning å bære. Senere er han blitt lettet for noe av byrden ved at Regjeringen har gjeninnsatt ham i et embete, som han selv har godtatt. Dermed har også Regjeringen gitt uttrykk for at han ble belastet for tungt. Men full oppreisning kan ekspedisjonssjefen først få når det blir kjent hvordan han i denne sak som norsk embetsmann hevdet norske interesser. At han ikke vant fram med sitt syn, men ble desavuert både av over- og underordnede, forteller noe om de vanskeligheter ekspedisjonssjefen må ha møtt i sitt departement, og hvorfor han kanskje ikke nådde lenger med sine innvendinger i andre saker som Fleischer-komiteen har omtalt.

Skal vi vurdere industriministerens ansvar i denne betydningsfulle saken, bør vi tenke over hvilke konsekvenser Industridepartementets handlemåte kunne fått. Norsk suverenitet over Svalbard - basert på Svalbard-traktaten - er selvfølgelig avhengig av at vi håndhever de bestemmelser som gjelder for Svalbard, på en slik måte at signatarmaktene ikke kan finne grunnlag for berettiget kritikk. I dette tilfelle kunne vi opplevd at signatarmaktene var kommet med innsigelser, men bortsett fra at russerne har protestert mot den praksis som ble fulgt, ser det foreløpig ikke ut til at disposisjonene har fått noen konsekvenser.

Svalbard spiller i dag ikke bare en rolle økonomisk for Norge - en rolle som kan bli atskillig mer betydningsfull i fremtiden - men denne øygruppen har også avgjørende militær betydning, dersom den skulle falle i urette hender. I en tid da Regjeringen av andre grunner så vidt jeg vet, hadde pågang fra visse hold når det gjaldt Svalbard, handlet Industridepartementet på egen hånd slik at det kunne fått

utenrikspolitiske konsekvenser av stor rekkevidde, også vis-à-vis NATO.

Hvis industriministeren ikke forstod dette, må man sette et stort spørsmålstegn ved hans vurderingsevne. Forstod han det - hvilket vi må ha grunn til å tro - må man spørre hvilke fullmakter han hadde fått som industriminister. Han var varslet av Justisdepartementets lovavdeling, i hvert fall når det gjaldt forholdet til signatarmaktene. Likevel satte han seg ut over anvisningen om å søke Utenriksdepartementets råd. Etter min mening begynte industriministeren å drive utenrikspolitikk, i strid med den instruks som gjaldt om at saker vedrørende Svalbard skulle forelegges det eller de departementer som sakene angikk.

Daværende industriminister har forklart overfor Fleischer-komiteen at han hadde tatt saken opp i Regjeringen eller det økonomiske råd for Regjeringen, men Fleischer-komiteen opplyser at dette ikke har latt seg bekrefte eller benekte.

Jeg er enig med hr. Leirfall i at det ikke kan være mulig at man ikke av Regjeringens eller det økonomiske råds protokoller kan finne ut om denne sak har vært behandlet eller ikke. I møter av denne karakter på det øverste statlige plan fører man selvfølgelig protokoll over saker og beslutninger samt over hvem som treffer beslutningene, særlig når deres art er av det alvor og den viktighet som man her står overfor.

Hvis industriministeren ikke har rett i sin henvisning til regjering og økonomisk råd, har hans forklaring ikke vært i overensstemmelse med de faktiske forhold. Det legger et tungt ansvar på de skuldre som allerede er tungt belastet. Har industriministeren rett i sin henvisning, da deler han ansvaret med Regjeringen, og da reiser denne saken et ansvarsspørsmål av enda større rekkevidde.

Jeg skal ikke utdype denne problemstilling nærmere. Den er ubehagelig og på mange måter helt uforståelig, ikke minst fordi det burde være mulig av møteprotokoller å få konstatert hva som virkelig er passert. Det er også uforståelig hvorfor Industridepartementet i en så åpenbart delikat og vanskelig sak synes å ha opptrådt ganske på egen hånd.

Statsråd Trasti: I St.meld. nr. 43 om utmål på Svalbard m.v. heter det i konklusjonen:

«Regjeringen er enig i uttalelsen fra Granskningsutvalget og de tre forannevnte embetsmenn om at det var uheldig at spørsmålet om og i hvilken utstrekning geologiske indikasjoner skal kunne erstatte kravet til prøvestuff, ikke ble nærmere undersøkt da dette spørsmålet meldte seg første gang. Saken burde også vært forelagt for Utenriksdepartementet og Norsk Polarinstitut.»

Om dette er det ingen delte meninger.

Petroleumsundersøkelsene på Svalbard som nå pågår, tok til i 1960. I 1961 ble det meddelt 201 utmål til Caltex og 3

utmål til Norsk Polar Navigasjon A/S. I 1962 fikk Caltex utvidet sitt utmålsareal med til sammen 35 utmål og Norsk Polar Navigasjon A/S fikk utvidet sitt utmålsareal med 27 utmål. Senere er det gjort krav fra russisk og amerikansk side om ytterligere utmål.

Jeg har allerede opplyst i Stortinget at den 8. mars 1965 etter et forslag fra Svalbard-utvalget ble nedsatt et sakkyndig utvalg til å utrede visse spørsmål vedrørende § 9 i bergverksordningen for Svalbard av 7. august 1925. Det sakkyndige utvalg har nylig lagt fram sitt forslag til retningslinjer for de krav som bør stilles til det materiale som skal godtgjøre geologiske indikasjoner på olje på Svalbard, slik at dette skal kunne erstatte bergverksordningens krav om prøvestuff.

Dette utvalg hadde følgende sammensetning: Dosent Markvard Sellevoll, Jordskjelvstasjonen, Universitetet i Bergen, formann, vitenskapelig assistent Jenő Nagy, Norsk Polarinstitutt, Oslo, universitetslektor Inge Bryhni, Institutt for Geologi, Blindern, Oslo.

Utgangspunktet for utvalgets vurderinger er bergverksordningens § 9, som lyder slik:

"1. Oppdager nogen ved lovlig søkning en naturlig forekomst som inneholder eller antas å inneholde et mineral eller en bergart som er nevnt i § 2, erhverver han rett til fundet fremfor senere finnere, hvis han i nærvær av to vidner ved merker i fast fjell eller på annen varig og fyldestgjørende måte i marken synbart avmerker et fundpunkt og dessuten i en skriftlig anmeldelse, senest innen 10 måneder etter at fundet er avmerket, underretter bergmesteren herom.

Anmeldelsen kan også rettsgyldig innen denne frists utløp innleveres til politichefen, som i så fall snarest skal oversende den til bergmesteren.»

Det er deretter i bergverksordningens § 9 redegjort for hva anmeldelsen skal inneholde. Det sentrale punkt er post 2, litra d, hvor det heter:

«Oplysning om fundets art med henvisning til en samtidig innlevert prøve av det funne.»

I innstillingen fra utvalget heter det om dette:

«Det springende punkt er paragrafens punkt 2 d, hvoretter en anmeldelse skal være ledsaget av en prøve av det funne. Dette har skapt problemer for oljeletingen på Svalbard, idet en oljeprøve vanligvis ikke kan fremlegges uten som resultat av en boring. Oljeboring på Svalbard er forbundet med store utgifter, og de interesserte har ikke villet gå til dette skritt uten at de på forhånd har fått sikret sine rettigheter gjennom utmålsforretning. Utvalget har derfor fått følgende mandat:

«.... skal ha som oppgave å fremkomme med forslag til retningslinjer for de krav som bør stilles til det materiale som skal godtgjøre geologiske indikasjoner på

olje på Svalbard, slik at dette skal kunne erstatte Bergverksordningens krav om prøvestuff.»

Utvalget har funnet det nødvendig å vurdere petroleumslovgivningen i andre land, Bergverksordningen for Svalbard og de muligheter den byr til sikring både av Statens og de interesserte søkeres rettmessige interesser. Tilgjengelig materiale ved tidligere meddelelse av funnrettigheter og utmål på Svalbard har også vært studert.

Utvalget har ikke sett seg i stand til å fremkomme med forslag til retningslinjer for de krav som bør stilles til det materiale som skal godtgjøre geologiske overflateindikasjoner på alle hovedtyper av petroleumsforekomster. Utvalget har derfor gått noe utover sitt opprinnelige mandat og foreslår til slutt to forskjellige alternativer for meddelelse av funnrettigheter for petroleum på Svalbard. Bare det ene av disse alternative forslag (Alternativ I) ligger innenfor utvalgets opprinnelige mandat.»

Utvalget slår fast at med petroleum mener utvalget «alle mineraloljer og beslektede hydrokarbonførende gasser som opptrer i naturlig tilstand i undergrunnen».

I innstillingen fra utvalget er det gitt en oversikt over moderne praksis ved petroleumsundersøkelse. Denne oversikt er ganske konsentrert, og jeg tror den er av interesse også ved vurderingen av denne sak. Jeg skal derfor få lov til å sitere den. Utvalget sier:

«Moderne regler for ettersøking etter petroleum på land eller på kontinentalsokkel følger stort sett et ensartet mønster hvor det skilles mellom en undersøkelsestillatelse og en utvinningstillatelse. Undersøkelsestillatelsen kan gjelde for flere søkere i samme område og omfatter geologiske og geofysiske undersøkelser uten boring. Utvinningstillatelsen gir en søker enerett til boring og andre forarbeider som må utføres for å påvise og produsere petroleum. Det kreves sjelden detaljerte geologiske eller geofysiske opplysninger, men en søker blir ofte pålagt en betydelig arbeidsplikt, sterkt progressive avgifter og tvungen avgivelse av deler av konsesjonsområdet etter at undersøkelsen har vart et visst tidsrom. Søkeren må ofte oppgi data om finansielle ressurser og teknisk erfaring i petroleumsproduksjonen.

Som eksempel på moderne petroleumslovgivning kan nevnes innstillingen om den norske delen av kontinentalsokkelen, som i en viss utstrekning er bygget på britisk lovgivning. Det er her skilt mellom undersøkelsestillatelse (som kan gies til flere for samme område) og utvinningstillatelse. Den sistnevnte gis eksklusivt på grunnlag av bl.a.:

- a) opplysninger om finansielle ressurser,
- b) opplysninger om tidligere erfaring i leting etter og utvinning av petroleumsprodukter,

- c) forpliktelse til å gjennomføre et arbeidsprogram i løpet av en 6 års periode.»

Om bergverksordningen på Svalbard, som inntar en sentral plass i denne saken, er det også gitt interessante opplysninger. Det heter bl.a. her:

«Retten til ettersøkning eller produksjon av mineralske råstoffer på Svalbard er regulerte ved Bergverksordningen for Svalbard (Spitsbergen) av 7. august 1925. Olje er nevnt blant de råstoffene som kan gjøres til gjenstand for drift og som kommer inn under Bergverksordningen.

Det skilles mellom tre typer rettigheter:

1. *Søkerrettigheter*, som gjelder for 2 år og gir søkeren rett til å lete opp forekomster og bedømme deres drivverdighet.
2. *Funnrettigheter*, som kan gjelde i inntil 5 år og som kan gis på grunnlag av funnets art med henvisning til samtidig innlevert prøve. Funnrettighetene gir fortrinnsrett fremfor senere finner til å kreve utmål over funnet.
3. *Utmålsrettigheter*, som gis på grunnlag av funnet og gir enerett til utvinning av forekomsten og eventuelt andre mineralforekomster innen et område på inntil 1 000 hektar (10 km²).

I reglene for søkerrettigheter er det ikke nærmere presisert hvilke typer av undersøkelser som tillates utført, men en viss drift for å bedømme forekomstens drivbarhet er lovlig. Det må derfor antas at alle de metoder som vanligvis benyttes ved petroleumsettersøkning, heri inkludert boring, må betraktes som lovlig søkning.

Nå er det tvilsomt om de interesserte søkere vil gå til så kostbare forundersøkelser som boring uten at de har sikret seg rettigheter til de funn som eventuelt kan gjøres. Så vidt en har kunnet se av de forskjellige lands petroleumslovgivning, er det bare Nederland som har en lovgivning som kan sammenlignes med Bergverksordningen på Svalbard. Her kan søkeren først søke rett til utnyttelse når olje er funnet. Lovgivningen, som her dekkes av en napoleonsk lov av 21. april 1810, har en ordning som hverken gir søkeren garanti for å få konsesjon i området hvor han leter eller sikker informasjon om på hvilke vilkår en eventuell konsesjon vil bli gitt. Dette prinsippet er blitt fraveket ved de nye regler som nå er utarbeidet for undersøkelse og utnyttelse av naturforekomster i kontinentalsokkelen.

Danmark har en spesiell ordning hvor retten til utforskning og utnyttelse av den dypere undergrunn har vært gitt en enkelt person eller selskap. Denne fremgangsmåten har sin interessante forhistorie som er verdt å merke seg ved vurderingen av de regler som gjelder for konsesjoner på Svalbard:

Amerikaneren Fred Ravlin fikk i 1934 enerett til å foreta undersøkelser, heri inkludert boringer, etter olje, gass, salt og andre råstoffer i et område rundt Kolding. Dersom ett av råstoffene ble funnet, ville ministeriet meddele konsesjon for utnyttelse av slike råstoffer i hele Danmark for et tidsrom av 50 år. Under en boring i 1936 ble det funnet et 17 cm tykt lag av steinsalt, og Ravlin fikk dermed enerett til ettersøkning og produksjon av råstoffer fra Danmarks dypere undergrunn. Rettighetene ble solgt til Gulf Refining Company i 1938. Senere har det vist seg at det omtalte saltstykke må ansees som et falsum, anbrakt i kjernetakeren i den hensikt å oppnå den meget omfattende konsesjon.»

«Det er ønskelig», sier utvalget, «å finne frem til en praksis som kan hindre tilsvarende spekulasjon på Svalbard. Men Bergverksordningen gir utvilsomt anledning til å erhverve utmål på grunnlag av «samtidig innlevert prøve» av et mineral som finneren ikke er primært interessert i å utnytte. Et selskap som er interessert i å søke etter og å utvinne petroleum på Svalbard kan f.eks. erhverve seg utmål på grunnlag av funn av kull, gips, oljeskifer eller andre mineraler og bergarter som utvinnnes gjennom bergverksdrift. Utvalget ser på dette som en uheldig ordning fordi selskaper som hverken har teknisk, faglig eller økonomiske muligheter til å utnytte sitt funn kan komme til å legge beslag på store områder som kan utnyttes spekulativt eller unndras produktiv søkning i lang tid.»

«I § 9 første ledd heter det», sier utvalget, «at en kan erhverve rett til en naturlig forekomst ... «som inneholder eller kan antas å inneholde et mineral eller en bergart». Når en søker kan erhverve rett til en forekomst som kan tenkes å inneholde et mineralsk råstoff, må det være mulig å oppnå disse rettigheter på grunnlag av geologiske indikasjoner. Bergverksordningens § 9, fjerde ledd kan tolkes slik at en søker, med Bergmesterens tillatelse, kan sikre seg førsteretten til funnet uten samtidig innlevert prøve dersom prøven fremskaffes innen en av Bergmesteren fastsatt frist. Dette er begrunnelsen for at utvalget i ett av sine alternative forslag har foreslått at søkeren gis en frist på 5 år til å fremskaffe eventuelle petroleumsprøver som kan gi grunnlag for fulle funnrettigheter og utmål.»

Det heter videre i utvalgets utredning under avsnittet «Geologiske indikasjoner som grunnlag for funn- og utmålsrettigheter på Svalbard»:

«Utvalget kan ikke se seg istand til å stille opp kriterier som skal tjene til å dokumentere en slik forekomst fra overflateindikasjoner alene. I de siste årene er det funnet mange meget betydelige forekomster av denne type i mange land, men en må anta at de første

boringene er blitt utført på grunnlag av geologiske indikasjoner som neppe vil kunne rettferdiggjøre krav om utmål etter Bergverksordningen på Svalbard. Det er for øvrig vanskelig, eller iallefall uhensiktsmessig å stille opp en liste over geologiske indikasjoner som kan dekke alle tenkelige forekomster av petroleum, og Utvalget har funnet det uriktig å forsøke på dette. En må kunne godta at oljeselskapene tar sjansen på å bore selvom de geologiske indikasjonene er mangelfulle, og fra vårt synspunkt er det ønskelig at flest mulige borehull blir satt.»

Utvalget foreslår da

«to alternativer for meddelelse av funnrettigheter for petroleum på Svalbard:

I. På grunnlag av geologiske indikasjoner på at det fins en felle» - som det heter - «som kan inneholde petroleum.

II. På grunnlag av relativt vage geologiske indikasjoner, men med en tidsfrist for fremskaffelse av prøve av petroleum.

Ved alternativ II» - sier utvalget - «bør det meddeles *begrensede funnrettigheter* så lenge prøve ikke er fremskaffet. Begrensningene i funnrettighetene bør ligge i at funnet ikke kan overdras og at det ikke uten videre kan gi grunnlag for utmål.»

Det er ganske klart at man her er inne på meget vanskelige spørsmål og vanskelige problemer i det hele tatt. Men i og med at man har innledet en praksis basert på geologiske indikasjoner, vil det være riktig å finne fram til så bestemte og faste regler på dette område som det overhodet er mulig.

Innstillingen fra dette ekspertutvalget vil bli forelagt for Norsk Polarinstitut, for bergmesteren på Svalbard, og jeg tror også at det vil være riktig at den blir forelagt for Utenriksdepartementet. Etter min oppfatning vil bergmesteren ikke ha tilstrekkelig kunnskap på dette område, som er av utpreget teknisk - man kan vel også si vitenskapelig - art, så på en eller annen måte må det sørges for at han får en rådgiver, eller kanskje flere rådgivere, ved siden av seg til håndteringen av denne sak.

Utvalget har også i sin innstilling visse betraktninger i forbindelse med mulighetene for at det finnes petroleumforekomster på Svalbard. Men det skal jeg ikke komme inn på i denne sammenheng. Stortinget vil også senere få anledning til å behandle denne innstillingen, som Industridepartementet vil sørge for blir lagt fram for Stortinget etter at den har vært forelagt for de berørte institusjoner som her naturlig kommer inn i bildet.

Det som er på det rene i denne sak, er at ved de utmål som Caltex har fått, er bergverksordningens krav om prøvestuff fraveket. Istedenfor stuff er godtatt såkalte geologiske indikasjoner. Det faktum at det er gitt et betydelig antall utmål på grunnlag av geologiske

indikasjoner, må etter min oppfatning tillegges en vesentlig betydning ved vurderingen av hvilken praksis man skal følge i disse sakene. Det vil kunne føre til atskillige komplikasjoner hvis man nå skulle forlate denne praksis og stille krav om innlevering av oljeprøver etter § 9, post 2 litra d. Man måtte i tilfelle være forberedt på at enkelte traktatparter ville hevde at Norge har brutt likebehandlingsprinsippet i Svalbard-traktaten. Jeg vil i den forbindelse peke på at et slikt syn allerede er hevdet fra russisk side i forbindelse med deres krav om 71 utmål på olje.

I betraktning av at det synes vanskelig og urimelig å kreve bergverksordningens krav om prøvestuff oppfylt når det gjelder anmeldelse på olje, og at det kan medføre vanskeligheter vis-à-vis traktatpartene å endre en etablert praksis, mener jeg at man for fremtiden i prinsippet må godta geologiske og/eller geofysiske indikasjoner istedenfor innlevering av prøvestuff når det gjelder anmeldelse av olje.

Det er også på denne bakgrunn at dette ekspertutvalget, som jeg kort har redegjort for, har kommet med sin innstilling. Så vidt jeg har forstått, har de krav som hittil har vært stilt til indikasjonene, vært meget beskjedne.

Etter min mening må forutsetningen for å godta indikasjoner være at kravene til disse er så vidt strenge at man ikke vesentlig svekker det krav til bevis for at det eksisterer en forekomst, som bergverksordningen har tatt sikte på gjennom bestemmelsen om innlevering av prøvestuff.

Det skulle heller ikke være grunn til å komme noe nærmere inn på realiteten i denne saken. Som jeg har sagt, er behandlingsmåten i denne sak beklaget av Regjeringen, og det er beklaget av begge fraksjoner i utenrikskomiteen.

Jeg er enig med hr. Leirfall. Også jeg er blitt forbauset over de mange notater som er dukket opp, og som er skrevet av Lindstrøm i Industridepartementet. Hva som har ført til at det ikke er blitt reagert mot slike notater, kan naturligvis ikke jeg si noe om. Jeg var ikke i departementet eller i Regjeringen i den tid. Jeg må også si at i de departementer hvor jeg har arbeidet, har det ikke vært praksis å skrive slike notater. Den polemikk og den meget sterke kritikk av Utenriksdepartementet og vår utenrikspolitikk som kommer til uttrykk i disse notatene, er også etter min oppfatning av en slik karakter at det i seg selv burde ha ført til en sterk reaksjon. I allfall burde hans foresatte ha kunnet gi beskjed om at slike notater vil vi ikke ha, det er ikke alminnelig praksis i noe departement. - Jeg er også enig med hr. Leirfall i at notatene i seg selv skulle gi visse indikasjoner på at det kanskje ikke var som det skulle være.

I innstillingen fra mindretallet heter det til slutt:

«Mindretallet beklager at Industridepartementet ved sin behandling av saken har skapt vanskeligheter for de

norske interesser på Svalbard, og innført en praksis hvis konsekvenser ingen i dag har oversikt over.»

Når det gjelder den praksis som er innført, tror jeg for mitt vedkommende at hvis man vil ha oljeboring på Svalbard, er det, som jeg allerede har redegjort for, nødvendig å finne fram til en ordning med geologiske indikasjoner. Det tror jeg ikke det kan herske noen som helst tvil om.

Det man kunne hevde, var naturligvis at Caltex ikke skulle ha fått disse utmålene før saken var grundig undersøkt og vurdert, når man først skulle gi seg inn på å anvende nye kriterier. Der er jeg helt ut enig i kritikken.

Konsekvensene - hva behøver de å bli? Det foreligger i dette tilfelle utmål gitt Caltex på grunnlag av meget beskjedne geologiske indikasjoner, det er det ingen tvil om. Det foreligger også en søknad fra det sovjetiske, statseide selskap Arktikugol om utmål på lignende indikasjoner. Departementet har allerede for lengst inntatt det standpunkt, og det er da også inntatt i disse dokumenter, at det må en helt annen og strengere praksis til. Den praksis som vil bli fulgt overfor nye utmålsøkere, vil være de retningslinjer som blir lagt til grunn etter at de berørte institusjoner som jeg allerede har nevnt, bergmesteren, Polarinstituttet og Utenriksdepartementet, har fått anledning til å uttale seg om de nye retningslinjer. Den praksis vil da måtte følges overfor nye søkere om utmål. Jeg tror ikke at man kan si - om man finner fram til en tilfredsstillende ordning her - at nye søkere ved å påberope seg et likebehandlingsprinsipp kan protestere og få protesten godtatt på dette område. Så vidt jeg har forstått, har norske myndigheter anledning til å tolke bergverksordningens bestemmelse på en rimelig måte, og et skjønn vil det jo som regel være muligheter for innenfor rammen av de fleste bestemmelser.

Hvilke norske interesser som ellers er blitt skadet, er det vanskelig for meg å kunne gjøre meg noen direkte formening om på det nåværende tidspunkt.

Hr. Braadland var inne på spørsmålet om søkerens finansielle ressurser og tekniske kunnen, og det er ganske klart at det kreves atskillig kapital og atskillig erfaring på oljeområdet for å kunne ha noen sjanser til å finne fram til noe, hvis man ikke skulle slumpe til å være heldig med en minimal innsats.

Denne saken er etter min oppfatning beklagelig, og den er det etter Regjeringens oppfatning. Jeg kan si det, ikke fordi jeg på noen som helst måte skal opptre som anklager overfor en tidligere industriminister, men fordi jeg står her som leder for det departement som opprinnelig behandlet denne saken. Ser vi framover, tror jeg vi likevel må kunne si - hvor beklagelig dårlig denne saken enn er behandlet - at utsiktene ikke er dårlige. Det er sluttet royaltyavtale med Caltex, og for noen dager siden også med Arktikugol, på basis av den meldingen som var lagt fram for Stortinget.

Hva har vi her oppnådd? Utgangspunktet må etter min oppfatning tas i den kjensgjerning at deltakerretten for den

norske stat juridisk er meget tvilsom. Av den utredning som Caltex fikk utarbeidet av professor Andenæs, gikk det fram at staten her ikke hadde noen deltakerrett etter hans oppfatning, og det er også redegjort for i proposisjonen at tre juridisk kyndige menn i Justisdepartementet nærmest kom til det samme standpunkt. Caltex er selvfølgelig kjent med dette, og kunne ha stått på dette standpunkt og fått en prosess og en rettsavgjørelse på det hele.

Hvis man tar som utgangspunkt at staten likevel har deltakerrett, og staten vil gjøre den gjeldende, må man være klar over at dette ville kreve store bevilgninger over statsbudsjettet, av en størrelsesorden som det er umulig å ha noen som helst formening om. Det er også på det rene at det ikke er noen statsorganer som har noen innsikt i og kjennskap til oljeboring. I stor utstrekning måtte man ved siden av de organer man kunne stable på beina, holde seg til oljeselskapene selv under en slik leting. Skulle staten ha deltakerrett, måtte staten delta i risikoen, og staten måtte regne med at det kunne bli store tap. Staten har ikke rett til å kreve at en eventuell deltakerrett skal erstattes av en ordning med royalty, heller ikke har utmålshaveren krav på en royaltyordning istedenfor at staten skal delta i undersøkelse og drift.

Det royaltyavtalen innebærer, er at staten uten økonomiske utlegg av noen art, uten at staten deltar i utgifter, og uten at staten deltar i risiko, vil kunne få den royaltyavgiften som er fastlagt i avtale mellom partene.

10 prosentsatsen for royalty, 10 pst. av bruttoproduksjonen med mindre fradrag, er av dem som menes å ha kjennskap til denne ordning, sagt å være en rimelig godtgjørelse. Nå er det naturligvis foreløpig bare en hypotetisk godtgjørelse, for alt vil jo avhenge av at det overhodet blir funnet olje på Svalbard, at det blir funnet forekomster som er verd å drive. Man kan naturligvis diskutere og drøfte om 10 pst. er tilstrekkelig, eller om en annen sats ville ha vært rimeligere, men det er i hvert fall det man er kommet fram til. Det russiske selskap Arktikugol har akseptert en tilsvarende avtale for sitt vedkommende. Utmålene på Svalbard for Arktikugol er ikke gitt, de skal opp til behandling av bergmesteren på vanlig måte til sommeren.

Etter min oppfatning vil da konklusjonen måtte bli den at selv om sakens behandling har vært dårlig, har likevel resultatet - også nå under forbehold av at det blir funnet noe olje der oppe - iallfall blitt, forsiktig sagt, relativt godt.

Vi har også oppnådd den bestemmelsen som industrikomiteen så vidt jeg forstod, var interessert i, at hvis det blir funnet andre forekomster i disse utmålsfeltene, vil spørsmålet om utnyttelsen av dem, bli behandlet etter en avtale som er inngått mellom partene.

Y t r e - A r n e hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Erling Petersen: Statsråd Trasti begynte sitt innlegg med å referere Regjeringens konklusjon, og han sa videre at om dette er det ingen uenighet.

Det er en meget verdifull opplysning, men det er viktig å konstatere hvor langt den går. Det karakteristiske ord i Regjeringens beklagelse er «uheldig». Også mindretallet bruker ordet «uheldig». Det sier:

«Det er også uheldig at man i denne sak...» osv.

Men i linjene over får vi nærmere utdypet hva som også er uheldig etter mindretallets oppfatning, og der finner vi uttrykket «behandles på en så lettvint måte og med fullstendig tilsidesettelse av det begrunnede syn» og ordet «ansvarsløst», som refererer seg til departementet.

Når statsråden understreker at det på dette punkt ikke er noen uenighet, betyr det da at han indirekte har godtatt det mindretallet mener er uheldig i denne sak, eller er det så at ordet «uheldig» i Regjeringens beklagelse - og det er det avgjørende ord i denne forbindelse - er ment som et tomt, ufarlig og intetsigende ord? For da vil det fremdeles ikke være noen enighet på dette punkt.

Statsråd Trasti: Jeg skal ikke oppta noen filologisk diskusjon med hr. Erling Petersen om hva det ligger i ordet «uheldig». Jeg tror at Stortinget gjennom den redegjørelse som jeg har gitt her, har fått inntrykk av hva jeg mener med behandlingen av denne saken. Det er ikke for på noen som helst måte å kritisere verken den ene eller den andre; jeg var, som jeg sa, verken i departement eller regjering på det tidspunkt dette skjedde. Jeg har gått gjennom denne sak, forsøkt å sette meg inn i forholdene slik de var, og noen ytterligere utdyping av hva som ligger i det jeg har sagt, skulle etter min oppfatning være helt unødvendig.

Gustavsen: Jeg er noe betenkt over den sterke understreking så vel fra statsråden som fra andre, av at på den ene side er bergverksordningen her fraveket, og en rekke feil gjort, på den annen side synes resultatet for Norge å være bra.

Jeg vil vise til at alle vel er enige om at Utenriksdepartementet på et tidlig tidspunkt skulle vært koblet inn her, fordi man fravek bergverksordningen. Utenriksdepartementet ble ikke koblet inn. Hvorfor skulle man ha koblet inn Utenriksdepartementet? For å få Utenriksdepartementet til å hjelpe Industridepartementet med å finne fram til en ordning som var mest mulig fordelaktig? Det kunne vel ikke være det. Etter mitt syn måtte hensikten med å få Utenriksdepartementet inn i bildet være at Utenriksdepartementet kunne ta opp med signatarmaktene spørsmålet om de kunne godta, om man kunne bli enig om, de påtenkte modifikasjoner i bergverksordningens regler.

Når statsråden nå her utførlig har redegjort for hvordan man vil gjøre dette - jeg kan ikke ta standpunkt til det, for jeg har ikke nok kunnskaper, men jeg tror jeg skjønner hovedsaken i det - da vil jeg spørre: Er det nok at diverse norske eksperter, institusjoner osv. er med på å utforme disse reglene? Må man ikke gjøre det som burde vært gjort på et mye tidligere tidspunkt, og som Industridepartementets behandling førte til at vi forsømte, nemlig ta kontakt med signatarmaktene? Og bør ikke det være uløselig knyttet til de retningslinjer som heretter skal følges?

Statsråd Trasti: Som jeg gav uttrykk for i mitt innlegg, mener jeg - og det tror jeg er oppfatningen - at innenfor rimelige og fornuftige grenser tilligger det norske myndigheter å tolke bergverksordningen for Svalbard. Det kan naturligvis være delte meninger om hva som er rimelig og fornuftig. Når situasjonen har vært - og etter min oppfatning også bør være - at alle saker som angår Svalbard, som er av vesentlig betydning, bør bearbeides i samråd med Utenriksdepartementet, så er det selvfølgelig på grunn av de forpliktelser av utenrikspolitisk karakter som Norge har pådratt seg. Det ligger i sakens natur at Utenriksdepartementet her må inn i bildet.

Hr. Gustavsen mente at det riktige ville være å ta opp spørsmålet om endringer i bergverksordningen med signatarmaktene. Det er mulig at det kan fortone seg slik, men det er 41 signatarmakter som i tilfelle måtte konsulteres, og som måtte overbevises om dette, og det er klart at det vil bli en langsiktig prosedyre, kanskje ikke minst på grunn av den spesielle utenrikspolitiske interesse som knytter seg til Svalbard under de nåværende forhold. Jeg går ut fra at utenriksministeren i tilfelle vil utdype dette nærmere.

Leirfall: Jeg vil gjerne si at også etter min oppfatning har Utenriksdepartementet her gjort et godt arbeid for å bringe saken i havn og for å få rettet på en skakkjørt sak. Departementet har etter min oppfatning gjort så mye ut av situasjonen som overhodet lot seg gjøre, når det ikke kom inn i bildet før.

Men jeg vil også gjerne ha understreket at sjøl om ordningen økonomisk er fordelaktig for oss, kan den by på komplikasjoner. Finner vi olje, da kommer pengene, men da begynner også komplikasjonene. Og det er ikke så sikkert - en kan i hvert fall ikke ta det for gitt - at noen vesentlig skjerpning av kravet til indikasjoner kan la seg gjennomføre uten å møte protest. Det er et vanskelig område vi her er inne på, og vi kan ikke ta noen ting for gitt. Så jeg vil si at de tanker som hr. Gustavsen her var inne på, har mye for seg. Det er ikke sikkert vi kan løse dette som en ren norsk sak.

Jeg er heller ikke sikker på om de gode vilkår vi har oppnådd - jeg sier gode vilkår - bare skyldes at vi har hatt

dyktige forhandlere i siste omgang. Det kan jo også for en del bero på at her har de som søker om utmål, inntrykk av at de er ute i noe urolig farvatn, der det må seiles forsiktig.

Braadland: Som jeg tidligere har gitt uttrykk for, er jeg av den oppfatning at man ved bedømmelsen av søkere av utmål bør ta hensyn til deres finansielle og tekniske ressurser. Jeg forstod at statsråden var enig i det. Jeg vil i denne forbindelse særlig peke på betydningen av dette, hvis man skulle finne olje på Svalbard. Da vil man uvilkårlig stå overfor en bølge av spekulasjoner i forbindelse med gitte utmål.

Presidenten: Tida for replikkordskiftet er ute.

Kvamme: Først eit par ord om St.meld. nr. 37. Denne meldinga handsamar tre konkrete og aktuelle spørsmål. For det første er det semja med Caltex, som det alt er sagt ein del om, og som eg ikkje skal koma så særleg mykje inn på. Eg vil berre uttala at den royaltyordninga som er komen i stand med Caltex, under dei noverande tilhøva synest å vere nesten den einaste brukbare løysinga - og komiteen er også samrøystes her. Det kan seiast atskilleg om at Caltex fekk utmål på litt for lette og enkle indikasjonar, men det skal eg heller ikkje ta opp att. Faktum er at dei har sine 236 utmål, som omfattar 2 500 km².

Dessutan handsamar meldinga avtalen med Norsk Polar Navigasjon, som departementet ikkje har funne brukbar, og det har òg nemnda vore samd i. Det tredje punktet i meldinga gjeld det prinsipielle spørsmålet omkring deltakarretten på Svalbard.

Desse tre spørsmåla har alt vorte så grundig handsama og vurdert, først i departementet si utgreiing i stortingsmeldingane, så i tilrådinga frå skog-, vassdrags- og industrikomiteen og no gjennom alt det som har vore sagt her, at eg skal gå forbi det.

Eg synest det var gledeleg det som statsråden opplyste, at ein faktisk talt var komen fram til - så vidt eg forstod han - ein avtale med Arktikugol. Dermed ser problema på Svalbard ut til å løysa seg betre enn ein hadde tenkt.

Eg er også av dei som meiner det var leitt at Utanriksdepartementet ikkje kom inn i biletet mykje tidlegare, men eg vil gjerne også gje det honnør fordi det har vore med på - eg går ut frå saman med Industridepartementet og Justisdepartementet - å ro denne saka såpass tilfredsstillande i hamn - eg trur vi må kunna seia det. Eg er glad for at først hr. Finn Moe og så statsråd Trasti sa så tydeleg og greitt ifrå at dei var leie for det som hadde hendt under handsaminga av denne saka i Industridepartementet. Det synest eg lovar godt for den vidare handsaming av dette noko vanskelege spørsmålet.

Så det neste. St.meld. nr. 43 omhandlar på eit meir breitt grunnlag utmåla på Svalbard. Eg finn heller ikkje her

nokon grunn til å koma noko større inn på det. Eg er berre glad for at desse sakene har vorte handsama under eitt, fordi dei heng så nær saman.

Det var hr. Finn Moe som i ein liten merknad kom til å spora meg litt av, og eg er på ein måte glad for det. Eg vil be Stortinget om orsaking for at eg vil bruka nokre minutt på dette sidesporet.

Første gong ein høyrer namnet Svalbard nemnt i saga, finn ein det i dei islandske annaler frå 1194, der det står: «Svalbardir Funnit». Vidare står det - merkeleg nok - at det frå Longanes på Island til Svalbard ved havsbotten var fire døger hav. Dei trong altså fire døger for å sigla dette havstykket - «sval» tyder den dag i dag i folkemålet kjøleg, kald, og «bard» tyder ein veg eller kant - altså «den kalde kant». Så lenge måtte islendingane sigla for å nå fram til Svalbard. Så høyrer vi ingenting om Svalbard på 400 år. Det er liksom eit dautt teppe over det. Men frå 1596 dukkar Svalbard på nytt fram ved at hollendarane skulle prøva å finna ein snarveg gjennom Nordostpassasjen. Willem Barents sigla i 1596 med to båtar langs norskekysten, og då dei kom så langt nord som til den nordlegaste delen av Nord-Norge, sigla dei tvert mot nord. Der fann dei først Bjørnøya, og skaut der ein bjørn, og så kalla dei øya for Bjørnøya, som ho heiter i dag. Deretter sigla dei nokre døger vidare nordover, og då såg dei eit vidunerleg land med høge, spisse fjell og toppar framføre seg, og dei gav det namnet Spitsbergen.

I og med den turen til Willem Barents, som Barentshavet også er oppkalla etter, tek det til som eg vil kalla det første Svalbard-eventyret, som på mange måtar er særst interessant, men også tragisk. Dei fann at det i sjøen var ei enorm mengd av kval, kvalross, storkobbe, sel og isbjørn, og på land reinsdyr, polarrev, ryper og milliontals sjøfugl. Så tok den første kampen om naturrikdomane på Svalbard til, som gjekk for seg i 150 år. Først kom hollendarane, litt seinare kom òg engelskmennene inn i biletet. Og denne kampen kunne verta så intens at dei sende krigsskip med fangsskutene for å få litt orden att i sakene.

På 150 år vart desse fangsverdiane totalt rydda ut. Så har vi ein dødperiode på 150 år, og deretter tok det nye Svalbard-eventyret til, det andre, med kol frå byrjinga av det 20. århundre, og vi veit korleis det har gått fram til i dag. Då så Norge i 1925 fekk suverenitet over Svalbard, tok kanskje dei første teikn på noka særleg internasjonal interesse for Svalbard til å visa seg. For meg har dette vore særleg interessant.

Det er eit spørsmål om vi no gjennom det som vi her i dag handsamar, står framføre det tredje Svalbard-eventyret. Dersom vi skulle vera - skal vi seia - så heldige, eller kanskje også så uheldige, å finna jordolje, jordgass, kol, eller andre mineral og bergarter, er det i Svalbard-traktaten sagt greitt frå om utnyttinga av desse naturverdiane. Det viser seg at dei som har sett opp Svalbard-traktaten og gjeve

bergverksordninga som eit supplement til den, har vore ganske klårsynte, for dei 41 signatarmaktene har teke seg unna rett til eventuelt å nytta ut desse naturrikdomane på kol, olje, mineral osv. Så når det har vore hevda at bergverksordninga og Svalbard-traktaten er uklår på dette punktet, er det litt vanskeleg for meg iallfall å skjøna dette.

Striden er no, då det har meldt seg spørsmål om å utnytta naturrikdomane vidare etter at kola er utnytta gjennom 30-40 år, om det er gått rett fram med handsaminga og hevdinga av bergverksordninga og Svalbard-traktaten i det heile. Det er gjeve såpass grundig og solid utgreiing av fleire talarar her i dag, no sist av industriministeren, at eg finn det heilt uturvande å ta opp att det som alt har vore sagt. Men bergverksordninga er etter mitt skjøn heilt klår. Han som gjer eit funn på Svalbard, og påpeikar dette og set ut faste merke, får ein søkjesetel som varar i to år, for å kunna røkja etter om det er nokon realitet i desse funna. Dersom han då i dette området finn noko av det som vi kallar geologiske indikasjonar - det kan vera seismiske indikasjonar, og det kan vera elektromagnetiske indikasjonar, eller som det også har vore kalla, antyklinalar - har han rett til å søkja om eit utmål. Eit slikt utmål er avgrensa til 10 km² for kvart punkt. Det er det som er skjedd der oppe. Ein kan vera nokså mykje usamd i den måten som det er skjedd på, men det er no eingong skjedd. Og eg trur at vi stort sett skal vera tilfredse med at saka er rodd ihamn slik som ho no har vorte.

Eg festa meg ved at hr. Finn Moe sa så greitt ifrå at han sa seg lei for den måten denne saka har utvikla seg på. Staten har sin deltakarrett på Svalbard, avgrensa til fjerdeparten av den økonomiske innsatsen, og eventuelt også fjerdeparten av tapet. Royaltyordninga med 10 pst. er etter mitt syn og mi vurdering nær sagt den einaste brukbare ordninga som ein kunne få, og vi får også vona at Arktikugol vil godta den same. Det som no er om å gjera, er om vi er i stand til å vareta dei økonomiske interesser som måtte syna seg å vera på Svalbard.

Det er rett som det er sagt, at skulle ein finna olje, vert det truleg med ein gong ein fantastisk kappestrid om utnytting av den. Det er vel kjent at det er ingen stad på kloten i dag der det er så stor etterrøking etter olje og jordgass som i nordsjøområdet, og det skulle ikkje vera så utenkjeleg at denne også vil strekkja seg imot Svalbard sine grenser og også innanfor Svalbard sitt område. Om det hender, vil det føra med seg - trur eg - mykje av økonomisk verdi for landet, men truleg også mykje av store problem og vanskar reint utanrikspolitisk sett. Dette går eg ut frå at representantar frå utanriks- og konstitusjonskomiteen som kjem til å ha ordet seinare, og utanriksministeren vil koma nærare inn på.

Men etter det kjennskap eg har til utlogene med boring etter olje og etter gass, krevst det til dels så enorme pengesummar at eg iallfall ville hatt vanskeleg for å vera

med på å lata vårt land verta engasjert på den måten at vi måtte delta med ein fjerdepart i alle utloger utan å vita kva inntektene kunne verta. Difor synest eg at vi har grunn til å vera nøgde med resultatet av den ordning som ein no har kome fram til.

Eg har sjølv vore så heldig å få høve til to gonger å vera med til Svalbard, og få sjå litt av dette merkelege stykke Norge, sjetteparten av Norges areal og eit vidunderleg landskap. Geologane seier at alt saman på Svalbard er eit geologisk eventyr. Vel, det kan ein kanskje seia er litt romantisert. Men vert denne saka ført i den lei som vi alle ønskjer, kan det også henda at det kan verta til økonomisk hjelp for vårt land å få utnytta ressursane der oppe.

Eg hadde høve til å høyra ein liten merknad frå ein hollendar om at dei iallfall reknar med ganske enorme inntekter av det gassfunnet som er gjort i Groningen i Holland; og skulle vi finna olje eller jordgass på Svalbard, kunne vel vi koma i ein liknande situasjon.

Kampen om energiverdiane for å dekkja energibehovet i verda har i det seinare spissa seg til i så utruleg grad at det ser ut til at dei mektige oljekonserna snart nestan ikkje skyr investeringsmidlar for å leita ut nye energikjelder, det vera seg olje eller jordgass. Difor trur eg det er både rett og klokt og vår plikt som den stat som har suverenitet over Svalbard, at våre Svalbard-interesser vert ivaretekne på den beste og mest effektive måte som er mogleg for å vera til nytte for landet.

Med desse merknadene vil eg rå til at tilrådinga vert godkjend såleis som ho ligg føre.

Gunnar Alf Larsen: Jeg mente å trekke fram i diskusjonen en spesiell side av denne saken - det er såpass tidlig i debatten at jeg trodde ikke at andre ville ha kommet inn på den - men det viser seg at et par talere allerede har vært borti den. Jeg vil likevel få lov å komme med noen betraktninger på dette felt.

Utgangspunktet for det jeg vil si, er mindretallets innstillinger, både den som foreligger i dag, og den som forelå da vi behandlet Caltex-saken. Jeg viser til det som mindretallet sier i den foreliggende innstilling, hvor det heter:

«Mindretallet beklager at Industridepartementet ved sin behandling av saken har skapt vanskeligheter for de norske interesser på Svalbard, og innført en praksis hvis konsekvenser ingen i dag har oversikt over.»

I den forrige innstilling heter det bl.a.:

«Hvilke konsekvenser dette kan få i fremtiden er det i dag umulig å overskue.»

Det er helt klart at det er et viktig spørsmål hvilke konsekvenser den behandlingsmåten som her har vært brukt, vil ha for fremtiden; det er selvfølgelig et overmåte viktig spørsmål. Og det gjør at vi kommer tilbake til spørsmålet om deltakerretten. Det er i denne forbindelse et hovedspørsmål.

Det er - og det vil jeg gjerne skal være sagt her i Stortinget - på ingen måte klart at deltakerretten uten videre er akseptert eller kan bli akseptert og godtatt av de andre partene i Svalbard-traktaten. Ingen av de to parter som det her har vært spørsmål om, altså Caltex i det ene tilfelle, og det norske selskap, har godtatt deltakerretten. Justisdepartementets lovavdeling har heller ikke godtatt den, og en av våre fremste jurister har heller ikke godtatt deltakerretten. Men likevel har vi altså funnet fram til en ordning.

Det spørsmål jeg gjerne vil reise i denne forbindelse, er om hvilken situasjon vi ville komme opp i hvis vi uavkortet gjorde krav på deltakerretten. Vår sak ville da antakeligvis havne ved en domstol. Når jeg nå uttaler meg om rettslige spørsmål selv om jeg ikke i det hele tatt er noen ekspert på området, er det fordi jeg allikevel gjerne vil være med på å filosofere litt over dem.

Hvis vi får dette spørsmål fram for domstolen, og avgjørelsen går ut på at vi har deltakerrett, blir vi stående overfor den situasjon at vi må gjøre bruk av deltakerretten, og det vet vi vil koste fantastiske uttelling av penger. Da blir det spørsmål om vi er i stand til å gjøre bruk av denne deltakerretten, om vi er villige til å satse de pengene det eventuelt vil koste, og til å ta den risikoen som er forbundet med det, for man vet jo på forhånd ingen ting om resultatet når man går med i et slikt foretagende.

Men på den ene side: Hvis vi da ikke bruker den deltakerretten vi har, har vi helt sikkert etter mitt skjønn ikke rett til uten videre å få noen royaltyordning, fordi det da er fastslått at vi har deltakerrett. På den annen side: Hvis vi skulle få fastslått ved domstolen at vi ikke har deltakerrett, står vi helt uten kort på hånden, og da vil vi være ganske utelukket fra, så vidt jeg kan skjønne, å kunne hevde at vi burde få f.eks. en royaltyordning. Det jeg altså vil fram til i denne sammenheng, er at på tross av alle de ting som kan kritiseres i forbindelse med behandlingsmåten, synes det som om man nå, uten at prinsippet om deltakerrett er blitt fastslått, er kommet fram til en ordning som er den gunstigste vi kunne få.

Jeg vil så si noen ord om spørsmålet om de virkninger denne sak vil ha for framtiden når det gjelder utmål og endringer av reglene for å kunne gi utmål. Det er selvfølgelig ikke lett uten videre å fastslå hva som her er det absolutt rette. Men det må etter mitt skjønn gå an å tilstramme de regler som vi har på dette området, ut fra det synspunkt at tiden går og tingene utvikler seg, og at det derfor kan være nødvendig å finne fram til andre regler enn dem vi har hatt tidligere.

Det er jo heller ikke slik at vi ikke er interessert i virksomhet på Svalbard. Vi er vel for så vidt interesserte i virksomhet der. Nå er forholdet at vi har overhøyhet over Svalbard, men det er på den annen side ikke norsk land. Vi har en oppgave å ta vare på og en jobb å gjøre vis-à-vis

Svalbard og vis-à-vis signatarmaktene. Det må ikke bli vår innstilling at vi skal gjøre det så vanskelig som mulig når det gjelder virksomhet på Svalbard. Det kan ikke i og for seg være noen oppgave. Det viktigste er selvfølgelig at vi sørger for lik behandling til enhver tid. Det må være utgangspunktet her. Vi kan ikke være interessert i f.eks. å gjøre det så vanskelig å få utmål på Svalbard at det umuliggjør en vanlig økonomisk utnyttelse etter det system som vi bruker i Vest-Europa. Det er klart at hvis man ordner det slik at det blir uforholdsmessig vanskelig og uforholdsmessig kostbart å drive virksomhet der, vil man kunne bli stående f.eks. overfor den situasjon at det bare er Sovjet, som i denne relasjon ikke behøver å ta økonomiske hensyn, som kan oppfylle de betingelser som vi måtte ha satt. Det er klart at det er et forhold som vi også bør ha i tankene når vi drøfter disse tingene.

La meg så få komme med et par replikker til det representanten Leirfall var inne på. Han fastslo at det ikke med noen som helst rett kunne hevdes at man ikke hadde tenkt på jordolje. La nå det være som det være vil i denne sammenheng. Men det vi vet, er at det i dag ikke er mulig i praksis å følge bestemmelsene, og hr. Leirfall innrømmet da også litt senere i sitt innlegg at det måtte være plass for en liberal tolking. Og når man i en så vanskelig sak som denne, hvor det er klart at det som står i reglene, ikke kan følges, hevder at det må være plass for en liberal tolking, er vi allerede langt på vei inn i det ukjente med hensyn til hva som skal være det rette. Vi er jo nå i den situasjon at vi fra et utvalg har fått en utredning som muligens kan gjøre dette klarere - vi får alle sammen håpe på det.

Så bare helt til slutt en aldri så liten bemerkning til det hr. Leirfall uttrykte omtrent på følgende måte: Det er underlig at Industridepartementet ikke har forstått at dette først og fremst er en utenrikspolitisk sak. Til det vil jeg da bare si at mener man det, må man jo ikke i dag hevde at dette i første rekke er en innenrikspolitisk sak.

Helge Jakobsen: Den sak som vi behandler i dag, har sin bakgrunn i vår suverenitet på Svalbard fra 1925 og den traktat som foreligger fra 1920. Grunnen til at vi fikk denne traktat, var det pionerarbeid som våre sjøfolk, våre fangstfolk og våre fiskere utførte ved å beseile og drive næringsdrift i det arktiske område, dvs. området fra Novaja Zemlja i øst og helt til Axel Heiberg Land i vest.

I sporet av det pionerarbeidet som våre fangstfolk og våre fiskere gjorde, kom også våre forskere med, og jeg synes det er riktig ved denne anledning å nevne navn som Nansen, Roald Amundsen, Isachsen, Staxrud og Adolf Hoel.

Vi kan si at vi var den førende nasjon når det gjaldt næringsdrift i de arktiske områder, og vi var en førende nasjon når det gjaldt forskning i disse områder. Men stillingen har ikke vært den samme i de senere år, og slett

ikke etter siste verdenskrig. Vi er blitt distansert av amerikanerne, tyskerne og russerne, m.fl.

Ser vi på russernes virksomhet i den senere tid, konstaterer vi at de et år hadde 30 geologer, 20 geofysikere og 150 andre forskere der, med helikoptere og store skip. En kan spørre seg selv om den forskningsvirksomhet og den arbeidskraft som utlendingene har satt inn, skyldes kullene, eller om det er andre ting. Vi vet at russernes kulldrift på Svalbard er meget beskjedne i forhold til deres store innsats av arbeidskraft, og vi skal også være oppmerksom på at russerne har veldige kullfelter i Nord-Russland. Jeg kan bare vise til Vorkuta-distriktet, hvor det er enorme mengder kull til disposisjon.

La meg så gå videre. Direktør for Norsk Polarinstitut, Gjelsvik, holdt et foredrag den 4. mars 1963 hvor han i klar tale sa at vi sakker akterut, og at vi må være varsomme når det gjelder de interesser og de fordeler vi har i forbindelse med Svalbard.

Ser vi så på den senere utvikling og de utmålene som det nå er en realitet at Caltex har fått, så er den måten som dette er behandlet på i Industridepartementet, helt uforståelig for meg. Når en av Industridepartementets ekspedisjonssjefer klart sa at dette var vanskelige ting og henviste til Justisdepartementet, synes jeg det måtte være helt opplagt - at det ikke kunne være tvil om - at dette var en så viktig sak at Utenriksdepartementet og Justisdepartementet måtte kobles inn. Det er utenkelig at Industridepartementet skulle føre vår utenrikspolitikk i en så vanskelig sak som denne, hvor vest og øst støter sammen, og hvor prestisjespørsmålet spiller en avgjørende rolle. Jeg har med stor tilfredshet notert at statsråd Trasti fullt ut deler dette synet.

Hvorom allting er, det er altså 71 russiske utmål som ikke er blitt godtatt. Det som gir en liten trøst i denne sak, er at Caltex samtidig hadde 18 utmål som ikke ble godtatt. Vi kan altså si det på den måten at de 18 utmål som Caltex hadde, og de 71 utmål som russerne hadde, ikke ble godtatt, og at de for så vidt er behandlet på like fot. Men den tidligere fremgangsmåte var av en sådan art at det er utenkelig at den kunne fortsette.

Jeg vil så komme litt inn på utmål. Går man inn i en forretning for å kjøpe melk, har man anledning til å kjøpe en hel flaske melk eller en halv flaske melk eller enda mindre. Men kommer man til Svalbard og skal ha utmål, får man maksimum med en gang, det som totalt kan gis ifølge traktaten. Jeg vil si at det ville være naturlig om man viste en viss tilbakeholdenhet også på dette felt.

Nå er det jo stor enighet i Tinget om det som foreligger her, men det er en ting jeg gjerne vil tilføye. Jeg står noe undrende over at det ikke foreligger noen protokoll når en så viktig sak som denne - etter det som fremgår av Fleischer-rapporten og etter Hollers mening - har vært drøftet i en regjeringskonferanse, slik at man kan få stadfestet når den

har vært behandlet og hva resultatet var. Hvis man har hatt enn så viktig utenrikspolitisk sak oppe til drøftelse, kan jeg ikke tenke meg at det ikke kommer fram i et dokument eller i en protokoll.

Ellers forundret det meg at utenrikskomiteens formann, hr. Finn Moe, sa at Svalbard er en belastning. Det er meget å beklage at utenrikskomiteens formann fra Stortingets talerstol kan tillate seg å si noe slikt. Vi har vår historie å vise til. I den forbindelse vil jeg gjerne peke på at Axel Heibergs Land som vi solgte for 68 tusen dollar, i dag er ett av de aller rikeste oljefelt som vi har på den nordlige kalott. Når jeg tenker på de muligheter som akkurat nå foreligger, på den innsats som Caltex, russerne, tyskerne og franskmennene nå viser i Svalbard-området, og på den interesse de viser i forbindelse med oljeletingen i Nordsjøen, føler jeg det dypt sårende at utenrikskomiteens formann kan si noe sånt som at Svalbard er en belastning. Vi har bare høstet på Svalbard. Vi har ikke gjort noen innsats etter krigen, det kan vi si trygt. Jeg ser da bort fra det som staten har investert i Kings Bay. Vi har høstet og vi har høstet, men ikke ytet noe igjen for dem som har hentet sitt levebrød der oppe. Det er ønsketenkning å tro at vi har gjort noe. realiteten er at vi har kassert inn 500 millioner kroner for vår kulleksport, og at staten ikke har ytet noe igjen. I Nordland, Troms og Finnmark sitter folk i selveide hus på inntekter de har hentet oppe på Svalbard. Det er realiteten.

Når hr. Finn Moe nevnte at Svalbard er en belastning, vil jeg spørre: Hvordan er det med Finnmark? Det kan kanskje også sies at det er en belastning. Og Troms? Skal grensen da gå ved Lyngenfjord, eller ved Vestfjorden? Jeg vil gjerne høre om det som hr. Finn Moe sa om at Svalbard er en belastning, er overensstemmende med Arbeiderpartiets linje? Jeg mener at Svalbard har vært givende; det har vært store verdier vi har høstet. Og vi har muligheter for på grunnlag av de avtaler som er inngått, og de avtaler vi står foran, å innhøste atskillig mer.

Så vil jeg til slutt gjerne si at Utenriksdepartementet, som jo er kommet sent inn i denne sak, etter min mening har gjort en ypperlig innsats. Det har rettet opp alt det rotet som har samlet seg i Industridepartementet på et tidligere tidspunkt, og det har fått orden på tingene, slik at vi i dag kan ha tillit til en mulig virksomhet på Svalbard, kanskje også i det havområde som er mellom Norge og Svalbard.

Gustavsen: Jeg vil først hefte oppmerksomheten ved en uttalelse fra formannen i utenrikskomiteen som jeg reagerte sterkt mot. Det er mulig at denne reaksjonen er uberettiget, men jeg synes iallfall at når man ordlegger seg på den måten som han gjorde, skylder man Stortinget en nærmere forklaring enn den utenrikskomiteens formann gav. Han sa at utenrikskomiteen først hadde til hensikt å avgi en lengre uttalelse i denne saken, men at den senere fant at det var

best å si minst mulig. Jeg vil nødig mistenkeliggjøre og nødig krangle om detaljer, og det kan tenkes at jeg her tar feil, men jeg vil innstendig be utenrikskomiteens formann om å fortelle hvorfor det var nødvendig å si dette i Stortinget, og hva som i tilfelle er bakgrunnen for at det var best å si minst mulig. Man har da virkelig gått ut fra at siden dette skulle behandles i et hemmelig møte, med den taushetsplikt som er pålagt oss alle sammen her, var det vel om å gjøre å si mest mulig - hvis man da ikke har tanker og synspunkter som jeg ikke kjenner til. Jeg synes Stortinget har krav på en forklaring på hvorfor utenrikskomiteen vil si minst mulig. Jeg synes det er særlig påkrevende for meg selv å be om en slik forklaring. Jeg er nå folkevalgt representant jeg også, selv om jeg representerer et parti som ikke blir tatt med f.eks. i den utvidede utenrikskomite, der man virkelig blir informert om norsk utenrikspolitikk.

Man pleier så ofte å henvise til at vårt demokrati i utenrikspolitiske saker er betryggende ved å si at vi har den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite. Ja, det er svært betryggende at man har et organ der man kan gi informasjon til alle de partier og representanter i Stortinget som er - la meg si - 90-100 prosent enig i alt i vår offisielle utenrikspolitikk. Da er det ikke vanskelig å hevde at her har man en demokratisk behandlingsmåte. Men det er kanskje andre som vil si at dette blir først demokratisk i det øyeblikk da alle folkevalgte grupper i Stortinget har den samme adgang til informasjon. Det er mulig at jeg overdimensjonerer dette, men som sagt, jeg synes det var en underlig uttalelse av hr. Finn Moe, og jeg synes det krever en forklaring av hem.

Dette er etter mitt syn en merkelig sak på mange måter. Det skal hemmeligholdes av utenrikspolitiske grunner. Hittil er disse utenrikspolitiske grunner etter min vurdering ikke lagt fram i tilfredsstillende grad, men der vil kanskje utenriksministeren bidra til å avklare situasjonen. Jeg kan ikke se at det hittil er kommet fram noe som tilsier at saken skal hemmeligholdes, at saken ikke - i likhet med andre saker i vårt demokratiske samfunn - skal legges fram for offentligheten. Ikke rettere enn jeg kan skjønne, tilsier nettopp hensynet til de særlige folkerettslige forpliktelser som Norge har når det gjelder Svalbard, at denne sak ikke hemmeligholdes. Vi har ikke anledning til, etter mitt syn, å hemmeligholde de retningslinjer vi følger i praktiseringen av bergverksordningen. Så lenge noen bedre argumenter for hemmeligholdelse ikke er kommet fram, vil jeg bemerke at én ting er at det har skjedd meget tvilsomme og beklagelige ting her, men verre blir det at vi skal hemmeligholde både det som har skjedd, og eventuelt hvordan vi akter å stille oss i tida som kommer.

Det amerikanske oljeselskap Caltex fikk altså utmål på geologiske indikasjoner - jeg skal ikke gå inn på detaljene i behandlingsmåten, det er redegjort tilstrekkelig for det her - mens altså det russiske selskap ikke fikk det, men ble

avvist på, så vidt jeg kan forstå, nøyaktig samme grunnlag, og denne forskjellsbehandling ble gjennomført av Industridepartementet med statsråden som den definitivt ansvarlige.

Jeg kan ikke se annet enn at Industridepartementet her har tatt utenrikspolitiske hensyn. Jeg kan bare se politiske grunner til den helt utrolige forskjellsbehandling som Industridepartementet her var ansvarlig for. Situasjonen er vel den: *Enten* hadde Caltex krav på å få utmål, og da er den trufne avgjørelse riktig, men da må selvfølgelig andre selskaper, andre nasjoner, ha krav på utmål på nøyaktig de samme vilkår, og det - fristes jeg til å si - ganske uansett om vedkommende stat er medlem av NATO eller ikke. *Eller* så hadde Caltex ikke krav på å få utmål, og da er den trufne avgjørelse uriktig fordi den er i strid med bergverksordningen. Men da kan Caltex ikke beholde retten til utmålene, og andre selskaper kan heller ikke få utmål på de vilkår som Caltex fikk dem på. I dette tilfellet måtte også det russiske selskapet nektes utmål.

Dersom bergverksordningens vilkår ikke er oppfylt i forholdet til Caltex, er utmålene meddelt ikke bare i strid med norsk rett, men også i strid med Norges traktatmessige forpliktelser etter Svalbard-traktaten. Bergverksordningen er et supplement til Svalbard-traktaten, og den kan ikke endres eller modifiseres uten de andre traktatmakters samtykke. Det er Norges plikt å bringe eventuelle folkerettstridige forhold til opphør. Det er kanskje slik at Norge allerede har pådratt seg ansvar for folkerettsbrudd, men dette ansvar vil bli større hvis man ikke gjør noe for å rette på forholdet. Men uansett om Caltex har fått utmålene med rette eller urette, kan vi ikke holde hemmelig hvilke vilkår vi stiller for å godta utmål for oljeleting, og vi kan ikke holde hemmelig at vi har behandlet selskaper fra forskjellige traktatland ulikt. Det ville kunne bringe vårt forhold til andre stater i fare.

Vel kan det være ubehagelig å få avdekket de ganske utrolige ting som skjedde i behandlingen av denne sak i Industridepartementet, men det må være av underordnet betydning. Jeg vil gjerne ha sagt så sterkt jeg kan, at jeg frykter for at vondt kan bli verre om denne saken fortsatt hemmeligholdes.

Jeg må stort sett si meg enig i den saksframstilling og vurdering som er gitt i mindretallets innstilling. Så vidt jeg skjønner - særlig av debatten i dag, mener faktisk flertallets og Regjeringens talsmenn det samme. Vi står overfor en sak som minner om saker vi har hatt tidligere, men i dette tilfelle - og det er jeg glad for, det setter jeg pris på - er Regjeringens erkjennelse av at dette har vært ukorrekt, for å si det pekt, temmelig ubetinget. Det er et lyspunkt, og det skal vi sette pris på.

Jeg må si meg enig med mindretallet når det sier:

«Mindretallet kan ikke si seg enig i det syn at man ved avfattelsen av Bergverksordningens krav om funnpunkt

og prøvestuff ikke hadde tenkt seg den mulighet at det kunne bli aktuelt å søke etter olje på Svalbard, og at norske myndigheter ut fra dette måtte lempe på de oppsatte vilkår.»

Alle er selvfølgelig også helt enige om at Utenriksdepartementet burde ha vært trukket inn. Her gav jeg uttrykk for noen refleksjoner i replikkvekslingen med statsråd Trasti som jeg kort vil gjenta, nemlig at hadde Utenriksdepartementet vært trukket inn, burde det ha tatt opp med signatarmaktene spørsmålet om å godta de påtenkte modifikasjoner i bergverksordningens regler. Jeg vil så sterkt jeg kan, understreke at man må vurdere om ikke dette kravet også må stilles i dag, og vurdere om vi kommer utenom å ta disse spørsmål opp.

Mindretallets kritikk og karakteristik av forholdene i Industridepartementet er ikke for sterk. Ordet «ansvarsløst» er særlig godt dekkende, og jeg synes det som i denne sak er kommet fram, føyer seg så naturlig inn i rekken av opptredener av den tidligere statsråd som det her gjelder, at det burde mane regjeringspartiet til den ytterste varsomhet med å avvise kritikk av Industridepartementet. Endog om vi bare hadde hatt denne saken, vitner behandlingsmåten om forhold som er ganske utrolige. Jeg hadde nær sagt at denne sak faktisk bekrefter at Lindstrøm må ha hatt atskillig rett når han har ment og ved gjentatte anledninger har sagt at det var han som var sjefen i Industridepartementet.

Det framholdes sterkt som en formildende omstendighet og som et lyspunkt i dag at det er oppnådd en royaltyordning med Caltex som må antas å være forretningsmessig gunstig fra et norsk synspunkt. Det er oppnådd ganske store fordeler. Det er oppnådd en royaltyordning så vel overfor Caltex som overfor det russiske selskapet. Er nå dette et relevant argument? Jeg stiller spørsmålet. Jeg føler meg også høyst usikker på om ordningen med Caltex og altså også med Arktikugol vil være til varig gagn for den norske stat.

Jeg vil igjen stille spørsmålet om vi ikke står i fare for å følge retningslinjer som kan bringe oss opp i folkerettslige vanskeligheter. Spørsmålet om den norske stat kan kreve deltakerrett overfor utmålstiltak på statsgrunn, er så vidt jeg kan skjønne etter de undersøkelser man er i stand til å foreta, uhyre tvilsomt. Det samme gjelder om de foreslåtte prinsipper for utøvelse av deltakerrett. Er ikke forholdet det at det er utelukkende i kraft av høyhetsretten over Svalbard at Norge gjør krav på å ha privat eiendomsrett til statsgrunn?

De rettigheter som er utledet av høyhetsretten, plikter Norge å utøve i samsvar med Svalbard-traktatens to grunnleggende prinsipper om at samtlige signatarmakters borgere skal behandles helt ut likt, og at disse rettigheter ikke skal være noen netto inntektskilde for den norske stat. Jeg er ikke så helt sikker på at dette rimer med at Norge innlater seg på særordninger med den ene eller den annen, som skal være særskilt økonomisk gunstige for den norske stat.

Jeg er betenkt over de sterke nasjonale forretningsmessige interesser og hensyn som trekkes inn i dette spørsmål.

Langhelle hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Knudson: Da det for en del år siden ble spørsmål om å gi utmål på Svalbard for å utnytte oljeforekomster, støtte man på en stor vanskelighet da det gjaldt krav om innlevering av prøvestuff. Industridepartementet var sterkt i tvil om hvilke krav som skulle stilles. Å skaffe prøvestuff i dette tilfelle ville selvfølgelig by på store økonomiske og praktiske vanskeligheter. Konsulent Haga i Industridepartementet bearbeidet dette spørsmålet, og han kom til at innlevering av prøvestuff måtte være et ubetinget krav for en gyldig anmeldelse. Derimot mente Haga at denne vanskeligheten kunne løses ved å gi utsettelse med innlevering av prøvestuff. Det var altså Industridepartementets standpunkt fra først i 60-årene. Men dette ble ikke meddelt til bergmester Welde, og han foretok i 1960/61 på et nokså stort område 201 utmål til Caltex. Dette førte da til at Industridepartementet grep inn, og utmålsforretningen ble kalt tilbake. Jeg sier dette for å gjøre det klart at i den første tiden var Industridepartementets opptreden konsekvent og klar. Industridepartementet holdt på at bergverksordningen måtte følges.

Men så hendte det noe den 27. mars 1961. Da ble det holdt et møte i Industridepartementet, hvor Caltex var til stede. Resultatet av dette møte var at en del av de ledende i Industridepartementet totalt forandret syn, og gikk meget sterkt inn for at Caltex skulle få utmål på grunnlag av de mangelfulle indikasjoner som forelå. Det mest oppsiktsvekkende er at departementet tok dette standpunkt uten å rådføre seg med Polarinstituttet, uten å forelegge saken for Utenriksdepartementet.

Det går fram av sakens dokumenter at Justisdepartementets lovavdeling ble spurt underhånden, og den svarte klart hva den mente, men Industridepartementet avgjorde denne saken suverent uten å ta hensyn til det råd som lovavdelingen hadde gitt. Dette er vel ganske typisk for den måte Industridepartementet opptrådte på i denne tiden. Det var suverent. Det avgjorde viktige spørsmål uten å forelegge sakene for andre berørte departementer eller andre sakkyndige institusjoner.

Caltex har nå fått sine utmål, og det er ingenting å gjøre ved det; det kan ikke omstøtes. Men dermed er det innført en ny praksis når det gjelder utmål på Svalbard, som må følges for fremtiden.

Ifølge artikkel 7 i Svalbard-traktaten er det like rett for alle signatarmakter. Når det er gitt Caltex utmål på grunnlag av ufullstendige indikasjoner, må vi regne med at vi også må gi utmål til andre søkere på grunnlag av de samme

mangelfulle indikasjoner, og dermed vil vi kunne risikere at hele Svalbard blir borte i løpet av kort tid.

Det er nå gitt utmål til Caltex på 2 500 km². Det er et areal som er større enn Vestfold fylke. Nå venter da et russisk selskap - Arktikugol - på å få sine utmål. Og det er vel ingen tvil om at det må gis utmål på samme vilkår som Caltex har fått dem.

Nå er det sagt at vi for fremtiden kan skjerpe kravene til indikasjoner. Jeg tror det vil være vanskelig å få til i praksis. I hvert fall vesentlige endringer vil det være umulig å få gjennomført.

Fleischer-utvalget har rettet meget sterk kritikk mot Industridepartementet for det som er gjort i denne saken. Mindretallet i komiteen har tillatt seg å karakterisere det som «ansvarsløst» at departementet ikke tok opp denne saken med Utenriksdepartementene. Jeg tror det er full dekning for å bruke et så sterkt uttrykk i denne saken. Vi har i den senere tid hatt mange saker hvor det har vært grunnlag for å kritisere Industridepartementet, men denne saken er vel tross alt den verste av dem alle. Og alle har da også kritisert den. Sakens ordfører var nokså skarp i sin kritikk, utenrikskomiteens formann kom med kritikk, og statsråden kom med meget skarp kritikk.

Det har vært reist spørsmålet om offentliggjørelse av denne saken. Jeg synes ikke det er noen grunn til at denne innstillingen skal hemmeligholdes. Både innstillingen og debatten bør etter mitt skjønn kunne offentliggjøres. Jeg går ut fra at alle signatarmaktene kjenner saken. Det har vært hevdet at av utenrikspolitiske grunner kan vi ikke offentliggjøre den. Som hr. Gustavsen sa, har vi hørt lite om hva disse utenrikspolitiske grunner består i, men vi får kanskje høre mer om det i utenriksminister Langes innlegg. Et hensyn som taler for offentliggjørelse, som hr. Asdahl nevnte, er hensynet til ekspedisjonssjef Hammel. Han har jo fulgt en fast og klar linje i denne saken, og av hensyn til ekspedisjonssjef Hammel burde denne saken offentliggjøres slik at det ble gjort kjent at Hammel her har pekt ut den linjen som burde ha vært fulgt i denne saken. Hvis hans syn var blitt fulgt, ville vi ikke ha kommet opp i disse vanskelighetene.

Watnebryn (komiteens formann): Hr. Knudson hevdet i sitt innlegg at det ikke ville være adgang til stille andre vilkår for fremtidige søkere om utmål enn de som var stilt overfor Caltex og Arktikugol. Dette er en påstand fra hr. Knudson som er i strid med det Svalbard-utvalget har uttalt, som mener at det er adgang til å skjerpe kravene til geologiske indikasjoner for tildeling av utmål i fremtiden.

Hr. Gustavsen kom med visse uttalelser som synes å tyde på at han har misforstått vesentlige sider ved denne saken. Han sa at en kan ikke hemmeligholde de retningslinjer som Norge følger i sin håndtering av bergverksordningen. Det har da heller aldri noen tenkt på. De retningslinjer som

departementet følger ved tildeling av utmål, fremgår av kunngjøringen av tildelingen av utmål.

Hr. Gustavsen sa videre at vi ikke kan holde hemmelig at vi har behandlet signatarmakter forskjellig. Så vidt jeg kjenner til, er det nå i hvert fall på det rene at de forhandlinger som føres med Arktikugol, går ut på at dette selskapet skal gis tildeling av utmål på samme vilkår som Caltex.

Det har vært reist spørsmålet om hvorvidt Norge skulle ha tolket bergverksordningen slik at det ikke var adgang til å kunne fravike bestemmelsen om prøvestuff. Det er en rekke synspunkter som taler mot å tolke bestemmelsen slik. Men jeg vil også reise et spørsmål som kommer inn i den sammenheng: Ville det ikke da vært nokså nærliggende at de av signatarmaktene som søkte om utmål, ville ha protestert mot en fortolkning som gjorde det umulig å kunne utnytte eventuelle oljeforekomster på Svalbard? Jeg anser det som nokså nærliggende, for det ville etter min oppfatning ha vært en helt urimelig fortolkning, og i det synspunktet synes også mindretallet å være enig.

Hr. Gustavsen snakket om at deltakerretten var tvilsom, og han syntes å trekke den konklusjon at fordi den var tvilsom - det vil si fordi det var noen som hadde protestert mot at vi hadde en slik rett på statens grunn - skulle vi ikke ha hevdet den. Ja, det var et merkelig synspunkt. Jeg har vanskelig for å forstå at det kan være i samsvar med nasjonale interesser. I hvert fall så lenge en sak ikke er prøvd ved domstolene, må vi anta og gå ut fra at det er folkerettslig hjemmel for og adgang til å hevde deltakerretten.

Flertallet sier seg enig i den kritikk Granskningsutvalget og Koordineringsutvalget har uttalt overfor Industridepartementet over at Utenriksdepartementet ikke ble konsultert i denne saken, men flertallet peker på at «selv om Industridepartementets behandling av søknaden fra Caltex om utmål, kan kritiseres, er det oppnådd en ordening med Caltex» - og for så vidt da også med Arktikugol - «som antas å være gunstig sett fra norsk synspunkt».

Mindretallet hevder visse oppfatninger i innst. S.A. som går mot dette syn at ordningen antas å være gunstig for norske interesser. Det har en uttalelse der som jeg gjerne vil komme litt nærmere inn på. Det heter:

«Etter mindretallets mening er spørsmålet om Norges rettigheter i forbindelse med eventuelle oljeforekomster og utnyttelse av geologiske verdier på Svalbard, kommet i en meget uheldig stilling på grunn av den behandling denne sak har fått i Industridepartementet. Hvilke konsekvenser dette kan få i fremtiden er det i dag umulig å overskue.»

Jeg vil gjerne få lov til å spørre: Hvilken meget uheldige stilling «på grunn av den behandling denne sak har fått i Industridepartementet» har Norges rettigheter kommet i? Det er i denne sal ikke fremlagt noen konkrete eksempler

på det, og det er ikke redegjort for hvilke konsekvenser man i dag mener dette kan få. Det er i hvert fall høyst uklart om det vil bli noen slike konsekvenser. Det vi har oppnådd, er en avtale med Caltex som den samlede komite finner er tilfredsstillende.

Etter min oppfatning ville det vært prohibitivt å forlange prøvestuff. Norge ville da etter min oppfatning, ikke ha hevdet sin rett til en rimelig fortolkning av bergverksordningen. Og det faktum at det ikke fremkom noen protest fra noen av signatarmaktene over tildelingen av utmål til Caltex, gir jo en sterk indikasjon på at det er ingen av signatarmaktene som har ment at Norges fortolkning her var i strid med avtalen.

Hr. Gustavsen mente at man skulle ha tatt opp med signatarmaktene spørsmålet om å gjøre modifikasjoner. Vel vel, alle som har noe begrep om hvor vanskelig det kan være å få endring i en traktat som omfatter så mange som i dette tilfellet, 41, vil jo forstå at dette ville ha vært i heldigste tilfelle en årelang prosess, og det ville jo også ha vært uriktig av Norge, og uklokt, å fraskrive seg retten, adgangen, til å fortolke på en rimelig måte.

Det er fra flere her henvist til en uttalelse fra byråsjef Haga som i et notat foreslo en ordning med utsettelse med å legge fram prøvestuff på inntil 5 år. Nå synes jeg at det er uriktig her å begynne å gjengi hva enkelte embetsmenn i et departement har uttalt, det får være departementet som står for det. Men hvis jeg skulle få lov til å tippe, tror jeg at Haga i dag ikke er like overbevist om riktigheten av det standpunkt som han den gang fremholdt. En slik ordning ble avslått av Caltex. Dette selskap fant ikke å kunne gå i gang med kostbare boringer uten å ha sikkerhet for tildeling av utmål, og det var vel helt avgjørende. Caltex og andre ville sannsynligvis overhodet ikke ha villet gå i gang med prøveboringer på hvert eneste utmål som det var spørsmål om. Når vi vet at prøveboringer på hvert utmål er anslått til mellom 1 og 1,5 mill. dollar, kan man regne seg til at det ville kostet bortimot 300 mill. dollar hvis selskapet skulle foreta prøveboringer på hvert eneste av disse utmålene.

En ting til skal man være oppmerksom på, at hadde man forlangt prøvestuff i forbindelse med søknad om fremdriving av olje og stilt slike krav som selskapene mente var umulige, kunne man risikert at det var blitt omgåelser av bestemmelsene. Det er jo tilstrekkelig å legge fram prøvestuff f.eks. for kull og andre mineraler, for å få enerett til alt det som finnes på vedkommende utmål - også olje.

Mindretallet har en uttalelse også i innstilling S.A. som etter min oppfatning er altfor kategorisk, og som jeg har vanskelig for å forstå at mindretallet virkelig kan mene og hevde. Det står her:

«Det fremgår av St.meld. nr. 43 at de omhandlede utmål er blitt gitt uten at bestemmelsene i

Bergverksordning for Svalbard av 7. august 1925 er blitt fulgt.»

Det er altfor kategoriske påstander. Hvis det er slik som alle synes å være enige om som har uttalt seg om denne saken, at det bør være adgang til å fortolke avtalen og til å stille andre og lempeligere vilkår enn fremleggelse av prøvestuff, kan man ikke si at utmål er gitt uten at bestemmelsene i bergverksordningen for Svalbard er blitt fulgt. Og enda krassere virker det når mindretallet sier:

«Men burde det ikke vært gitt utmål i den utstrekning som er skjedd når det var klart at lovens bestemmelser ikke var oppfylt.»

Det synes jeg er en uttalelse som mindretallet i betraktning av at dette gjelder en sak som vedrører vitale utenrikspolitiske interesser, ikke burde kommet med, og det er da heller ikke dekning for den rent saklig sett.

Etter min oppfatning mangler vi konkret grunnlag for å hevde eller anta at det har skadet norske interesser at bergverksordningens bestemmelser om fremleggelse av prøvestuff er frafalt, og at man har godtatt geologiske indikasjoner. Det ville være urimelig og prohibitivt for virksomheten for oljeleting på Svalbard å stille krav om dette, og det ville ført til at den arbeidsvirksomhet, den utnyttelse av naturrikdommene på Svalbard som vi alle bør være interessert i, og jeg går ut fra er interessert i, ville bli vanskeliggjort.

Jeg vil ikke uttale meg om spørsmålet om offentliggjøring eller ikke, idet jeg er sterkt interessert i å høre utenriksminister Langes uttalelse om spesielt det spørsmålet.

Presidenten: De tre nærmest følgende talere er utenriksminister Lange, hr. Braadland og hr. Bondevik. Presidenten vil foreslå at når de tre talere har hatt ordet, settes taletiden til 5 minutter unntagen for gruppeførere og statsministeren.

Selvik: Jeg finner det ikke riktig å redusere taletiden for de etterfølgende talere i en debatt som denne. Det gjelder en viktig sak, overveiende utenrikspolitisk betont, og det har alle dager vært skikk og bruk at i slike debatter skal man ikke gjennomføre noen begrensning av taletiden. I dette tilfelle synes jeg det er ganske spesielle grunner for at representantene skal få den tid de trenger. Fem minutter er så rent utilstrekkelig.

Jeg vil henstille til presidenten å forsøke å la debatten gå uten begrensning.

Presidenten: Presidenten trekker sitt forslag tilbake, men vil henstille til de representanter som mente de kunne klare seg med 5 minutter, ikke å bruke mer enn 5 minutter.

Hr. Gustavsen har bedt om ordet utenfor tur for å oppklare en åpenbar misforståelse.

Gustavsen: Når ens nasjonale holdning nesten blir trukket i tvil, må det være tillatt å korrigere det som sies.

Jeg har ikke trukket deltakerretten i tvil fordi «noen» hadde protestert mot den, f.eks. Caltex. Hr. Watnebryn er vel klar over at det er objektive norske instanser som også er sterkt i tvil om dette spørsmål. Jeg må spørre: Gikk det ikke som en rød tråd gjennom debatten om St.meld. nr. 37 nettopp dette at fordi deltakerretten ikke var så sikker, var det fordelaktig å ordne seg med den royaltyordning vi hadde fått?

La meg bare si at hvis referatet fra dette stortingsmøtet skal offentliggjøres, er jeg selvfølgelig villig til å ta ut alt som jeg måtte ha sagt om deltakerretten og Norges rettigheter i det hele tatt.

Utenriksminister Lange: En rekke talere i debatten har bedt om en utførlig grunngivning for at denne debatten blir holdt for lukkede dører, og at de dokumenter som ligger til grunn for den, er gradert fortrolige og hemmelige.

Det har vært sagt at det skulle være utenrikspolitiske grunner som tilsa dette hemmelighold. Jeg vil gjerne bekrefte at det er hensynet til hevdelsen i framtidige forhandlinger av norske nasjonale interesser som tilsier et hemmelighold av de tvil som har gjort seg gjeldende på norsk hold om deltakerretten, og de tvil som har gjort seg gjeldende på norsk hold om den utmålspraksis som har vært fulgt.

Trass i de feil som her er begått i behandlingen av sakene, og som er innrømmet både av Regjeringen i dens melding om saken og av flertallet i utenriks- og konstitusjonskomiteen, trass i de feil som utvilsomt er begått, er det resultat en nå er kommet fram til - som det også har vært sagt av utenrikskomiteens formann og andre, og av statsråd Trasti - et godt resultat for Norge.

Vi har fått avtaler både med det amerikanske selskap Caltex og med det sovjetiske selskap Arktikugol om en royaltyordning som gir Norge 10 pst. av bruttoen av en eventuell oljeutvinning på Svalbard. Det at det sovjetiske selskap Arktikugol har gått inn på en slik avtale - den er nå undertegnet fra sovjetisk side - indiserer at de nå regner med at de vil få sine utmål. Hvis de ikke det gjorde, hadde ikke en royaltyordning noen hensikt overhodet.

Situasjonen med hensyn til de sovjetiske utmålssøknadene er den at de ikke - som det har vært hevdet i debatten her - er avvist; de er under behandling, men ennå ikke endelig avgjort. En avgjørelse vil bli truffet under hensyn til vår plikt til likebehandling av dem som representerer traktatparters interesser.

Det er to ting som det er i norsk interesse ikke blir offentliggjort. Det er de tvil som er redegjort for i tilleggsinnstillingen fra Fleischer-utvalget om deltakerretten, og det er også den kritikk som der fremkommer

over utmålspraksis. Uttalelser i offentlige dokumenter og uttalelser i denne debatt på disse to punkter vil ved forhandlinger med framtidige søkere om utmål på Svalbard kunne bli påberopt mot Norge og svekke presedensvirkningen av de gunstige royaltyavtaler som vi i dag har oppnådd med Caltex og med Arktikugol. Det vil vanskeliggjøre Norges forhandlingsstilling under framtidige forhandlinger. Vi vet at vi må regne med at det også kan være andre enn et amerikansk selskap og et sovjetisk statsselskap som kan være interessert i å søke utmål for oljeutvinning på Svalbard, og vi må ikke svekke vår forhandlingsposisjon overfor dem før vi går inn i slike forhandlinger.

Det er ikke andre ting enn disse to som det er en nasjonal interesse å holde hemmelig. De innenrikspolitiske og konstitusjonelle aspekter i denne saken kan uten at det skader nasjonale interesser overhodet, gjøres tilgjengelige for offentligheten.

Jeg vil gjerne ha presisert at de feil som er påvist - og innrømmet - i behandlingen av denne saken i Industridepartementet, de har nå ført til at det er etablert en nyordning for behandling av Svalbard-saker, at det er opprettet et koordineringsutvalg for Svalbard-saker og en forretningsgang i disse sakene som skulle sikre oss for framtiden mot at lignende feil kan bli gjort.

Det har vært etterlyst en reaksjon fra Regjeringen på Hollers utsagn om at han mener seg å huske at spørsmålet om å gi klarsignal for tildeling av Caltex's utmål ble drøftet i regjeringskonferanse før telegrammet ble sendt. Jeg vil der gjerne henvisе til det som står på side 3, første spalte, i den fortrolige innstilling fra Fleischer-utvalget om utmål på Svalbard:

«Hollers uttalelse overfor utvalget om at saken antagelig har vært behandlet i regjeringskonferanse eller av Regjeringens økonomiske utvalg før telegrammet ble sendt, er ikke blitt bekreftet ved de undersøkelser som utvalget har foretatt.»

Det vil da si at en har gått igjennom de protokollasjoner som regelmessig foretas ved regjeringskonferanser og i Regjeringens forskjellige utvalg, og det framgår ikke av disse protokollasjoner at denne saken har vært behandlet.

Hr. Braadland reiste spørsmålet om det var foretatt noen vurdering av om de som søkte utmål for oljeutvinning på Svalbard, hadde tekniske og finansielle forutsetninger for virkelig å kunne drive oljeutvinning. Det har alt vært svart på det. Vi er for så vidt avskåret fra å foreta en slik vurdering, for ifølge traktatverket er vi forpliktet til å gi utmål til enhver som søker, såfremt han kan legge fram indikasjoner eller prøvestuff som tilfredsstillер bergverksordningen slik den tolkes av norske myndigheter. Men rent bortsett fra at vi ikke har hatt noen foranledning til å foreta en slik vurdering, er det jo ganske klart at et stort sovjetisk statsselskap som bak seg har hele den

sovjetiske stats både finansielle og tekniske ressurser, må anses som i høy grad kapabelt til å drive oljeutvinning, hvis olje skulle bli funnet.

Braadland: Jeg vil gjerne ta opp igjen det spørsmål som utenriksministeren berørte sist, nemlig om vi har adgang til å trekke inn spørsmålet om den tekniske og finansielle bakgrunn for dem som søker om utmål. Jeg tror ikke man kan si at vi ikke har anledning til å gjøre det, slik som utenriksministeren gjorde, fordi det ligger i vår hånd å avgjøre om søkerne faktisk oppfyller de krav som man må stille til et firma som leter etter olje. Det må være en viss adgang til å begrense utmålene som gis, hvis det melder seg en meget svak kandidat for slike utmål. La oss si at det melder seg et bygningsfirma eller et annet firma, som åpenbart ikke har forutsetningene for å lete etter olje med den kompliserte utrustning som det krever. Firmaet kan muligens legge fram indikasjoner som er noenlunde tilfredsstillende, men det må være full anledning for den norske stat til å si at et slikt firma muligens kan klare oljeboringer på et mindre område hvis det allierer seg med andre i bransjen. Det kan umulig være behov for å gi et slikt firma f.eks. 50 utmål, 50 000 hektar. Det må være anledning til å begrense utmålenes antall.

Så langt ute i debatten skal jeg ikke komme inn på saksordførernes fremstillinger. Jeg synes de var uttømmende. Og jeg slutter meg helt til mindretallets ordfører.

Det gledet meg å høre at industriministeren og også utenriksministeren klart gav uttrykk for at denne saken har vært uheldig behandlet, og at der er rom for kritikk. Det er bare synd at dette ikke - iallfall ikke ennå - er kommet fullt fram for offentligheten, for så vidt som det i går og i forgårs, da vi behandlet Fleischer-komiteens hovedinnstilling, slett ikke var så lett å få slike åpenhjertige innrømmelser fra regjeringsbenken.

Hovedspørsmålet nå og videre i debatten må vel bli i hvilken grad vi kan tilfredsstille kravet om offentlighet. Vi må avveie på den ene side den tenkelige skade som kan forårsakes av at vi offentliggjør for meget av denne debatt og de dokumenter som hører til. Vi kan godt være varsomme her. Vi kan godt holde tilbake ting som det kan tenkes å være tvil om. På den annen side må vi være klar over at i et demokratisk samfunn skal det være full offentlighet dersom landets interesser ikke lider skade ved det.

Jeg vil nevne et spesielt moment i denne forbindelse. Ikke bare har publikum etter behandlingen av Fleischer-komiteens hovedinnstilling i går og i forgårs krav på - grunn til å kreve - opplysning om behandlingen av Svalbard-saken. Men jeg vil også nevne hensynet til en rettssak som verserer, som vi alle kjenner til, og hvorom det sies i St.meld. nr. 36, som vi har behandlet, at det som er sagt i Fleischer-komiteens hemmelige innstilling, antakelig vil ha betydning for bedømmelsen av denne rettssak.

Under disse omstendigheter er det en meget alvorlig ting å tilbakeholde for retten de opplysningene som er kommet fram. Dette er også et moment som vi bør ta i betraktning når vi nå skal ta standpunkt til i hvilken utstrekning vi skal offentliggjøre debatten og de dokumenter som hører til.

Bondevik: Ein meir drepende kritikk av eit departement og av sjefen for dette enn den som ein finn i samband med denne saka, skal ein vel leita lenge etter, og det må me vera glade for. Det gjeld i første rekkje *eksponenten* for den industripolitikken som Arbeidarpartiet har stått for - eg nytta her det ordlag som statsministeren sjølv har kome med her i Stortinget.

I denne saka står alle instansar samde i sitt syn. Det gjeld Fleischer-utvalet, Koordineringsutvalet for Svalbardsaker, Regjeringa, fleirtalet og mindretalet i industrikomiteen og heile utanriks- og konstitusjonskomiteen. Hr. Finn Moe nytta om lag desse orda som eg noterte meg: «I denne sak er det berettiget å øve en meget sterk kritikk mot Industridepartementet». Eg synest difor at fleirtalet i industrikomiteen gjerne kunne ha spandert eit noko sterkare uttrykk enn «uheldig». Det er eit altfor veikt uttrykk når ein tenkjer på dei konsekvensane som dette kan få for framtida, og som me i dag sjølv sagt ikkje direkte veit svært mykje om. Eg skal ikkje repetera noko av det som står i innst. S.C., men med få ord vil eg seia at i denne saka trur eg at *mindretalet* har funne betre uttrykk for det som skal seiast, enn fleirtalet.

Eg vil elles få koma litt inn på det som industriministeren tala om, og seia mi meining om visse sider ved hans synsmåtar.

Me veit alle saman at spørsmålet om deltakarrett for vårt land er tvilsamt. I alle tilfelle er juridiske ekspertar usamde om kor vidt me har deltakarrett, og i tilfelle kor langt denne kan strekkja seg. Industriministeren sa at dersom ein tek utgangspunkt i at staten likevel har deltakarrett, vil me som land truleg lite eller inkje kunna nytta denne, for di risikoen er for stor, og for di det er for dyrt å ta til med slike oljeleitingar som kostar svære summar. Eg trur industriministeren har rett i sitt syn her, og eg for mitt vedkomande var nøgd med den royaltyordninga som ein fann fram til når det galdt Caltex, for i den situasjonen som me då var, var det truleg ikkje meir å vinna enn det som ein hadde nådd fram til gjennom tingingar. Ein kan vel også seia at i og med at to sterke selskap har gått med på ei slik ordning, har vel Noreg styrkt si stilling når det gjeld spørsmålet om deltakarrett; men me må vera klåre over at me trass i dette på ingen måte er sikre på at me har denne.

Det som kanskje er kjernen i dette spørsmålet, er nett at Industridepartementet - og det er det som her må bera hovudansvaret, og sjøvsagt då i første rekkje sjefen for departementet den gongen, statsråd Holler - har sett

bergverksordninga heilt til sides når det galdt kravet om stuff. No gjekk det tydeleg fram av det som industriministeren sa, og også av det som er drøft i dei to komiteane, at det er i norsk interesse å gå over til ei anna vurdering enn før når ein skal gje utmål. Men eg trur at det skal få sine store vanskar. Eg forstod det også slik av innlegget til industriminstren at russarane har protestert mot ein ny praksis. Det skulle tyda på at det kan få konsekvensar større enn me i dag veit, om me skal til å praktisera ei anna ordning.

Industriministeren meinte at me i framtida skulle vera mykje strengare enn før, og at ein burde krevja dette for nye søkjarar. Dersom eg ikkje mistydde industriministeren, sa han også at det var tvilsamt om dei nye søkjarane kunne få sin protest godkjend, for di det må vera ei norsk sak å tolka begverksordninga. Det er eg på ingen måte overttydd om. Eg trur ikkje at dette er berre ei norsk sak. Det kan tenkjast at det går så langt at Den internasjonale domstolen t.d. vil koma inn i biletet, og då vert det ikkje den norske tolkinga aleine som er avgjerande for det resultatet som ein i tilfelle vil få. Difor kan eg ikkje gå med på dei orda som industriministeren nytta, at når me ser framover, er ikkje vonene dårlege. Det veit me svært lite om. Kan henda dei ikkje er dårlege, kan henda dei er akkurat det motsette. Me veit i dag svært lite om konsekvensane dersom me gjennomfører ein ny praksis. Spesielt må dette gjelda dei områda som enno ikkje har vore under utmål. Så vidt eg forstår, er det enno noko att av Svalbard der det kan tenkjast at ein vil ta utmål for å prøva om det er mogleg å finna olje. Difor skal me ikkje tru at det vil verta særleg lett å gjennomføra skjerpa krav.

Når det gjeld spørsmålet om kva det norske folk i tilfelle skal få greie på av dette, forstod eg utanriksministeren slik at han meinte storparten av materialet måtte kunna leggjast fram for folket, men at det var sumt som ein ikkje kunne la folk få kjennskap til på det noverande tidspunkt på grunn av dei utanrikspolitiske konsekvensar som dette kunne få. Eg veit ikkje kor mykje ein kan filosofera over kva andre land veit om denne saka. Eg trur i alle tilfelle at dersom ein særleg siktar til russarane, veit dei truleg mykje - kanskje dei veit alt - og av den grunn skulle det då ikkje vera noka særleg årsak til at ein ikkje kunne senda denne debatten ut. Men det vil eg koma tilbake til i eit anna innlegg.

Det er heilt sikkert at ingen kan nekta vårt land å fortolka bergverksordninga, og det er ingen ting i vegen for at me kan stå på den tolkinga som me har av bergverksordninga. Det er sjølvsagt. Det må me gjera. Men saka er ikkje avgjord med det, for me er ikkje den einaste parten i saka. Me må ta omsyn til signatarmaktene og kva dei meiner. Då er det ikkje sikkert at det vil verta den norske tolkinga som vil få det avgjerande utslag.

Eg vil også nemna at eg synest ekspedisjonsjef Hammel, som har vore så hardt ute i det siste, bør få offentleggjort det som gjeld han personleg, for det er vel ikkje tvil om at når det gjeld denne saka - andre saker vil eg ikkje uttala meg om - står han sterkt.

Med desse få orda vil eg slutta mitt innlegg, fordi eg ikkje synest det tener til nokon ting å repetera endå ein gong dei sterke uttrykk som frå alle partar er nytta i innstillinga. Dei er sterke nok, sjølv om ein ikkje poengterer dei på nytt.

Jakob Pettersen: Det er vel i virkeligheten vanskelig å si noe nytt i denne saken nå. Vi er alle enige om at en bare kan beklage at saken ikke, slik som det har framgått at Justisdepartementets lovavdeling og ekspedisjonssjef Hammel ville, først ble lagt fram for Utenriksdepartementet og for Norsk Polarinstitut. Det ville jo vært helt naturlig at det hadde blitt gjort, og det er også det vanlige at slike saker blir diskutert med Utenriksdepartementet før en går videre. Det er Utenriksdepartementet som har kjennskap til, og som har grunnlag for å vurdere Svalbard-traktaten, og på den annen side er det Norsk Polarinstitut som har den nødvendige tekniske innsikt når det gjelder spørsmål av geologisk og annen mer vitenskapelig interesse.

Men når en har sagt det, får en vel òg si, til tross for de feil som er gjort, og som vi er enige om, at håndhevingen av tingene ved de forhandlinger en har hatt på et senere tidspunkt, og som er ført av Utenriksdepartementet, er det all grunn for landet til å være fornøyd med, og det er grunn til å gi departementet ros for de resultatene de har ført fram til. Jeg tror vi har grunn til å være fornøyd med at vi er kommet fram til en royalttyordning, og at vi ikke har pukket på vår deltakerrett. Deltakerretten kan være tvilsom. Det som er sikkert, er at den alltid vil koste penger. Vi må ta del i utgiftene, og vi vil kanskje ikke oppnå noen resultater. På den annen side, dersom en når fram til resultater - dersom en virkelig finner olje - vil en gjennom den royalttyordning vi nå har fått, få del i utbyttet.

Om det da i det hele tatt skal være noen uenighet i denne saken, må det være når det gjelder det siste som mindretallet har sagt i sin innstilling, der det

«beklager at Industridepartementet ved sin behandling av saken har skapt vanskeligheter for de norske interesser på Svalbard, og innført en praksis hvis konsekvenser ingen i dag har oversikt over».

Når en tenker på den royalttyordning vi har fått gjennomført, tror jeg en må si at de norske interesser ikke har møtt noen vansker, og at en har fått en praksis som en stort sett kan være vel fornøyd med.

Ellers har vi alle grunn til å være glad over at vi nå gjennom det interdepartementale utvalg som er satt ned, har fått et organ der Svalbardsakene vil bli håndtert. Vi er - skulle jeg tro - gjennom dette Svalbard-utvalget sikret at en

får en allsidig og sikker behandling av sakene i framtiden. Og får en dertil fra det spesialutvalg som Industridepartementet har satt ned, virkelig sikre regler for de geologiske indikasjoner som en skal forlange i framtiden, skulle jeg tro at en også på det området vil komme til å stå atskillig sikrere enn en har gjort før.

Jeg for min del er ikke enig i det resonnement som hr. Leirfall og senere hr. Knudson kom med, at en ikke nå kan sette nye og strengere regler for de geologiske kvalifikasjoner for søkere som melder seg heretter. En annen sak er at når det gjelder Caltex og Arktikugol, er en faktisk enig om at de må behandles likt. Det er, skulle jeg tro, nærmest en selvfølge.

Jeg vil for øvrig også si at når hr. Knudson i sitt innlegg sa at denne saks behandling er typisk for den måte Industridepartementet har behandlet en rekke saker på, synes jeg nok han er nokså langt ut på viddene.

Til hr. Braadland vil jeg òg si at jeg ikke kan skjønne at hans resonnement kan være riktig, at en skal vurdere om den som søker utmål, virkelig har forutsetninger for å gjennomføre oljeutvinning. En som søker utmål, og som fyller de vilkår som blir stilt i forbindelse med det, må naturligvis få utmål, og så vil en da senere se om han virkelig kan gjennomføre den oljeutvinning han forutsetter. Han skal, så vidt jeg husker reglene i bergverksordningen, ha 1 500 dagsverk pr. utmål i løpet av fem år for å opprettholde utmålet. Og dersom han ikke får utført de 1 500 dagsverk pr. utmål i fem år, vil utmålet falle bort. Det ligger altså til den som har fått utmål, å dokumentere om han kan gjennomføre det som han har foresatt seg. Dersom han ikke det kan, vil utmålene uten videre falle bort, og andre interesserte kan melde seg. Jeg skulle tro at det er på den måten en kan konstatere om vedkommende har forutsetninger for virkelig å gjennomføre det som var tiltenkt da han søkte om utmål.

Hambro: Det kan neppe være nødvendig nå å komme tilbake til all den kritikk som har vært rettet mot fremgangsmåten i denne sak. Tvert om, det kunne være tilstrekkelig her å understreke den gledelige begivenhet at også Regjeringen selv og Arbeiderpartiets representanter i denne sal godtar denne kritikk. Det er vel det eneste positive i denne debatt.

Men jeg vil ha sagt at vi må se fremover i denne sak. Jeg tror vi alle er på det rene med det. Det er også blitt sagt fra Regjeringen her at den slags feilgrep som er begått i denne sak, ikke skal bli gjentatt. Jeg vil da gjerne få lov å understreke hva jeg har hatt anledning til å si tidligere når disse saker har vært behandlet, at vi har vanskelige, ømtålige og innviklede juridiske tvilsspørsmål hvis behandling må forberedes, og må forberedes særdeles grundig, fra norsk hold. Det har vært sagt her at denne sak kan komme til å avstedkomme flere og vanskelige diplomatiske forhandlinger i framtiden, og kanskje også internasjonale rettssaker. Det er utvilsomt riktig at denne mulighet

består, og da tror jeg vi må være på det rene med at det kan ta år å forberede våre dokumenter i slike saker, og at arbeidet med det må påbegynnes allerede nå. Dette dreier seg både om praksis hva utmålene angår, og om den norske stats rett til å delta i utvinningen av olje og lignende forekomster.

Så vil jeg gjerne få lov å knytte et par bemerkninger til noe som utenrikskomiteens formann uttalte i denne debatt. Jeg er langt på vei enig i det som representanten Helge Jakobsen sa i sitt svar til ham. Nå tror jeg for øvrig ikke at hr. Finn Moe mente bokstavelig at det bare var nasjonalromantikk som forklarte Norges interesser på Svalbard. Men utenrikskomiteens formann uttalte noe om at Svalbard for oss bare var en belastning. Det kan godt hende at det er riktig at Svalbard på mange måter er et ansvar og en belastning. Til det vil jeg gjerne ha sagt at det kunne nok tenkes at belastningen for oss ved å ha Svalbard under et annet lands overhøyhet, kunne bli atskillig større enn den belastning vi har ved at Svalbard er norsk. Det er ganske opplagt at vi har både en rett og en plikt til å vareta norske interesser på Svalbard, både økonomiske og andre. Dette er ikke bare nasjonalromantikk.

Dette leder meg over til et annet og siste poeng jeg har lyst til å nevne her. Utenrikskomiteens formann uttalte at «siden vi her har en hemmelig debatt, vil jeg tillate meg å uttale dette». Jeg tror det er et ganske vesentlig moment som bør understrekes når vi nå skal diskutere om sakens dokumenter og debatten bør offentliggjøres - jeg tror det kommer et forslag angående offentliggjørelse etterpå - at det er av vesentlig interesse for medlemmer av dette storting at vi i utenrikspolitiske spørsmål kan uttale oss helt fritt, med det ansvar som følger av at vi er representanter som skal vareta Norges interesser. Og da må vi kunne gjøre det også ut fra den sikre overbevisning at det vi sier her, den kritikk vi reiser under full bevissthet om vårt ansvar, ikke skal kunne bli benyttet av fremmede makter i senere forhandlinger. Det er en ganske opplagt sak at ikke bare dokumenter, men også debatter vil bli brukt i senere forhandlinger og senere rettssaker, og vi må være helt sikre på at vi ikke risikerer at de ting som sies fra denne talerstol i en alvorlig sak under forespeiling av taushet og hemmeligholdelse, skal kunne brukes mot oss på den måten. Det er en helt generell betraktning om et spørsmål som jeg gjerne vil man skal være oppmerksom på når vi senere skal drøfte hvorvidt disse dokumenter skal offentliggjøres.

Finn Moe: Må jeg først få lov å erklære meg helt enig i det siste som foregående taler, hr. Hambro sa.

Hr. Helge Jakobsen stilte et spørsmål om det som jeg hadde sagt, var Arbeiderpartiets politikk. Jeg vil bare gjøre ham oppmerksom på at jeg innledet disse betraktninger med å si at det var en personlig merknad.

Hr. Helge Jakobsen dro videre en viss sammenligning mellom Svalbard og Finnmark. Hvis hr. Helge Jakobsen vil tenke seg om, vil han øyeblikkelig oppdage den store forskjell som det er mellom disse to områder. Over Finnmark har vi full suverenitet, og har adgang til å gjøre praktisk talt hva vi vil, når det ligger innenfor norsk lov og folkerettens bestemmelser. Men med hensyn til Svalbard er forholdet et ganske annet. I Svalbard-traktatens første artikkel er det sagt at Norge har suverenitet over dette område. Men det er betegnende sagt om Svalbard-traktaten at om den i sin første artikkel gir Norge full suverenitet, er det praktisk talt slik at alle de etterfølgende artikler begrenser og til en viss grad uthuler denne suverenitet. Det er altså en suverenitet som er meget sterkt begrenset, og som er av den art at når som helst kan Sovjetsamveldet komme og klage, når som helst kan De forente stater, Storbritannia eller Frankrike komme og klage over at vi følger ikke traktatens bestemmelser eller hensikt. Man kan bare lese de dokumenter vi har foran oss, hvor man ser at det et sted står at Sovjetsamveldet tilkalte bergmester Mikalsen og gjorde ham oppmerksom på at hvis ikke russerne fikk adgang til utmål på akkurat de samme geologiske indikasjoner som amerikanerne hadde fått, var traktaten brutt - det var de ord de brukte. Det viser litt av de vanskeligheter som vi har å stri med. Jeg vil fastholde det jeg sa.

Jeg er fullstendig enig med hr. Hambro i at det ville være en langt mer ufordelaktig situasjon for Norge om Svalbard skulle være under et annet lands suverenitet. Jeg er helt enig i det, og det er også en av grunnene til at vi må holde fast ved dette området. Men jeg tror at vi her er pålagt en internasjonal oppgave som vil komme til å stille oss overfor stadig stigende vanskeligheter og stadig stigende krav. Det kan det ikke være tvil om. Jeg tror - og jeg gjør gjerne oppmerksom på at jeg uttaler meg i et hemmelig møte - at man skal være ganske klar over at for stormaktenes vedkommende er det ikke bare oljeboring de er interessert i. De er også interessert i å ha fast fot på Svalbard. Og skjer det så noe, er det Norge som får ansvaret, så jeg tror at vi skal være klar over at her står vi overfor en vanskelig oppgave.

Hr. Gustavsen uttalte sin forundring over at utenrikskomiteen hadde foretrukket å si minst mulig; han syntes dette var meget oppsiktsvekkende. Det er som kjent delte meninger om denne debatt skal offentliggjøres, om den skal hemmeligholdes eller deler av den offentliggjøres. Hvis man ser på disse dokumenter, vil man f.eks. finne at når det gjelder spørsmålet om royalty, står det med klare ord at vi har ingen rett til å kreve royalty. Under slike omstendigheter synes jeg det er ganske naturlig at utenriks- og konstitusjonskomiteen fant ikke å ville si noe om det. Vi har det samme forhold når det gjelder selve deltakerretten. Der kan man jo si at til en viss grad vet man at det er divergerende meninger, fordi professor Andenæs har avgitt sin

betenkning som går imot det offisielle norske synspunkt. Men likevel tror jeg ikke det vil virke heldig om det kommer fram at det i regjeringsdokumenter sies at dette med deltakerretten er en tvilsom affære.

På samme måte omtaler dokumentene de geologiske indikasjoner og sier at kravene der bør strammes opp. Det vil jo kunne reise spørsmålet: Har vi adgang til dette? Hvis nå Frankrike melder seg med krav om utmål, og vi strammer opp kravene til geologiske indikasjoner, vil ikke Frankrike da kunne si: Hvorfor skal de være strengere overfor oss enn de var overfor De forente stater og Sovjetsamveldet? Vel, det kan jo godt hende at Frankrike kommer til å si det, men hvorfor skal vi ved å offentliggjøre dokumenter vise at de har en grunn til å si det?

Man kan innvende at disse tingene foreligger i andre dokumenter; men man må her ta i betraktning at om vi som utenriks- og konstitusjonskomite sa det samme, ville det bare gjøre saken verre. Det er her jeg ser bakgrunnen for at vi foretrakk å si minst mulig.

Røiseland: Hr. Finn Moe har truleg rett i at investeringane på Svalbard ikkje høyrer til dei som er sikrast når det er spørsmål om resultat. Likevel er eg usamd med han i at vi skal tenkje alvorleg over å avgrense våre investeringar på Svalbard. Det meiner eg at vi ikkje må gjere. Av fleire grunnar - også av næringspolitiske grunnar - meiner eg at vi skal investere på Svalbard. Det kan vere at ein kan finne olje på Svalbard. Og i alle tilfelle skal vi vere merksame på at dersom vi ikkje hadde Svalbard, ville den norske kontinentalsokkelen bli vesentleg mindre, og det synest eg er eit nokså viktig moment i denne samanheng og i denne tid.

Hr. Finn Moe sa si hjartans meining om innhaldet av Svalbard-traktaten. Eg går ut frå at han er samd med meg i at det ikkje kan seiast på gater og torg. Det er i alle tilfelle av dei ting som ikkje kan offentleggjerast.

Når det gjeld denne saka, er det ingen grunn for meg til å bruke sterkare ord og ordelag enn ordføraren, hr. Offerdal, gjorde. Han sa noko slikt som at han syntes det var uforståeleg at ein på visse hald hadde mist vurderingsevna i den mon som det her var tilfellet. Ja, det er nesten utruleg at Industridepartementet ikkje skulle vere klår over at denne saka hadde ei utanrikspolitisk side og kunne få utanrikspolitiske konsekvensar. Det skjøna dei ikkje, trass i at ein ekspedisjonssjef i departementet gjorde merksam på det. Eg er elles samd i at etter at Utanriksdepartementet kom inn i biletet, har vi fått eit resultat som er tillfredsstillande.

Lat meg så seie eit par ord om spørsmålet om offentleggjering. Det kjem kanskje seinare eit ordskifte om det, men det er ein del som har vore inne på det, så det er vel ikkje i strid med folkeskikk om eg nemner det no.

Eg må vere samd med utanriksministeren i at vi ikkje kan offentleggjere noko frå dette møtet som det kan vere fare for kjem til å stri mot landets interesser. Og då blir det ikkje så lite av dette ordskiftet og av innhaldet i dokumenta som ein må halde hemmeleg. For det første må vi jo ikkje invitere signatarmaktene til å blande seg opp i saka. Vi må gjere det vi kan for å halde dei utanfor og for å halde fred. For det andre må vi ikkje tale noko om deltakarretten. Og så er det tydeleg sagt i dette ordskiftet av vi no må prøve å få skjerppe krava til dei geologiske og vel også dei geofysiske indikasjonane ved utmål; og det trur eg er rett, og det blir det arbeidt med. Men skal vi ha nokon sjanse for å få det til, trur eg nok at vi ikkje skal lage for mykje bråk om det på førehand. Vi skal ikkje la andre bli klår over at vi her har visse oppgåver som vi ønskjer å løye i fred og ro. Det som gjeld den side av saka, synest eg ikkje vi kan offentleggjere.

Men tilbake er då eit anna spørsmål - og eit viktig spørsmål - og det er det konstitusjonelle. Eg har før sagt om denne saka at eg meiner det er viktig at det blir gitt ei orientering om den konstitusjonelle side av saka, slik at folk er klår over den, og eg meiner at det er endå meir viktig etter at det er kjent frå avisene at der er ei hemmeleg tilråding. Det blei jo kjent fordi det stod i den offentlege Fleischer-rapporten, og Regjeringa har tatt det med i si offentlege melding til Stortinget, at der er ei hemmeleg tilråding. Dessutan har justisministeren i eit eller anna forum - eg er ikkje heilt klår over kva for eit - nyleg sagt at alt ville bli gjort klart i det stortingsmøtet vi hadde onsdag og i går. Og då synest eg nok at den konstitusjonelle sida ikkje kan haldast hemmeleg.

Spørsmålet er då korleis dette skal gjerast. Eg kunne tenkje meg at det naturlege måtte vere at Presidentskapet fekk fullmakt til i samråd med Utanriksdepartementet å avgjere kva som skulle offentleggjerast av debatten og av dokumenta. Det kunne bli tale om å offentleggjere visse avsnitt av dokumenta og dei delane av debatten som gjeld dei konstitusjonelle ting. Det er kanskje ikkje teknisk så heilt lett å få dette til, men i Presidentskapet og i Utanriksdepartementet sit det jo så samvetsfulle og dugande folk at dei må vel kunne greie det.

Selvik: Saksordføreren, hr. Offerdal, konkluderte med at Industridepartementet fortjener den kritikk det hadde fått, men at det likevel ikke er umulig at resultatet som er oppnådd, kan bli til beste for landet. Det er mulig at han har rett i det. Vi får håpe at det går slik. Men vi skal ikke se bort fra at det som hittil foreligger av kjensgjerninger, gjør det klart at vi har fått bekymringer og vanskeligheter når det gjelder håndteringen av oljeutmålsspørsmål på Svalbard, som vi ville ha unngått om bergverksordningens krav til prøvestuff var blitt

oppretholdt. Og hva vi nå gjør eller ikke gjør, vil vi komme til å måtte trekkes med dette problemet framover.

Man må vel avvise den utvei som hr. Braadland anviste, at man skulle forsøke å gjennomføre en vurdering av søkerne etter tekniske og økonomiske kvalifikasjoner. Jeg antar at utenriksministerens svar til det er korrekt. Men det ligger tross alt noe i denne problemstillingen til hr. Braadland, for en vurdering må jo gjennomføres, og i denne vurdering må en forsøke å presse fram norske nasjonalinteresser så langt som overhodet mulig. Håndteringen av disse spørsmål kan under ingen omstendighet bli en automatisk ekspedisjonssak. Jeg finner det verken nødvendig eller hensiktsmessig her å utdype nærmere at vår administrasjon på dette område står overfor vanskelige og delikate oppgaver i tiden framover. Det tror jeg vi kan enes om at den gjør.

La meg i den forbindelse si noen ord om administrasjonen av Svalbard. Jeg beklager at jeg da kommer til å repetere synspunkter som jeg tidligere har gjort gjeldende både fra denne talerstol og i utenrikskomiteen og i industrikomiteen ved behandlingen av Svalbard-saker der. Det synes klart at når det gjelder administrasjonen av Svalbard og på Svalbard, har både storting og regjering fått noe å tygge på. Man kan jo ikke forutsette at det alltid går slik at en slett saksbehandling gir det beste resultat. Jeg vet ikke hvilket forsyn vi da skulle stole på.

Hr. Finn Moe, utenrikskomiteens formann, mente at vi burde gjøre slutt på «nasjonalromantikken» overfor Svalbard. For min del ville jeg ikke akkurat ha sagt det slik. Vel kan nasjonalromantiske forestiller ha gjort seg gjeldende fra den tid vi hadde et norgesvelde som hevdet overhøyet til alle nordlige hav og til og med eiendomsretten til hvalrossen og fisken i sjøen, men vel så farlig er den økonomiske og tekniske ønsketenkning som også utvilsomt har gjort seg gjeldende i forbindelse med Svalbard og mulighetene der.

Jeg er enig med hr. Finn Moe i at Svalbard aldri har vært, ikke er og neppe noensinne blir en gullgruve for Norge. Jeg er også enig i den formuleringen at både i utenrikspolitisk og økonomisk henseende medfører Svalbard en stor belastning og et tungt ansvar. Men dette ansvaret kan vi neppe oppfylle ved å innskrenke oss til å drive en del forskning og ellers administrere dette landområde så godt vi kan.

Jeg er bange for - jeg anser det som gitt - at vi vil bli skviset ut, og at vår overhøyhet vil bli redusert til en nullitet, hvis vi ikke er med i all virksomhet på Svalbard. Hvis vi ikke utfolder initiativ og foretaksomhet og holder flagget heist der oppe, går Svalbard tapt for oss, og da kan vi som hr. Hambro påviste, komme i en verre posisjon og få større problemer enn dem vi har hatt hittil.

Det er vel i erkjennelsen av at vi må ha flagget heist, i erkjennelsen av betydningen av norske tiltak og norske foretak på Svalbard, at Industridepartementet gradvis har kommet til å spille en dominerende rolle i alle Svalbard-

spørsmål i de senere år. Det er forståelig og for så vidt også rimelig. Og jeg vil føye til at når denne tendensen er blitt så markant, har også denne forsamling en ikke uvesentlig delaktighet i det. Det som er det beklagelige i dette forhold, er at man på mange hold har oversett at hvert eneste tiltak på Svalbard har en utenrikspolitisk betydning, og den utenrikspolitiske motivering for det vi gjør eller ikke gjør der oppe, gjerne er den viktigste. Karakteristisk for denne utvikling - som jeg har betraktet som litt av en utglidning, og som jeg har forsøkt å påtale - er at det var Industridepartementet som tok initiativ til utredningen om administrasjonsordningen på Svalbard. Det var prisverdig gjort. Det viktigste er at dette initiativ ble tatt, og at vi fikk det interdepartementale koordineringsutvalg som vi nå har fått. Det synes som om dette utvalg allerede har gjort et meget godt arbeid og rettet opp - langt på vei iallfall - det som det var mulig å rette opp. Spørsmålet er likevel - det fortøner seg slik for meg - om dette var tilstrekkelig.

Jeg noterte med tilfredshet at industriministeren erklarte at alle Svalbard-spørsmål av vesentlig betydning - jeg tror det var slik han uttrykte seg - vil bli forelagt Utenriksdepartementet. Jeg har også notert meg det som er blitt fremholdt her om den arbeidsrutine man nå har fått i og med dette koordineringsutvalget; det skulle jo ligge en betydelig garanti i det.

Min oppfatning har likevel vært, og den er det fremdeles, at alle Svalbard-saker bør fremmes overfor Stortinget av Utenriksdepartementet og av Justisdepartementet, som jo administrasjonen på Svalbard, sysselmannen, sorterer under. Fagdepartementene kommer inn som viktige ledd i forberedelsen av sakene, det er selvsagt så. Men jeg synes ikke det er nok at saksbehandlingen er overlatt til fagdepartementene, og at Utenriksdepartementet blir konsultert i enkelte spørsmål, eller uttaler seg om forslag som fagdepartementene måtte forberede overfor Stortinget.

Også på Stortingets side tror jeg at vi bør komme tilbake til det som tidligere var en ubrytelig praksis, at ansvaret for behandlingen av Svalbard-sakene i Stortinget lå - og skal ligge - i utenriks- og konstitusjonskomiteen. Slik er det jo også foreskrevet i Stortingets forretningsorden, og jeg tror det er viktig - overordentlig viktig - at dette blir innskjerpet. Dette forhindrer selvsagt ikke at industrikomiteen må bli med i arbeidet. Industrikomiteen kan gi vesentlige og viktige bidrag til saksbehandlingen, men hovedansvaret bør ligge i utenrikskomiteen.

Når det så gjelder administrasjonen på selve Svalbard, tror jeg ut fra de erfaringer vi har, at det trygt kan slås fast at den er det nødvendig å styrke. Det gjelder bergmesterembetet - det er jo så umiddelbart innlysende. Men det gjelder etter min oppfatning også sysselmannsstillingen. Det er ikke blott og bart et juridisk embete som unge, flinke jurister kan settes til. Det er en politisk oppgave, i mange

tilfelle en overordentlig delikat og vanskelig politisk oppgave, å ivareta dette embetet på tilfredsstillende vis. Det krever politiske kvalifikasjoner. Og jeg synes det er på tide at man forsøker å trekke konsekvensene av en slik erkjennelse.

John Lyng: Det har vært litt meningsbrytning her mellom flertallet og mindretallet om hvilke ord man skulle velge for sin kritikk, og hvilken grad av kritikk man skulle gi uttrykk for. Jeg skal for en gangs skyld ikke være med på å prøve det være seg å skjerpe eller å omforme den kritikken som er gitt.

Jeg må si at det hviler et visst uvirkelighetens preg over en sak som denne. Det er mer en stemning fra folkeeventyrene enn av moderne administrasjon. Her er det et utvalg på tre herrer som er nede i et departement i ganske annet lovlig arend, og så finner de i løpet av sitt opphold der at departementet har satt bort på utmål noe over 2 millioner mål. Altså et område omtrent som Vestfold fylke er blitt satt bort på utmål. Og når man så ser litt nærmere på dette, viser det seg at det er satt bort på utmål på såkalte geologiske indikasjoner - hva nå det måtte være; vi har ikke fått noen som helst opplysninger om det faktiske grunnlaget. Og dette er satt bort på utmål på vilkår som i hvert fall formelt strider mot bergverksordningen for Svalbard, mot konvensjonen - jeg tror også reelt, men jeg skal ikke gå noe nærmere inn på det nå.

Jeg må bente fram si at når man opplever slikt, frykter man jo for å kunne oppleve nesten hva som helst. Jeg tillot meg å si til fylkesmannen i Buskerud at han kunne risikere å våkne en morgen og høre at tredjeparten eller fjerdeparten av fylket hans var satt bort på utmål uten nærmere varsel.

Nå forstår jeg godt som er understreket av flertallet, at det å skulle levere prøvestuff blir et veldig vanskelig poeng når det gjelder disse boringene. Det blir for kostbart å sette i gang boringer uten at man på forhånd har en viss sikkerhet for en disposisjonsrett. Jeg kan derfor godt forestå at man her måtte prøve å finne fram til en brukbar modus. Men det som slår meg, er det enorme ved dimensjonene. Det tar naturligvis plass å foreta noen oljeboringer, et dusin eller to huller. Men kan det være nødvendig med 2,5 millioner mål å boltre seg på før man overhodet går i gang? Det som for meg er det mest eiendommelige ved hele operasjonen, er at man gir fra seg utmål i disse dimensjoner før man har noe fastere å bygge på.

Ja, det har vært sagt her flere ganger at stort sett har man i grunnen nådd fram til et fordelaktig resultat. Det er mulig det. I hvert fall tror jeg Utenriksdepartementet har nådd fram til det resultat som det var praktisk mulig å nå fram til. Men jeg må si at jeg er ikke sikker på om vi på forhånd skal slå fast at dette er et godt resultat.

Det som her foreligger, er at det amerikanske kjempekonsernet for en forholdsvis lang tid fremover har fått

enedisposisjonsretten over rikdommene i dette enorme området. Og hvorvidt det er noen fordel for oss på lang sikt eller ikke, vil jo helt bero på utviklingen, det vil helt bero på det som skjer. Men det som i hvert fall er sikkert, er at det åpenbart er skapt vanskeligheter for fremtidige disposisjoner.

Når man først har gitt utmål på visse praktiske kriterier, slik som her er tilfellet - vi har, som jeg nevnte, ikke fått opplyst hvilke kriterier det egentlig er - men har man først akseptert kriterier av en viss standard, tror jeg det skal bli meget vanskelig senere å kreve at denne standard heves. Men det blir nå utenriksministerens oppgave - i hvert fall i den nærmeste tid fremover.

Det har vært reist spørsmål om hva som bør offentliggjøres og hva som ikke bør offentliggjøres av denne debatt og av de dokumenter og innstillinger som ligger til grunn for den. Jeg har i og for seg ingen ting imot at man, som utenriksministeren sa, fra referatet av debatten og fra dokumentene fjerner de avsnitt som måtte dreie seg om vår deltakerrett og om spørsmålet om hvorvidt det kunne reises tvil om den. At det har så særlig stor virkning å ta det bort, er jeg ikke sikker på. Det er jo andre enn norske jurister som kan tolke Svalbard-konvensjonen, og der står jo vilkårene for deltakerretten angitt. Men la gå. La oss være forsiktige og skjære bort alt som angår deltakerretten og spørsmålet om rett til royalty.

Derimot må jeg nok stille meg mer tvilende når utenriksministeren også nevnte som noe som skulle skjæres bort, alt det som er sagt om tvilen angående utmålsvilkårene. På den ene side har vi den rettslige hjemmel som her foreligger, nemlig i Svalbard-traktaten og våre lover, og de er jo allment kjent. Der kan enhver lese at utmål kan gis når prøvestuff er innlevert. Så er det da spørsmål om det faktiske grunnlag som i denne konkrete sak har dannet basis for meddelelse av utmål. Det er vel grunn til å tro at enhver som har interesse av det, vil kunne få vite at Caltex her har fått utmål på 2,5 millioner mål på såkalte geologiske indikasjoner. Jeg har vanskelig for å tro at det skulle være noen hemmelighet. Og dertil kommer naturligvis at tvilen om utmålsvilkårene til syvende og sist vel er det sentrale i hele denne saken. Jeg har vanskelig for å forstå at våre utenriksforhandlere i forhandlinger med andre overhodet skulle kunne ha noen mulighet for å holde fakta skjult. Det er slik jeg kan forstå dette.

Men all right. Er det så at utenriksministeren absolutt mener at også dette bør bort, får man bøye seg for det. Jeg tror ikke det er nødvendig, men la oss heller gå litt for langt enn å gjøre for lite. Jeg skulle da tro at det riktige må være at Presidentskapet får den tradisjonelle fullmakt til å gjennomgå forhandlingene og innstillingen og eventuelt de dokumenter som ligger til grunn for innstillingen, og så avgjøre hva som skal skjæres bort av dette.

Men til slutt må jeg få si meg absolutt enig i at hensynet til offentligheten nå krever at det blir gitt en redegjørelse for det som her er foregått, og at det i hvert fall ikke skjæres bort noe i forhandlingene og dokumentene som refererer seg til behandlingsmåten i de forskjellige norske instanser.

Hegna: Jeg skal være meget kort. Jeg skal etterkomme presidentens anmodning i så henseende.

La meg først si at jeg ikke har noen ting å tilføye når det gjelder den del av debatten som har med kritikk av fremgangsmåten ved behandlingen av denne sak å gjøre, slik som denne kritikk er fremført i dokumentene og i debatten. Jeg har som sagt ikke noen ting å tilføye, og heller ikke noen ting å avsvække i den kritikk som der er fremkommet.

Den debatt som har vært ført - jeg hadde nær sagt på siden av saken - hvor man har reist mer generelle spørsmål om den norske stats forhold til Svalbard, er etter min oppfatning i denne sak og i dette møte en avsporing og nærmest en utidighet. Det jeg ganske kort i denne sammenheng vil si, er at å føre fram noe resonnement, formodninger, gjetninger, anelser eller liknende, på grunnlag av uttalelser som er falt her i dag, for så vidt som de skulle kunne tas som en tolkning av en ny politikk fra Arbeiderpartiets side i forhold til Svalbard, det tror jeg jeg kan si på vår gruppes vegne er ganske uberettiget - fullstendig uberettiget. Mer tror jeg ikke det er nødvendig å si i denne sammenheng.

La meg si et par ord om spørsmålet om offentliggjørelse. Det har vært noe av et gjennomgangstema i debatten, og man kan vel si at det etter hvert er blitt ganske tydelig avklart, så heller ikke på dette punkt er det nødvendig for meg å si svært mye.

Noen av talerne har gått nokså detaljert inn på hva man ved en offentliggjørelse kunne ta med og ikke ta med når det gjelder dokumentene og debatten her. Det er ikke jeg i stand til. Men jeg synes selvfølgelig det er åpenbart riktig at det som i denne forbindelse er anført, må tas i betraktning når avgjørelsen skal treffes.

For mitt eget vedkommende vil jeg si det slik at det eneste omsyn som må gjøres gjeldende, er at det som måtte foreligge i materialet som klart og tydelig kan skade norske interesser, bør vi ikke offentliggjøre. Men det er også det eneste omsyn som kan være grunnlag for at noe ikke offentliggjøres. Andre omsyn kan ikke være grunnlag for det. Innenrikspolitiske omsyn, hensynet til institusjoner eller personer eller hva det måtte være, kan ikke være noe grunnlag for det. Det kan ikke være noe grunnlag for at noe ikke skal offentliggjøres at en eller annen person kommer i et noe uheldig søkelys. Det kan etter min mening heller ikke være grunnlag for offentliggjørelse at noen skulle ha krav på noen rehabilitering. Det kan ikke være noe utgangspunkt, og for så vidt det har en slik sammenheng at det vil skade

berettigede nasjonale interesser, kan man ikke offentliggjøre det allikevel.

Men for å gjenta dette: Det som kan være grunnlag for at noen del av materialet ikke skal offentliggjøres, må være tydelige og åpenbare utsagn - skriftlige eller muntlige - som kan påføre nasjonale interesser skade. Det er et eneste grunnlag for avgjørelse av det spørsmålet. Det kan kanskje bli vanskelig å sette grensen, men hvis man har dette bestemte utgangspunkt, tror jeg at det også kan vise seg å bli lettere enn man på forhånd ville ha antatt.

Sandberg: Representanten Røiseland kom i sitt innlegg i forbindelse med spørsmålet om å offentliggjøre mest mulig av denne debatt, så vidt inn på den konstitusjonelle side av saken. Det er også andre konstitusjonelle sider ved denne sak enn spørsmålet om offentliggjørelse. Jeg tenker på hvilken stilling vedkommende statsråd i virkeligheten står i i dette bildet.

Jeg tror man kan si det slik at den behandling som denne sak har fått her i dag, avskjærer ikke muligheten for ved en senere anledning å vurdere om det er grunnlag for å reise riksrett mot vedkommende statsråd. Jeg vil bare si om dette at selv om man ved en senere vurdering skulle finne at et slikt grunnlag er til stede, så tror jeg ikke man *i dag* skal trekke den konsekvens at det odelsting som da vil være, bør reise krav om riksrett. Dette desto mer som vel de fleste av oss er så vidt sterkt engasjert i denne sak, at det antakelig vil være heldig at en eventuell slik vurdering blir foretatt senere, når man får denne sak mer på avstand.

Det er jo brukt til dels ganske sterke uttrykk i denne debatt. Mindretallets ordfører sa det omtrent slik at Industridepartementets sjef hadde opptrådt i høyeste grad ansvarsløst. Stort sterkere kan det vel ikke sies. Jeg kan ikke se - eller rettere sagt, jeg kunne ikke høre - at den nåværende industriminister tok avstand fra denne karakteristikk, selv om han selvfølgelig ikke brukte på langt nær så sterke uttrykk som det der var brukt. Statsråd Trasti uttalte blant annet at saken er beklagelig; i en annen forbindelse sa han «hvor beklagelig dårlig denne sak er behandlet». Han brukte i to setninger nokså nær hverandre uttrykket «beklagelig».

Hr. Hegna sa i sitt innlegg at han for sin del ikke ville avsvkke den kritikk som var fremkommet omkring saksbehandlingen i denne saken.

Man kan i det minste slå fast at denne beklagelige form for saksbehandling allerede tidlig skaffet oss folkerettslige problemer i forholdet til Russland når det gjaldt utmål på Svalbard.

Jeg er enig med dem som har sagt at man bør offentliggjøre så meget som mulig fra denne saken, så lenge det ikke skader norske interesser. Og når det gjelder å offentliggjøre mest mulig, er jeg helt ut enig i det

foregående taler, hr. Hegna sa, og i måten han uttrykte det på, om hva som burde og kunne offentliggjøres.

Representanten Røiseland nevnte at Presidentskapet sammen med UD burde få fullmakt til å avgjøre hva som skal offentliggjøres. Jeg vil si at jeg selvfølgelig stoler helt og fullt på Presidentskapet. Det skulle bare mangle. Men jeg tror at slik denne saken er, og slik den ligger an også rent politisk, ville det være naturlig i et slikt utvalg å ha alle partier representert, og alle partier er jo ikke representert i Presidentskapet. Jeg vil derfor absolutt anbefale at i det utvalg som skal vurdere hva som kan offentliggjøres eller ei av hensyn til norske interesser, der bør gruppeformennene være med. På den måten vil man få med representantene Bondevik, Bratteli, Gustavsen, John Lyng og Røiseland. Blant annet er jo ikke hr. Røiselands eget parti representert i Presidentskapet, og jeg synes det er naturlig at alle partier blir med å vurdere hva som skal offentliggjøres.

Statsminister Gerhardsen: Jeg må med en gang tilstå at jeg ikke har noe nytt å tilføre denne debatten. Det har, så vidt jeg forstår, vært alminnelig enighet om å beklage den måten denne saken på et bestemt stadium ble behandlet på. Det kan ikke godt gis noe forsvar for en slik behandlingsmåte. For mitt vedkommende verken kan jeg eller vil jeg gjøre noe forsøk på det.

På den annen side er det kanskje ikke så helt urimelig at en reiser spørsmålet om det endelige resultat ville ha blitt et annet dersom saken var blitt forelagt Utenriksdepartementet og Polarinstittuttet på det tidspunkt det her er spørsmål om. Jeg vil tro at ingen i dag kan si noe helt sikkert om det. En står her overfor overmåte vanskelige vurderingsspørsmål. Den innstilling som nå foreligger fra den nedsatte ekspertkomite, og som industriministeren, så vidt jeg forstår, gav en kort orientering om, skulle nå kunne gi et rimelig og forsvarlig grunnlag for framtidige avgjørelser om betingelsene for utmål. Med det skulle en for så vidt med større trygghet kunne se imøte de avgjørelser som etter hvert kan komme til å melde seg, og jeg går ut fra at alle vil se en viss verdi i det.

Hr. Selvik kom inn på den framtidige behandling av Svalbard-saker i sin brede alminnelighet. Jeg vil i den sammenheng gjerne få minne om at vi nå en tid har hatt et koordineringsutvalg for Svalbard-saker; og det at justisministeren er utnevnt til formann for dette koordineringsutvalg, viser at Regjeringen for sitt vedkommende har lagt stor vekt på den oppgaven dette utvalg skal ha. Jeg vil tro at en gjennom dette koordineringsutvalg kan kjenne seg sikrere på at en til enhver tid får den nødvendige koordinering mellom de departementer og andre interesser som kommer inn i bildet når en skal vurdere Svalbardsaker.

Spørsmålet om offentliggjørelse av denne sak og denne debatt har vært omtalt av mange talere. For mitt vedkommende har jeg ikke noe vesentlig å innvende mot de synspunkter som er gjort gjeldende. Regjeringen har også vært av den oppfatning at en bør behandle denne saken slik en behandler andre hemmelige saker - spesielt dreier det seg jo her om saker av utenrikspolitisk karakter - at Presidentskapet får fullmakt til sammen med Utenriksdepartementet å gå igjennom sakens dokumenter og referatet av debatten og finne ut hva som kan offentliggjøres uten å skade nasjonale interesser.

Jeg vil også gjerne si meg enig i de uttalelser hr. Hegna - med tilslutning fra andre - er kommet med. For mitt vedkommende forstår jeg godt at Stortinget har behov for å få offentliggjort mest mulig av denne sak. Jeg er enig i at det eneste hensyn en her må ta, er hensynet til nasjonale interesser.

Ingvaldsen: Jeg skal ikke komme inn på den behandling som denne saken har fått i Industridepartementet, og som alle er enige om å beklage. Men jeg har lyst til å si litt om Norges stilling til Svalbard og Svalbard-problemene i sin alminnelighet. Etter Svalbard-traktaten av 1920 anerkjenner alle de kontraherende parter under de vilkår som er fastsatt i traktaten, «Norges fulle og uinnskrenkede høyhetsrett over Spitsbergenøgruppen», som det heter - altså over Svalbard og en del andre øyer.

Hr. Finn Moe sa at Norge hadde den fulle suverenitet over Svalbard. Jeg er ikke sikker på om det er et helt dekkende uttrykk. Det er i selve traktaten så mange restriksjoner når det gjelder utøvelsen av administrasjonsmyndigheten på Svalbard, at jeg tror man skal holde seg til uttrykket «høyhetsrett».

Da Norge fikk høyhetsretten her, var det fordi Svalbard for stormaktene var et område av meget stor interesse. Norge fikk høyhetsretten fordi landet ikke var noen stormakt, og fordi man mente at Norge hadde forutsetninger for å utøve en fornuftig og objektiv administrasjon av området. Området er internasjonalt sett meget viktig. Vi så under krigen at det var av stor militær betydning. Traktaten inneholder da også bestemmelser om at det ikke skal opprettes militære anlegg der, og det hører med til Norges oppgaver å passe på at det ikke skjer. Norges administrasjonsansvar gjelder også utøvelsen av næringsvirksomhet der oppe og ivaretagelsen av de rettigheter som de enkelte kontraherende land har fra gammelt av. Administrasjonen skal, så vidt jeg forstår, utøves i henhold til norsk lov, og det er etter min mening da riktig at det - som enkelte har gitt uttrykk for her - er den norske fortolkning som i første rekke blir avgjørende for utøvelsen.

Jeg har et bestemt inntrykk av at det også har vært i norsk interesse at det utøves norsk virksomhet på Svalbard. Det har vært begrunnelsen for for eksempel Kings Bay-

gruvedriften, og det har stadig blitt fremholdt her i Stortinget at vi har store og alvorlige interesser å vareta.

Etter min mening har vi en internasjonal oppgave å vareta på Svalbard. Mektige stormakter er interessert ikke bare i den rent strategiske utnyttelse av området i påkommende tilfelle, men også mer og mer interessert i den økonomiske utnyttelse. Det vil si at hvis det skulle finnes olje, kull eller andre mineraler i større mengder, vil man her få et interesseområde hvor det kan oppstå alvorlige konflikter. Jeg synes derfor det ville være naturlig at det var Utenriksdepartementet som like overfor Stortinget forestod utøvelsen av våre rettigheter på Svalbard, og som hadde det øverste ansvar. Der er jeg enig med hr. Selvik. Ser man på reglementet for tjenesten i regjeringskontorene, er det 4de politiske kontor under Den politiske avdeling i Utenriksdepartementet som har

«den utenrikspolitiske rapportvirksomhet og politiske spørsmål vedrørende Norden, Vest-Europa, Nord- og Latin-Amerika».

Jeg går ut fra at det også gjelder Svalbard. Og så heter det spesielt:

«Norges interesser i arktiske og antarktiske områder. Svalbard, Bjørnøya, Jan Mayen.»

Det står altså her at dette kontoret har med den utenrikspolitiske rapportvirksomhet og de politiske spørsmål vedrørende Norden og en del andre områder. Det synes meg litt merkelig at Utenriksdepartementet under ivaretakelsen av denne rapportvirksomheten ikke har vært oppmerksom på det som har foregått i Industridepartementet vedrørende Svalbard. Jeg ser det slik at Utenriksdepartementet vanskelig kan ha vært uten kjennskap til det - iallfall burde det hatt kjennskap til det.

Det reiser igjen det spørsmål som har vært streift før her, om vi ikke i vår utenrikspolitikk burde konsentrere oss sterkere også om de nære ting - for eksempel Svalbard og problemene på Svalbard, hvor vi har en åpenbar forpliktelse og et ansvar i forhold som vedrører stormakter, og som i seg selv innebærer muligheter både for militære og økonomiske interessekonflikter. Jeg er derfor enig med hr. Selvik i at man bør legge atskillig større vekt på den utenrikspolitiske side av problemene i forbindelse med Svalbard.

Når det så gjelder Industridepartementet, er det, etter det samme reglement for tjenesten i regjeringskontorene, Bergsverkskontoret - som igjen sorterer under Den alminnelige avdeling - som blant annet har:

«Alle saker vedkommende Svalbard såsom budsjett, bergverkslovgivning, bergverksdrift og administrasjon av statens grunn der m.v., (unntatt sysselmanen), Bergverks- og konsesjonslovgivningen for Jan Mayen. Norsk Polarinstitut.»

Under dette kontoret sorterer ikke bare bergverkslovgivningen, men også Norsk Polarinstitut - under samme kontor i departementet - og dette kontor sorterer under

Den alminnelige avdeling, hvor Hammel var ekspedisjonssjef. Man har her en ganske interessant situasjon. Fra embetsmannshold, fra ekspedisjonssjefens side, har man pekt på både de utenrikspolitiske og de fortolkningsmessige problemer og villet forelegge dem videre, men det er blitt stoppet på høyere hold. Det måtte da være av statsråden.

Jeg må si at det krever atskillig overveielse hvordan man skal innrette seg for fremtiden i denne sak. Når det gjelder det konkrete spørsmål om oljefunn og utnyttingsrettigheter og utmål i forbindelse med et, så er jo det et spørsmål som har vært aktuelt i mange år, men man har åpenbart ikke forberedt seg i tide, og det har da kommet litt bardus på våre myndigheter. Jeg er glad for at dette nå er tatt opp.

Jeg tror man skulle se litt mer på bergverksordningen for Svalbard. Det nye nå er altså at man søker etter verdier som ligger meget dypt og delvis ute i havet. Man må her være klar over at i de senere år har man fått metoder til å søke etter, og delvis finner man også, f.eks. mineraler som ligger langt nede i dypet, altså ikke synlig i dagen. Derfor kan man når det gjelder mineralleting, få lignende problemer i forbindelse med muting eller utmål og rettigheter som knytter seg til dette. Jeg tror derfor man burde vie dette spørsmål litt større oppmerksomhet enn det i øyeblikket ser ut til at man gjør.

Til sist vil jeg gjenta at etter min mening har vi ikke tatt problemene på Svalbard alvorlig nok. Jeg er i grunnen helt uenig med hr. Finn Moe når han reiste spørsmålet om hvordan man fra norsk side egentlig skal vurdere Svalbard. Han sa at om Svalbard ikke var en belastning, så var det i hvert fall et meget tungt ansvar. Jeg tror at vi som en liten nasjon som er interessert i fredelige og rolige forhold på enhver måte - også mellom stormaktene - gjennom dette ansvar har en spesiell oppgave, og etter min mening en nærliggende oppgave, som vi bør gjøre vårt ytterste for å skjytte på den best mulige måte.

Gustavsen: Det er to årsaker til at denne saken og debatten om den ikke bør offentliggjøres, som særlig har vært understreket. Den første gjelder Norges deltakerrett og i hvilken utstrekning vi kan prosedere på den. La meg da med en gang si at det er en selvfølge at alt som har med det spørsmålet å gjøre - alle vurderinger på dette område - ikke må offentliggjøres. Den annen årsak som har vært sterkt framhevet, stiller jeg meg derimot svært skeptisk til.

Utenriksministeren sa at det er tvil om den utmålspraksis som har vært fulgt. Han sa at ved forhandlinger om framtidige søknader om utmål vil den praksis som har vært fulgt, bli påberopt, og vil kunne svekke presedensvirkningene av de royaltyavtaleordninger vi har oppnådd med Caltex og det russiske selskapet.

Hr. Finn Moe utdypet dette ytterligere da han skulle begrunne hvorfor man ikke ville offentliggjøre dokumenter, at

det står i disse dokumenter - og det har også kommet fram i dag - at man vil stramme opp de geologiske indikasjoner som skal kreves. Så vidt jeg forstod, stilte han spørsmålet: - Har vi lov til dette? - Da må jeg spørre: Hva menes det egentlig med det? Er det tvil om at vi har lov til å trekke opp retningslinjer for dette, slik industriministeren i dag har redegjort for? Er det slik at det er tvil om at vi har lov til det, men likevel skal vi gjøre det, men da må vi passe på at ingen får vite det? Jeg må faktisk si at slik var det å oppfatte det hr. Finn Moe sa, og da er jeg ytterst betenkt.

Jeg kan ikke skjønne at det overhodet er noe som helst vesentlig ved denne saken som kan offentliggjøres, hvis man skal holde utenfor det som dreier seg om de utmål som er gitt, og de betingelser de er gitt på; for det er ærlig talt det som er denne saken. Det er det som er hovedinnholdet av denne saken, og det er ingenting å offentliggjøre hvis man skal holde dette utenfor. Dessuten tyder jo alt på at det ikke er mulig å hemmeligholde dette for de makter som måtte ha interesse av å følge russernes og amerikanernes virksomhet på Svalbard. Om f.eks. franskmennene kommer og ønsker utmål på Svalbard, skal man da si at vi har satt de og de betingelser for dette? Og da betingelser som er strengere enn de som amerikanerne og russerne fikk det på. Kan man ikke da ganske sikkert regne med at franskmennene sier: Ja, men disse betingelsene er strengere enn de som russerne og amerikanerne har fått sine utmål på. - Må vi ikke uten videre gå ut fra at dette er de klar over etter alt som har skjedd? Det var jo tydelig at Sovjet var fullstendig klar over hvilke betingelser Caltex hadde fått utmålene på, og da vil vel det samme gjøre seg gjeldende for andre nasjoner, skulle jeg tro.

Jeg har ikke særlig flere betraktninger, foruten at jeg synes statsministeren i dag uttrykte seg veldig klart i disse spørsmålene, og jeg betrakter det som positivt. Jeg er dessuten enig med hr. Sandberg i at de partigrupper som ikke er representert i Presidentskapet, må ha et ord med i laget når referatene fra denne saken skal offentliggjøres.

Erling Petersen: Det er to ting som interesserer i denne sak. Det er hva som er gjort, og hvordan det er blitt gjort.

Man har her stått overfor et tilfelle som ikke har vært forutsett i bergverksordningen, og da melder naturlig spørsmålet seg om man kan nå fram med en utvidende fortolkning av bestemmelsene. Det er alltid en meget vanskelig sak som skulle tilsi den ytterste forsiktighet. Her har man kompliserte problemer både av teknisk og av utenrikspolitisk natur. Men så opplever man at det treffes vidtgående avgjørelser hvor forsiktigheten glimrer med sitt totale fravær.

Nå er det ikke noe å gjøre ved det som er gjort. Men spørsmålet om hvordan ble det gjort, har fremdeles interesse. Her rulles det opp for oss i dokumentene et likefrem

uhyggelig hendelsesforløp. Vi ser avgjørelser truffet med suveren forakt for adekvat saksbehandling. Som jeg sa, man står overfor et uforutsett tilfelle og har behov for en utvidende tolkning. Og det sentrale er, som alle vet, om kravet til prøvestuff kan erstattes med geologiske indikasjoner. Men det er ikke et spørsmål om et enten eller, det er ikke noen som er fullgode geologiske indikasjoner, og noen som ikke er det. Det baserer seg på sannsynlighetsvurderinger, og det å vurdere graden av sannsynlighet i det meget vitenskapelig pregede materiale som til sammen kan danne grunnlag for geologiske indikasjoner, er i høy grad en oppgave for sakkyndigheten, og det synes nå å være enighet om at på dette område må man ty til denne spesielle sakkyndighet.

Men så ser vi en statsråd som hugger igjennom problemet med vidtrekkende konsekvenser ikke bare av rent økonomisk art, men også slike som kan gi fare for utenrikspolitiske komplikasjoner. Og man må jo stille seg det spørsmål: Hvordan kan det overhodet være mulig i dagens Norge? Jeg tror man kan stille opp tre hypoteser.

Det kan være at den da fungerende industriminister ikke fullt ut har forstått sakens omfang og karakter, at han med andre ord har vært uforsvarlig naiv. Men vi vet at det ikke passer med bildet av hr. Holler at han skulle være naiv. Og han har også tydeligvis fått meget definitive råd i denne retning, slik at vi uten tvil kan la denne hypotese falle.

Den annen hypotese er at det her har gjort seg gjeldende spesielle interesser eller uvedkommende interesser. Ingen har så vidt jeg har oppdaget, hevdet det, og jeg vil personlig tilføye at jeg ikke har sett noen tegn til grunnlag for en slik hypotese. Da blir den tredje hypotese tilbake, nemlig at man her står overfor et maktpolitisk mysterium. Det er truffet avgjørelser i åpenbar hensynsløshet overfor andre interesser. Vi har hatt en person som har vært utstyrt med makt, og har følt seg berettiget til å nytte denne makt. Jeg skal ikke forsøke å gi noen forklaring på det. Det er jo et gammelt uttrykk som sier at makt beruser; og den som beruses, uansett av hva, han får en noe nedsatt dømmekraft. Og det er vel tydelig at det er noe å si på dømmekraften når den gir seg resultater i handlinger som nå *alle* finner kritikkverdige, om enn i noe forskjellig ordvalg.

Det å utnytte mineralforekomster her i landet er en ting som er under samfunnsmessig kontroll, og her i landet legger vi stor vekt på at visse ting skal være under samfunnsmessig kontroll. Folk flest føler seg også betrygget av at visse ting er under samfunnsmessig kontroll. Så får vi her anskueliggjort hva samfunnsmessig kontroll kan bety i praksis - en person som i sin maktfullkommenhet treffer vidtgående avgjørelser i hensynsløs ignorering av teknisk sakkyndighet og utenrikspolitisk sakkyndighet. Det kan ikke engang dokumenteres om saken har vært behandlet i Regjeringen eller i regjeringsutvalg. Vi ser altså her at i praksis kan de samfunnsmessige interessers forvaltning anta en slik form.

Det er en helt uønsket form, og det er en form som bør forhindres. Behandlingen av denne sak har vist enighet om det punkt. Men denne form burde ha vært forhindret, og de som ikke har gjort det, må ta sitt ansvar for det. Denne sak skulle gi oss en lærdom, en lærdom om at det er behov for at vi bedre garderer de samfunnsmessige interesser og deres forvaltning. Det moderne samfunn gir enkelte personer en meget stor makt i samfunnets navn. Jeg tror at denne sak har vist at denne makt enkelte ganger er ikke bare stor, men for stor.

Presidenten: Taletiden er nå inntil 2 minutter.

Leirfall: Først et par merknader til tidligere innlegg i debatten.

Hr. John Lyng pekte på det uheldige i at det var gitt slike masseutmål. Det er jeg naturligvis helt enig i. Jeg vil også peke på at alle utmål er gitt maksimal størrelse, mens det i bergverkslovgivningen er gitt uttrykk for at utmålets størrelse skal være etter funnets beskaffenhet. Det er en meget alvorlig feil som etter min mening er begått her.

Jeg pekte i mitt innlegg på at vi måtte ha anledning til å regulere avgiften for utmål i forhold til nedgangen i pengeverdien. Hr. Finn Moe betvilte det. Jeg tror at en forespørsel hos signatarmaktene om vi kunne få anledning til å ta så mye for utmålene at det dekket våre utgifter, ville bli velvillig mottatt. Vi har jo rett til å få dekket våre utgifter, og den retten bør vi benytte oss av.

Jeg vil så få lov til å si noen ord om offentliggjørelse. Jeg er naturligvis enig med hr. Finn Moe, i at det som uten skade for vårt land utad kan offentliggjøres, det bør offentliggjøres, og jeg er naturligvis uten videre enig med utenriksministeren når han sier at det som uttrykker tvil om deltakerretten, ikke må offentliggjøres. Jeg vil legge til: Heller ikke noe som kan svekke vår stilling når det gjelder vår eventuelle rett til royalty, må offentliggjøres. Ellers er det mange ting som er sagt i debatten som ikke egner seg for offentliggjørelse, for eksempel alt som dreier seg om overveielser om framtidige framgangsmåter. Kanskje bør vi også være litt forsiktig med å offentliggjøre ros av det oppnådde resultat, og betraktninger over hvor mye vanskeligere det er å drive oljeleting på Svalbard enn andre steder. Det tror jeg nemlig er en påstand som vi må se på med atskillig skepsis når vi tenker på oljeletingen ute i Nordsjøen. Jeg tror nok også at oljeselskapene vil føle en viss betryggelse ved å ha med utenriksminister Lange eller en annen norsk utenriksminister å gjøre, framfor en eller annen oljesjeik, og er villig til å strekke seg litt lenger for å komme inn under de trygge forhold vi har her i landet.

Statsråd Gundersen: Det har vært et sterkt krav i disse dager at synder skal bekjennes, og også mitt navn er blitt

påkalt i denne forbindelse. Og jeg har en synd som jeg vil bekjenne og beklage. Det er den at jeg i et intervju i «Arbeiderbladet» - for øvrig i en annen sammenheng enn den foreliggende - kom i skade for å si at alle forhold som er berørt i Fleischer-rapporten, vil komme til åpen debatt i Stortinget. Da hadde jeg ikke den hemmelige delen av Fleischer-rapporten i tankene, så jeg kom altså i skade for å uttrykke meg noe for bredt der. Den primære hensikt for meg var bare å si at under behandlingen av den såkalte Skjerdal-saken kommer disse tingene ikke fram, men derimot i Stortinget kommer de fram. I den sammenheng kom jeg altså til å uttale meg litt for bredt. Det er forklaringen på det som stod i intervjuet.

Nå kan man spørre: Hvorfor kom jeg ikke med dette forleden dag da saken var under debatt i åpent møte? Jeg syntes det var meget vanskelig. Jeg kunne ikke selv være med på å bryte noen taushetsplikt, og jeg fant det simpelthen litt for vanskelig å komme inn på dette spørsmålet. Nå kommer - vil jeg tro - det aller meste av denne debatten, iallfall det som gjelder administrasjonsordningen, til avisene, og dermed håper jeg at denne saken er ute av verden.

Borten: Det synes å herske enighet i Stortinget om at det som ikke kan skade nasjonale interesser, bør offentliggjøres. Fremgangsmåten som er antydnet, er at Presidentskapet sammen med vedkommende departement skal bedømme hva som i tilfelle er egnet til å skade nasjonale interesser. Det er tydelig etter å ha hørt på debatten at det er delte meninger blant debattantene om hva som kan antas å skade nasjonale interesser. Det er typisk politiske vurderinger som her ligger til grunn, og for min del vil jeg si at jeg tror ikke Presidentskapet er tillagt å ta politiske vurderinger i henhold til vår forretningsorden. Derfor vil jeg antyde at man går fram på den måte som representanten Sandberg antydet, at Presidentskapet i denne saken rådfører seg med de politiske grupperes formenn, og at vedtaket her da må bli at det gis fullmakt til Presidentskapet til sammen med vedkommende departement å foreta vurderingen, og at man i dette arbeid rådfører seg med de politiske grupperes formenn. Da får man alle partier med, hvilket man ikke gjør ved å bruke Presidentskapet alene. Der mangler det som bekjent representanter for to av de politiske partier som er representert i salen.

Presidenten: Presidenten vil be om å få forslaget skriftlig.

Utenriksminister Lange: Flere talere, og sist hr. Ingvaldsen, har tatt opp spørsmålet om ikke administrasjonen og ansvaret for administrasjonen av Svalbard bør ligge under Utenriksdepartementet. Jeg vil gjerne si at Regjeringen har overveiet det meget nøye. Ifølge Svalbard-loven er Svalbard en del av Kongeriket Norge, og Regjeringen kom derfor til at

det naturlige måtte være at de forskjellige saksområder på Svalbard måtte håndteres av vedkommende fagdepartement, som tilfellet er innenfor resten av Kongeriket Norge.

Utenriksdepartementets ansvar i denne sammenheng innskrenker seg til å overvåke at det ikke skjer noe som er i strid med de innskrenkninger i norsk høyhetsrett som gjelder for Svalbard og ikke for resten av Kongeriket Norge.

For å forsøke å ta best mulig vare på alle forholdene, er det etter innstilling fra et interdepartementalt utvalg i forbindelse med budsjettet forelagt for Stortinget forslag om en nyordning av det administrative ansvar for Svalbard. Det er blitt opprettet et koordineringsutvalg for Svalbard, under forsete av justisministeren. Hele denne ordningen ble vurdert av Stortinget i forbindelse med budsjettet og er for så vidt godkjent av denne forsamling.

For at Utenriksdepartementet best mulig skal kunne vareta sitt ansvar, vil det i nær framtid bli truffet den ordning at det blir kalt hjem en sendemann fra en av våre utenriksstasjoner som spesialrådgiver for Svalbard-saker, med ansvar for å koordinere arbeidet med disse sakene i Utenriksdepartementet. Det er jo forskjellige avdelinger i Utenriksdepartementet som her kommer inn i bildet.

Finn Moe: Det er bare noen korte merknader.

For det første må jeg si at det som hr. Leirfall sa nå sist, var nettopp det jeg mente - at Norge kan ikke ensidig forhøye avgiften, men vi må ta dette spørsmål opp med signatarmaktene.

Jeg vet ikke om jeg misforstod her. Gustavsen, men jeg syntes det gikk fram at han mente at jeg hadde gitt uttrykk for at Norge ikke hadde adgang til å skjerpe kravene til geologiske indikasjoner. Det er ikke det jeg har ment. Det er klart at Norge skal fastsette de geologiske indikasjoner i dette tilfelle, men det som jeg spurte om, var om ikke eventuelt nye søkere om utmål ville protestere hvis kravene ble skjerpet. Og det sa jeg for å vise at hvis vi offentliggjør alt det som har vært sagt og skrevet om denne sak, så gir vi dem jo argumentene i hendene.

La meg så si til hr. Ingvaldsen at det har ikke vært min mening at vi skulle trekke oss tilbake fra Svalbard. Jeg tror tvert om at det er nødvendig å være til stede der i høyere grad enn før. Men jeg tror vi skal være fullt klar over at det er et vanskelig ansvar som er lagt på våre skuldre, og at dette ansvaret kommer til å stige. Jeg vil derfor slutte denne betraktning med å si at Svalbard er i dag mer et ansvar enn et forlokkende objekt for investering.

Til slutt vil jeg bare si at jeg håper for ettertiden at man vil følge den regel som gjelder både i forsvaret og i utenriktjenesten - at hemmelige dokumenter ikke omtales i offentlige dokumenter.

Statsråd Trasti: Som et ledd i nyordningen av sentraladministrasjonen for Svalbard ble også Svalbard-

budsjettet overført fra Industridepartementet til Justisdepartementet. Justisministeren er også formann i utvalget.

Det har i debatten vært pekt på at det kanskje burde komme på tale å forhøye den utmålsavgift som utmålshaveren betaler. Denne avgift var inntil i fjor 100 kroner pr. utmål pr. år. Den ble da forhøyet i forbindelse med behandlingen av Svalbard-budsjettet til 500 kroner. Satsen på 500 kroner er den maksimalsats som er tillatt etter bergverksordningens § 17.

Leirfall: Når oljeboringene begynner oppe på Svalbard, og om vi forutsetter at de viser oppmuntrende resultater, må vi vel være forberedt på at mindre selskaper vil legge seg omkring de store utmålene som er gitt, og ligge der i vannskorpa for å se om det finnes noe, for så å spekulere med sine utmål.

Jeg vil be departementet være oppmerksom på denne side av saken. Her mener jeg at når vi går fra kravet om prøvestuff, som altså har dokumentert at vedkommende har laget et hull i jorden, og går over til spesielle indikasjoner, må det også være rett å kreve at vedkommende har utstyr for virkelig å drive boring.

Når det gjelder spørsmålet om offentliggjørelse, mente utenriksministeren at alt som angår tvil om grunnlaget for utmål, ikke kan offentliggjøres. Her må jeg si at jeg er nokså mye i tvil selv. Det nytter vel ikke å dekke over at det her er gått vekk fra bergverksordningens ordlyd, og vi kan ikke holde noe hemmelig som gjelder utmålspraksis. Kriterier, størrelse, antall på utmålene må vi gå ut fra er kjent av alle oljemaktene, og om det ikke er så, har vi ingen rett til å hemmeligholde slike ting for de andre signatarmaktene. Vi har ikke lov til å hemmeligholde hvordan vi håndhever bergverkslovgivningen og andre bestemmelser på Svalbard.

Presidenten: Presidenten vil gjerne si at det er forutsetningen å komme tilbake til spørsmålet om offentliggjøring når denne debatt er avsluttet. Presidenten vil da legge fram sitt forslag, og dessuten gjøre rede for hr. Bortens tilleggsforslag. - Bare for at dette skal være klart.

John Lyng: Det var egentlig en replikk til justisministeren, men nå ser jeg at han er blitt borte for oss igjen, så jeg må kanskje få be en av de andre regjeringsmedlemmer om å bringe videre det jeg har å si.

Det var jo fortjenstfull av justisministeren å ville bekjenne sin synd. Men det var ganske unødvendig overfor oss i denne forsamling. Ingen her har vel vært i tvil om at hans uttalelse til «Arbeiderbladet» skyldtes en ren misforståelse fra hans side, som selvfølgelig ikke var tilsiktet. Derimot synes jeg nok kanskje at det avislesende publikum, som er

blitt villedet og feilaktig informert gjennom justisministerens ufrivillige feiltakelse, burde få anledning til å få dette korrigert. Så hvorfor ikke gjøre det på den enklest mulig måte, ved at justisministeren kort og godt dementerer sin uttalelse overfor avisen?

Røiseland: Det kan hende dette kjem innanfor ramma av presidentens merknad, for eg bad om ordet for å seie noko om den tanken som hr. Sandberg og hr. Borten har kome med.

Presidenten: Presidenten tror det da kanskje vil være praktisk for hr. Røiseland at presidenten refererer sitt eget forslag og hr. Bortens forslag.

Presidentens forslag lyder slik:

«Presidentskapet bemyndiges til i samråd med Utenriksdepartementet å offentliggjøre melding, innstilling og forhandlinger vedkommende utmål på Svalbard m.v. i den utstrekning det er forenlig med våre utenrikspolitiske interesser.»

Til dette har hr. Borten foreslått følgende tilføyelse:

«Stortinget går ut fra at Presidentskapet i denne sak samrår seg med formennene for de partigrupper som er representert i Stortinget.»

Røiseland: Det vanlege er at Presidentskapet får fullmakt av Stortinget til å stelle med desse ting, og det er også vanleg at det skjer i samråd med vedkomande departement. Her trekkjer ein altså også gruppeformarane inn. Presidentskapet har ein konstitusjonell status. Gruppeformennene har det ikkje. Det synest eg nok ein skal vere merksam på i denne samanhengen. Men heri ligg sjølvstøtt ikkje at eg vil bortforklære den politiske status som gruppeformennene har. Det er noko anna.

Presidenten: Debatten er dermed avsluttet.

Komiteen hadde innstillet:

St.meld. nr. 43 for 1964-65 - om utmål på Svalbard m.v.
- legges ved møteboka.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Vi kommer så til spørsmålet om offentliggjøring, og presidenten vil da referere sitt forslag en gang til:

«Presidentskapet bemyndiges til i samråd med Utenriksdepartementet å offentliggjøre melding, innstilling og forhandlinger vedkommende utmål på

Svalbard m.v. i den utstrekning det er forenlig med våre utenrikspolitiske interesser.»

Hr. Bortens tilleggsforslag lyder slik:

«Stortinget går ut fra at Presidentskapet i denne sak samrår seg med formennene for de partigrupper som er representert i Stortinget.»

Bratteli: Jeg ble kanskje litt forvirret av det som foregikk like før den reelle votering her. Jeg regnet med at en skulle komme tilbake til dette forslag. Men la meg si det slik: Jeg for min del er helt enig i den betraktning som hr. Røiseland nettopp gjorde. Jeg ville heller ikke legge noen vekt på dette at det blir konferert med gruppeformennene. Om det kan jeg bare si at hvis det er et ønske i enkelte grupper om å ha den tilføyelsen, ser jeg ikke noen grunn til sette meg imot det. Men jeg vil gjerne understreke at det organ som her til sist må ta ansvaret, må være Presidentskapet.

Bondevik: Eg er sjølvsagt samd i det som hr. Bratteli sa nosist, at det er Presidentskapet som også må ta det ansvar som det får når det skal vurderer ei slik sak som denne om kva som skal verta kunngjort eller ikkje. Men eg vil ut frå situasjonen i sjølve Stortinget likevel stø det tillegget som hr. Borten kom med. Eg har inga interesse av å vera med i dette, men eg synest at dei parti som korkje er representerte i Regjeringa eller i Presidentskapet, i ei slik sak også bør få lov til å vera med og gje råd, utan at dei tek det fulle ansvar. Difor vil eg også røysta for tillegget frå hr. Borten.

Gustavsens: Etersom hr. Bratteli sa at han ville ta hensyn til det hvis det var et ønske fra de partigrupper som ikke er representert i Presidentskapet, vil jeg si at jeg svært gjerne vil få anledning til i alle fall å ha et ord med i laget når det gjelder redigeringen - eller hva man vil kalle det - av det jeg selv har sagt. Jeg håper også at jeg får anledning til det. Ellers må gjerne Presidentskapet ta ansvaret.

John Lyng: Det er kanskje ikke nødvendig å snakke så mye om dette. Det må være helt klart at Presidentskapet har ansvaret for og den endelige avgjørelse av hva som skal gjøres med dette, og både Utenriksdepartementet og eventuelle andre er rådgivere og intet mer. Men når hr. Bortens forslag først er reist, og det er ytret ønske fra de grupper som ikke har noe medlem i Presidentskapet, om at man rådspør dem, synes jeg det er riktig å slutte opp om hr. Bortens forslag.

Røiseland (frå salen): Det er ei misforståing at det er kome noko ønske frå Venstre.

Kjos: Så vidt jeg forstår, er det ingen som vil motsette seg at Presidentskapet rådfører seg med gruppeførerne i denne

sak. Men jeg mener at ansvarsforholdet i alle tilfelle bør være klart, slik som det er presisert fra flere talere. Og da vil jeg på det bestemteste reservere meg mot at det er andre som skal redigere det Presidentskapet skal ta ansvaret for.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet og denne debatt er avsluttet.

Presidenten: Presidenten refererer enda en gang presidentens forslag:

«Presidentskapet bemyndiges til i samråd med Utenriksdepartementet å offentliggjøre melding, innstilling og forhandlinger vedkommende utmål på Svalbard m.v. i den utstrekning det er forenlig med våre utenrikspolitiske interesser.»

V o t e r i n g :

Presidentskapets forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten: Dessuten foreligger et tilleggsforslag fra hr. Borten, sålydende:

«Stortinget går ut fra at Presidentskapet i denne sak samrår seg med formennene for de partigrupper som er representert i Stortinget.»

V o t e r i n g :

Bortens forslag bifaltes mot 11 stemmer.

Protokollen ble deretter opplest og foranlediget ingen bemerkning.

Presidenten: Presidenten vil anmode om at representantene sørger for at alle hemmelige dokumenter som er blitt utlevert fra Stortingets kontor, blir levert tilbake før sesjonen er slutt.

Møtet hevet kl. 14.55.